നീതിശാസ്ത്രരത്നങ്ങൾ.

സാരാർത്ഥത്തോടുകൂടിയത്.

തൃശ്ശിവപേരൂർ

സരസ്വതീവിലാസം പുസ്തകശാല

യിൽ ഈ പുസ്തകം കിട്ടുന്നതാണ്.

നീതിശാസ്ത്രരത്നങ്ങൾ.

പ്രസാധകൻ

എൻ. വെങ്കിടസുബ്രഹ്മണ്യയ്യർ.

ഒന്നാം പതിപ്പ്.

തൃശ്ശിവപേരൂർ,

സരസ്വതീവിലാസം പുസ്തകശാല

1100.

 [വില എട്ടണ.

പ്രസ്താവന.

നമ്മുടെ കാവ്യപുരാണാദികളിൽ തിരഞ്ഞുനോക്കിയാൽ സംഗ്രഹിക്കാവുന്ന സുഭാഷിതങ്ങൾക്ക് അവസാനമില്ലെന്നു പരക്കെ സമ്മതമാണല്ലൊ. ആവക സുഭാഷിതങ്ങളെപ്പോലെ വിവേകപ്രദങ്ങളായിട്ടു വേറെ യാതൊന്നുമില്ലെന്നുള്ളതും സുവിദിതമായിട്ടുള്ളതാണ്. ചുഴിഞ്ഞാലോചിക്കുന്നതായാൽ, കാവ്യപുരാണാദികളുടെ പാരായണംകൊണ്ടു സിദ്ധിക്കുന്ന വിവേകം, സുഭാഷിതമൂലകമായിട്ടുള്ളതാണെന്നു ചുരുക്കത്തിൽ പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. വസ്തുസ്ഥിതി ഇപ്രകാരമാണെങ്കിൽ സുഭാഷിതങ്ങളെപ്പോലെ വിലമതിക്കാൻകഴിയാത്ത വസ്തുക്കൾ ലോകത്തിൽ മററൊന്നുമില്ലെന്നുതന്നെ തീൎത്തുപറയാവുന്നതാണ്.

ഇത്രത്തോളം പറഞ്ഞതിൽനിന്നു, സുഭാഷിതങ്ങളുടെ ആവശ്യകത മനുഷ്യൎക്കെത്രമാത്രമുണ്ടെന്ന് എല്ലാവൎക്കും ഊഹിച്ചറിയാവുന്നതാണല്ലൊ. അതുകൊണ്ടു സദാചാരതല്പരന്മാരായി ജീവിക്കണമെന്ന് ഇച്ഛിക്കുന്നവൎക്ക് ഒരുവിധത്തിലും ഒഴിച്ചുവെക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്തതായ, സുഭാഷിതജ്ഞാനം, അതിഗഹനങ്ങളായ കാവ്യപുരാണാദികളിൽനിന്നു സമ്പാദിക്കുവാനുള്ള പ്രയാസത്തെ ലഘൂകരിക്കണമെന്ന ഏകോദ്ദേശത്തോടുകൂടിയാണു ഞാൻ ഈവിധം കുറേ ശ്ലോകങ്ങളെ സംഗ്രഹിച്ചു "നീതിശാസ്ത്രരത്നങ്ങ"ളെന്ന അഭിധാനത്തോടുകൂടി ഈ പുസ്തകം പ്രസിദ്ധംചെയ്യുന്നതു്. സംസ്കൃതഭാഷാജ്ഞാനമില്ലാത്ത മലയാളികൾക്കും ഇതു് ഉപകാരപ്രദമായി വരണമെന്ന നിലയിൽ, ശ്ലോകങ്ങൾക്കെല്ലാം ചുരുക്കത്തിൽ ഒരു ഭാവാൎത്ഥവും കൊടുത്തിട്ടുണ്ടു്. എന്റെ ഈ ഉദ്യമം സഫലമായിത്തീരുന്നതായാൽ ഇതിന്റെ 2-ാം ഭാഗവും താമസിയാതെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതായിരിക്കും.

പ്രസാധകൻ.

നീതിശാസ്ത്രരത്നങ്ങൾ.

ഹരിഃ ശ്രീ ഗണപതയേ നമഃ

അവിഘ്നമസ്തു.

ഗുരുർബ്രഹ്മാ ഗുരുർവിഷ്ണുഃ ഗുരുർദ്ദേവോ മഹേശ്വരഃ
ഗുരുരേവജ്ജഗൽസർവ്വം തസ്മൈശ്രീഗുരവേ നമഃ. 1

അൎത്ഥം — ബ്രഹ്മാവു ഗുരുവാകുന്നു. ശ്രീമഹാവിഷ്ണു ഗുരുവാകുന്നു. മഹേശ്വരനായ പരമശിവൻ ഗുരുവാകുന്നു. എന്തിനധികം പറയുന്നു? ലോകത്തിൽ കാണുന്നവ എല്ലാം ഗുരുതന്നെയാകുന്നു. താദൃശനായിരിക്കുന്ന ഗുരുവിന്നായിക്കൊണ്ടു നമസ്കാരം ഭവിക്കട്ടെ.

പുരാണമിത്യേവ ന സാധുസർവ്വം
നചാപി സർവ്വം നവമിത്യവദ്യം
സന്തഃ പരിക്ഷ്യാന്യതരൽ ഭജന്തേ
മൂഢഃ പരപ്രത്യയനേയബുദ്ധിഃ 2

അ — പുരാണമാണെന്നുള്ള ഒരേ കാരണത്താൽ എല്ലാം ഗുണമുള്ളതാകുന്നതല്ല. പുതിയതാണെന്ന കാരണത്താൽ എല്ലാം ദോഷമുള്ളതാകുന്നതുമല്ല. സജ്ജനങ്ങൾ അവയുടെ ഗുണദോഷങ്ങളെ പരിക്ഷിച്ചറിഞ്ഞു ഗുണമുള്ളതിനെ സ്വീകരിക്കുന്നു. മൂഢന്മാർ (ഗുണദോഷങ്ങളെ തി

രിച്ചറിവാൻ കഴിയാത്തതിനാൽ) അന്യന്മാരുടെ വാക്കിനെ മാത്രം വിശ്വസിക്കുന്നവരാകുന്നു.

ബോദ്ധാരോ മത്സരഗ്രസ്താഃ പ്രഭവഃ സ്മയദൂഷിതാഃ
അബോധോപഹതാശ്ചാന്യേ ജീൎണ്ണമംഗേ സുഭാഷിതം

അ—ജ്ഞാനികൾ മത്സരികളാകുന്നു. പ്രഭുക്കൾ ഗൎവ്വികളുമാകുന്നു. ബാക്കിയുള്ളവർ അറിവില്ലാത്തവരുമാണ്. അതിനാൽ സുഭാഷിതമെല്ലാം അന്തരംഗത്തിൽതന്നെ ജീൎണ്ണമായി.

അജ്ഞഃ സുഖമാരാധ്യഃ
സുഖതരമാരാധ്യതേ വിശേഷജ്ഞഃ
ജ്ഞാനലവദുൎവ്വിദഗ്ദ്ധം
ബ്രഹ്മാപി നരം ന രഞ്ജയതി. 4

അ—അറിവില്ലാത്തവനെ സുഖമായി ആരാധിക്കാം. നല്ലവണ്ണം അറിവുള്ളവനെ അതിലും സുഖമായി ആരാധിക്കാം. അല്പമായ ജ്ഞാനമുണ്ടാകയാൽ അതിഗൎവ്വിയായവനെ ആരാധിച്ചു സന്തോഷിപ്പിക്കാൻ ബ്രഹ്മാവിന്നുകൂടി സാധിക്കുന്നതല്ല. ഇതരന്മാരുടെ കഥ പിന്നെ എന്തിന്നു പറയുന്നു?

ഗുണദോഷൌ ബുധോ ഗൃഹ്ണ-
ന്നിന്ദുക്ഷ്വേളാവിവേശ്വരഃ
ശിരസാ ശ്ലാഘതേ പൂൎവ്വം
പരം കണ്ഠേ നിയച്ഛതി. 5

അ — പരമശിവൻ ചന്ദ്രനേയും വിഷത്തേയും എന്ന പോലെ വിദ്വാൻ ഗുണത്തേയും ദോഷത്തേയും സ്വീകരിച്ചു ശിരസ്സുകൊണ്ടു ഗുണത്തെ ശ്ലാഘിക്കുന്നു. ദോഷത്തെ കണ്ഠത്തിൽ വെക്കുന്നു. (പറയുന്നില്ലെന്നർത്ഥം).

സത്യം മാതാപിതാജ്ഞാനം ധർമ്മോ ഭ്രാതാദയാസഖാ
ശാന്തിഃപത്നീക്ഷമാപുത്രഃഷഡേതേമമബാന്ധവാഃ. 6

അ — സത്യമാകുന്ന മാതാവും ജ്ഞാനമാകുന്ന പിതാവും ധർമ്മമാകുന്ന സോദരനും ദയയാകുന്ന സ്നേഹിതനും ശാന്തിയാകുന്ന ഭാര്യയും ക്ഷമയാകുന്ന പുത്രനും എനിക്കുള്ള ആറു ബന്ധുക്കളാകുന്നു (എന്നു ധർമ്മപുത്രൻ പറയുന്നു.)

പ്രാണംവാപിപരിത്യജ്യമാനമേവാഭിരക്ഷതു
അനിത്യോഭവതിപ്രാണോമാനസ്സ്വാചന്ദ്രതാരകം. 7

അ — പ്രാണനെ ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടെങ്കിലും അഭിമാനത്തെ രക്ഷിക്കണം. പ്രാണൻ എന്നു പറയുന്നതു ശാശ്വതമല്ല. അഭിമാനമെന്നതു ചന്ദ്രനക്ഷത്രങ്ങൾ നില്ക്കുന്ന കാലംവരെ നില്ക്കുന്നതാണ്. (എന്നു ഭീമൻ പറയുന്നു.)

ആമന്ത്രണോത്സവാവിപ്രാഃ
ഗാവോനവതൃണോത്സവാഃ
ഭർത്രാഗമോത്സവാനാര്യഃ
സോഹംകൃഷ്ണ!രണോത്സവഃ. 8

അ—അല്ലയോ കൃഷ്ണ! പ്രാതയെന്ന ബ്രാഹ്മണൎക്ക് അധികം സന്തോഷകരമായിട്ടുള്ളതു സുഖഭോജനത്തിനുള്ള ആമന്ത്രണമാകുന്നു. പശുക്കൾക്ക് ഇളംപുല്ലാകുന്നു. സ്ത്രീകൾക്കു ഭൎത്താവിന്റെ ആഗമനമാകുന്നു. എനിക്കു യുദ്ധമാകുന്നു (എന്നു് അൎജ്ജുനൻ പറയുന്നു.)

മാതൃവൽപരദാരാംശ്ചപരദ്രവ്യാണിലോഷ്ടുവൽ
ആത്മവൽസൎവ്വഭൂതാനിയഃപശ്യതിസപണ്ഡിതഃ. ൧

അ—അന്യന്റെ ഭാൎയ്യയെ തന്റെ മാതാവിനെപ്പോലെയും അന്യന്റെ ധനത്തെ കേവലം മൺകട്ടപോലെയും സകല പ്രാണികളെയും തന്നെപ്പോലെയും ആരാണോ വിചാരിക്കുന്നതു്? അവനാണ പണ്ഡിതൻ. (എന്നു നകുലൻ പറയുന്നു.)

അനിത്യാനിശരീരാണിവിഭവോനൈവശാശ്വതഃ
നിത്യംസന്നിഹിതോമൃത്യുഃ കൎത്തവ്യോധൎമ്മസംഗ്രഹഃ.

അ—ശരീരങ്ങളെല്ലാം അനിത്യങ്ങളാകുന്നു. സമ്പത്തു് ഒരിക്കലും ശാശ്വതമല്ല. മരണമെന്നതു് എപ്പോഴും അടുത്തുതന്നെയിരിക്കുന്നുണ്ടു്. അതിനാൽ ധൎമ്മത്തെതന്നെയാണ ആചരിക്കേണ്ടതു്; (എന്നു സഹദേവൻ.)

വിപ്രഹസ്തേധനംദദ്യാൽ സ്വഭാൎയ്യാസുചയൌവനം
സ്വാമികാൎയ്യേഷുചപ്രാണംനിശ്ചയോമമമാധവ!.

അ—ഹേ കൃഷ്ണ! തന്റെ ധനമെല്ലാം ബ്രാഹ്മണൎക്കും, തന്റെ യൌവനം ഭാൎയ്യമാൎക്കും, തന്റെ പ്രാണൻ സ്വാമി

കാൎയ്യത്തിന്നംവേണ്ടി ചിലവഴിക്കണം. എന്നാണ് എ
ന്റെ നിശ്ചയം (എന്നു കണ്ണൻ പറയുന്നു.)

നഹിപ്രമാണംജന്തുനാമുത്തരക്ഷണജീവനേ
പ്രാണാവസാനവേലായാംയൽകൎത്തവ്യംസദാകുരു.

അ—ജീവികൾക്ക്, അടുത്ത നിമിഷം തങ്ങൾ ജീവി
ച്ചിരിക്കും എന്നതിലേയ്ക്ക് ഒരു പ്രമാണവും ഇല്ല. അതി
നാൽ, പ്രാണാവസാനസമയത്തു ചെയ്യേണ്ടതെന്താണൊ?
അതിനെ എല്ലായ്പോഴും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കണം.

നിത്യം ഹിതാഹാരവിഹാരസേവീ
സമീക്ഷ്യകാരീ വിഷയേഷ്വസക്തഃ
ദാതാ സമഃ സത്യപരഃ ക്ഷമാവാ_
നാപ്തോപസേവീ സ ഭവത്യരോഗഃ. 13

അ—ആരാണോ, ദിവസേന ഹിതമായ ആഹാരവി
ഹാരങ്ങളെ പരിശീലിക്കുകയും ആലോചിച്ചു പ്രവൎത്തിക്കു
യും വിഷയങ്ങളിൽ അത്യാസക്തി ഇല്ലാതെ ഇരിക്കയും ദാ
നശീലനും സമഭാവനയുള്ളവനും സത്യതല്പരനും ക്ഷമയുള്ള
വനും വിശ്വസ്തന്മാരെ ആശ്രയിക്കുന്നവനും ആയി ഇരി
ക്കയും ചെയ്യുന്നതു? അവൻ അരോഗദൃഢഗാത്രനായിരി
ക്കും.

പരിവൎത്തിനിസംസാരേമൃതഃകോവാനജായതേ
സജാതോയേനജാതേനയാതിവംശഃസമുന്നതിം. 14

അ—ജനിച്ചും മരിച്ചും ചുററിത്തിരിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ മരിച്ചതിന്നുശേഷം ആരാണു ജനിക്കാത്തതു്. എല്ലാവരും ജനിക്കുന്നുണ്ടെന്നത്ഥം. എതൊരുവൻെറ ജനനത്താലാണോ വംശം സമുന്നതിയെ പ്രാപിക്കുന്നതു്? അവനെ മാത്രമേ ജനിച്ചവൻ എന്നു പറയുവാൻ പാടുള്ളൂ. ഈ ഗുണമില്ലാത്തവൻെറ ജനനം മരത്തിന്നു തുല്യമാണെന്നത്ഥം.

സിംഹഃശിശുരപി നിപതതി
മദമലിനകപോലഭിത്തിഷുഗജേഷു
പ്രകൃതിരിയംസത്വവതാം
നഖലുവയസ്തേജസോഹേതുഃ. 15

അ—സിംഹം ശിശുവായിരുന്നാലും മദം പൊട്ടിയൊഴുകുന്ന കവിൾത്തടത്തോടുകൂടിയ ആനകളിൽ ചാടിക്കയറുന്നു. ഇതു ബലവാന്മാരുടെ പ്രകൃതിയാണ്. വയസ്സു തേജസ്സിന്നുകാരണമല്ലല്ലോ.

പ്രാരഭ്യതേനഖലുവിഘ്നഭയേനനീചൈഃ
പ്രാരഭ്യവിഘ്നവിഹതാവിരമന്തിമധ്യാഃ
വിഘ്നൈഃപുനഃപുനരപിപ്രതിഹന്യമാനാഃ
പ്രാരബ്ധമുത്തമഗുണാനപരിത്യജന്തി. 16

അ—അധമന്മാർ വിഘ്നം നേരിട്ടെങ്കിലോ എന്ന ഭയത്താൽ ഒരു പ്രവൃത്തിയിലും എപ്പെടുന്നതല്ല. മധ്യമന്മാർ

തങ്ങൾ ഏറ്റെടുത്തിട്ടുള്ള പ്രവൃത്തികൾ വല്ല വിഘ്നവും നേരി ട്ടാൽ അതിൽനിന്നു പിൻവലിക്കുന്നു. ഉത്തമന്മാർ തങ്ങൾ തുടങ്ങിയിട്ടുള്ള പ്രവൃത്തിക്കു് അനേകം വിഘ്നങ്ങൾ നേരിടുന്നതായാലും അതിൽനിന്നു് ഒരു കാലത്തും പിൻവലിക്കുന്നവരല്ല. അവർ ഫലപ്രാപ്തിവരെ പ്രവൃത്തി ചെയ്യും എന്നു താല്പര്യം.

ദാനംഭോഗോനാശ–

സ്തിസ്രോഗതയോഭവന്തിവിത്തസ്യ

യന്നദദാതിനഭുങ്‌ക്ത

തസ്യതൃതീയാഗതിർഭവതി. 17

അ—ധനത്തിന്നു ദാനം, ഭോഗം, നാശം എന്നിങ്ങിനെ മൂന്നു ഗതികളാണുള്ളതു്. അവയിൽ ദാനവും ഭോഗവും ചെയ്യുന്നില്ലയെങ്കിൽ പിന്നെ മൂന്നാമത്തെ ഗതിതന്നെ (നാശംതന്നെ) ആ ധനത്തിന്നുണ്ടാകയുള്ളു.

അകരുണത്വമകാരണവിഗ്രഹഃ

പരധനേ പരയോഷിതി ച സ്പൃഹാ

സുജനബന്ധുജനേഷ്വ സഹിഷ്ണുതാ

പ്രകൃതിസിദ്ധമിദം ഹി ദുരാത്മനാം. 18

അ— ദിനന്മാരിൽ ദയയില്ലായ്ക, ഒരു കാരണവും കൂടാതെ അന്യനോടു ശണ്ഠകൂടുക, അന്യന്റെ സ്വത്തിലും, അന്യന്റെ ഭാര്യമാരിലും ആഗ്രഹം സജ്ജനങ്ങളിലും,

ബന്ധുക്കളിലും സ്നേഹിതന്മാരിലും അസൂയ ഇവയെല്ലാം ദുർജ്ജനങ്ങൾക്കു പ്രകൃത്യാതന്നെയുള്ളവയാകുന്നു.

ദുർജ്ജനഃ പരിഹർത്തവ്യോ വിദ്യയാലംകൃതോപിസൻ
മണിനാഭൂഷിതഃ സർപ്പഃ കിമസൌ ന ഭയങ്കരഃ. 19

അ— ദുർജ്ജനത്തെ വിദ്യാഭ്യാസം ധാരാളമുണ്ടെങ്കിൽ കൂടി ഉപേക്ഷിക്കണം. സർപ്പം എത്ര രത്നങ്ങളെക്കൊണ്ട് അലങ്കരിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ഭയങ്കരൻതന്നെയല്ലയോ? എന്തു ഗുണമുണ്ടെങ്കിലും ദുർജ്ജനം ഭയങ്കരംതന്നെ എന്നു സാരം.

സമ്പത്സുമഹതാം ചിത്തം ഭവേദുല്പലകോമളം
ആപത്സു ച മഹാശൈല ശിലാസംഘാത നിഷ്ഠുരം.

അ— ധനം ധാന്യം മുതലായ സമ്പത്തുക്കളുടെ സമൃദ്ധിയുള്ളപ്പോൾ മഹാന്മാരുടെ മനസ്സു കരിങ്കുവലയപുഷ്പം പോലെ കോമളമായിരിക്കും. ആപത്തിങ്കൽ വലിയ പർവ്വതത്തിലെ പാറപോലെ ഏററവും കഠിനമായിരിക്കും. മഹാന്മാൎക്കു സമ്പത്തിൽ സന്തോഷവും ആപത്തിൽ വ്യസനവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല; ഒരേനിലയിലിരിക്കും അവരുടെ മനസ്സ് എന്നു താല്പൎയ്യം.

ശ്രോത്രം ശ്രുതേനൈവ ന കുണ്ഡലേന
ദാനേന പാണിൎന്നതു കങ്കണേന
വിഭാതികായഃ കരുണാപരാണാം
പരോപകാരേണ ന ചന്ദനേന. 21

അ — ഭൂതാനുകമ്പയുള്ള സജ്ജനങ്ങളുടെ കണ്ണുകൾ ശാസ്ത്രശ്രവണംകൊണ്ടാണ ശോഭിക്കുന്നതു്; കുണ്ഡലംകൊണ്ടല്ല. അവരുടെ കൈ ദാനംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നു; വളകൊണ്ടല്ല. അവരുടെ ദേഹം പരോപകാരംകൊണ്ടു ശോഭിക്കുന്നു; ചന്ദനാലേപനംകൊണ്ടല്ല. സത്തുക്കൾക്കു കടകകുണ്ഡലാദികളല്ല ഭൂഷണം; പരോപകാരമാണെന്നു ഭാവം.

നിന്ദന്തു നീതിനിപുണാ യദി വാ സ്തുവന്തു
ലക്ഷ്മീസ്സമാവിശതു ഗച്ഛതു വാ യഥേഷ്ടം
അദ്യൈവ വാ മരണമസ്തു യുഗാന്തരേ വാ
ന്യായാൽപഥഃ പ്രവിചലന്തി പദം ന ധീരാഃ

അ — നീതിശാസ്ത്രനിപുണന്മാർ ആക്ഷേപിച്ചുകൊള്ളട്ടെ; അഥവാ സ്തുതിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. സമ്പത്തു് എത്രയെങ്കിലും വന്നുകൊള്ളട്ടെ; അഥവാ പോയ്ക്കൊള്ളട്ടെ. മരണം ഇന്നുതന്നെയോ അഥവാ മററു യുഗത്തിലോ ഭവിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. ധൈൎയ്യശാലികൾ ന്യായമായ മാൎഗ്ഗത്തിൽനിന്നു് ഒരു ലേശംപോലും തെററി നടക്കുന്നതല്ല.

അൎത്ഥാതുരാണാം ന ഗുരുൎന്ന ബന്ധുഃ
കാമാതുരാണാം ന ഭയം ന ലജ്ജാ
വിദ്യാതുരാണാം ന സുഖം ന നിദ്രാ
ക്ഷുധാതുരാണാം ന രുചിൎന്ന പാകം. 23

അ— ധനം സമ്പാദിക്കണമെന്ന ഏകവിചാരമുള്ളവൎക്ക ഗുരുനാഥനുമില്ല, ബന്ധുവുമില്ല. കാമപരവശന്മാൎക്ക ഭയവുമില്ല, ലജ്ജയുമില്ല; വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ മാത്രം വിചാരമുള്ളവൎക്ക സുഖവുമില്ല, ഉറക്കവുമില്ല; ക്ഷുത്തുകൊണ്ടു ക്ഷീണിച്ചവൎക്ക രുചിയുമില്ല; പാകവുമില്ല.

പുസ്തകം വനിതാ വിത്തം പരഹസ്തഗതം ഗതം
അഥവാ പുനരായാതിനഷ്ടം ഭ്രഷ്ടാചഖണ്ഡശഃ. 24

അ— പുസ്തകവും സ്ത്രീയും ധനവും അന്യന്റെ കയ്യിൽപ്പെട്ടാൽ പോയി. അഥവാ കിട്ടുന്നതായാൽതന്നെ പുസ്തകം കിറിയും, സ്ത്രീ ഭ്രഷ്ടയായും ധനം അല്പാല്പമായും ആയിരിക്കും.

ഋണാനുബന്ധരൂപേണ പശുപത്നിസുതാലയാഃ
ഋണക്ഷയേക്ഷയംയാന്തി കാതത്രപരിദേവനാ. 25

അ— എല്ലാ ജനങ്ങൾക്കും പശുക്കൾ, ഭാൎയ്യമാർ, ഗൃഹങ്ങൾ ഇവയെല്ലാം ജന്മാന്തരകൃതമായ ഋണത്താൽ സംഭവിക്കുന്നവയാണ്. ആ ഋണം (കടം) തീൎന്നാൽ ഇവയെല്ലാം നശിക്കുന്നു. അതിനാൽ ഈ വിഷയത്തിൽ വ്യസനിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല. എന്നുസാരം

രാജവൽ പഞ്ചവൎഷാണി ദശവൎഷാണി ദാസവൽ
പ്രാപ്തേതുഷോഡശേവൎഷേ പുത്രം മിത്രവദാചരേൽ.

അ— മാതാപിതാക്കന്മാർ തങ്ങളുടെ പുത്രനെ അഞ്ചു വയസ്സുവരെ രാജാവിനെപ്പോലെയും പിന്നെ പത്തുവ

ഷംവരെ (15 വരെ) ദാസനെപ്പോലെയും വിചാരിച്ച് ആചരിക്കണം. പതിനാറാമത്തെ വയസ്സിൽ കാലൂന്നിയാൽ പിന്നെ മിത്രത്തെപ്പോലെ വിചാരിച്ചാചരിക്കണം.

> ഗുണിഗണഗണനാരംഭേ
> ന പതതി കഠിനി സസംഭ്രമാദ്യസ്യ
> തേനാംബായദിസുതിനി
> വദവന്ധ്യാകീദൃശിനാമ. 27

അ — ഒരുവൻ തന്റെ വിരൽകൊണ്ടു ഗുണവാന്മാരെ സംഭ്രമത്തോടുകൂടി എണ്ണുന്ന അവസരത്തിൽ ഏതൊരുവനെയാണോ ഗണിക്കാതെ വിട്ടുകളയുന്നതു്? അവന്റെ മാതാവു അവൻ നിമിത്തം പുത്രനുള്ളവളാകുന്നുവെങ്കിൽ പ്രസവിക്കാത്ത സ്ത്രീ ഏതുപ്രകാരമുള്ളവളായിരിക്കും. ഗുണവാനല്ലാത്ത പുത്രനുണ്ടാവുന്നതിനേക്കാൾ പുത്രൻ ഉണ്ടാകാതിരിക്കുന്നതാണു് ഉത്തമമെന്നു താല്പൎയ്യം.

> മാതാശത്രുഃ പിതാവൈരീ യേന ബാലാ ന പാഠിതഃ
> നശോഭതേ സഭാമദ്ധ്യേ ഹംസമദ്ധ്യേ ബകോയഥാ. 28

അ — തന്റെ ബാലനെ പഠിപ്പിക്കാത്ത മാതാവും പിതാവും കേവലം ശത്രുക്കളാകുന്നു. പഠിക്കാത്തവൻ ഹംസസമൂഹത്തിൽ കൊക്കെന്നപോലെ ഒരു സഭയിലും ശോഭിക്കുന്നതല്ല.

> സുഖാൎത്ഥാഃ സൎവ്വഭൂതാനാം മതാഃ സൎവ്വാഃ പ്രവൃത്തയഃ
> സുഖംച നവിനാധൎമ്മാത്തസ്മാൽ ധൎമ്മപരോഭവേൽ

അ— സൎവ്വപ്രാണികളുടെയും സൎവ്വപ്രവൃത്തികളും സുഖത്തിന്നുവേണ്ടിയാണെന്നുള്ളതു സൎവ്വജനസമ്മതമായ കാൎയ്യമാകുന്നു. ആ സുഖം ധൎമ്മം കൂടാതെ കിട്ടുന്നതല്ല. അതിനാൽ എപ്പോഴും ധൎമ്മതല്പരനായിരിക്കേണ്ടതാകുന്നു.

അവസരരഹിതാവാണി
ഗുണഗണസഹിതാ നശോഭതേപുംസാം
രതിസമയേരോദന്തം
പ്രിയമപിതനയം ശപത്യഹോ ജനനി. 30

അ— അനവസരത്തിലുള്ള സംഭാഷണം എത്ര ഗുണഗണങ്ങളുണ്ടായാലും ജനങ്ങൾക്കതു ഇഷ്ടമാകുന്നതല്ല. എത്ര പ്രിയപ്പെട്ട പുത്രനായാലും രതിസമയത്തിൽ രോദിക്കുന്നതായാൽ അവന്റെ മാതാവു് അവനെ ശപിക്കുന്നതാണല്ലോ.

രൂപയൌവന സമ്പന്നാഃ വിശാലകുലസംഭവാഃ
വിദ്യാഹീനാ നശോഭന്തേ നിൎഗ്ഗന്ധാ ഇവ കിംശുകാഃ

അ— സൌന്ദൎയ്യവും നല്ല യൌവനവും ഉള്ളവനായാലും നല്ല വംശത്തിൽ ജനിച്ചവനായാലും വിദ്യയില്ലെങ്കിൽ അവൻ ശോഭിക്കുന്നതല്ല. എതുപോലെയെന്നാൽ—വളരെ അഴകുള്ളതായ മുരിക്കിൻപുവ്വു ഗന്ധമില്ലായ്കയാൽ ശോഭിക്കാത്തതുപോലെ.

ന രാജഹാൎയ്യം നച ചോരഹാൎയ്യം
പ്രയാണകാലേ ന കരോതിഭാരം

വ്യയേ കൃതേ വദ്ധത ഏവ നിത്യം
വിദ്യാധനം സൎവ്വധനാൽ പ്രധാനം. 32

അ— വിദ്യാധനം രാജാക്കന്മാൎക്കും ചോരന്മാൎക്കും അ പഹരിപ്പാൻ കഴിയുന്നതല്ല. വിദേശയാത്രയിൽ കൊണ്ടു പോകുവാൻ യാതൊരു ഭാരവും ഇല്ല. ചിലവു ചെയ്യും തോറും വൎദ്ധിക്കുകയേ ഉള്ളു. അതിനാൽ ഇതരധനാപേ ക്ഷയാ വിദ്യാധനമാണ് അത്യുത്തമമായ ധനം.

വിദ്യാ നാമ നരസ്യ രൂപമധികം
പ്രഛന്നഗുപ്തം ധനം
വിദ്യാ ഭോഗകരീ യശഃസുഖകരീ
വിദ്യാ ഗുരൂണാം ഗുരുഃ
വിദ്യാ ബന്ധുജനോ വിദേശഗമനേ
വിദ്യാ പരാ ദേവതാ
വിദ്യാ രാജസു പൂജിതാ നഹി ധനം
വിദ്യാവിഹീനഃ പശുഃ. 33

അ— പുരുഷനു വിദ്യയാകുന്നു അധികം സൌന്ദൎയ്യ ത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നത്. അത് ഏററവും ഗൂഢമായി സൂക്ഷി ക്കപ്പെട്ട ധനമാകുന്നു. സുഖഭോഗങ്ങളേയും കീൎത്തിയേയും സൌഖ്യത്തേയും നൽകുന്നതും അതുതന്നെയാണ്. വലി യതിലുംവെച്ചു വലിയതും അതുതന്നെ. വിദേശയാത്രയിൽ തനിക്കു ഉൽകൃഷ്ടനായ ദൈവവും ബന്ധുജനവും അതുത

ന്നെയാണ്. രാജാക്കന്മാരാൽ ആരാധിക്കപ്പെടുന്നതും മ
റെറാന്നല്ല. അങ്ങിനെയുള്ള ആ വിദ്യയില്ലാത്തവൻ കേ
വലം പശുപ്രായൻതന്നെയാകുന്നു.

ഉത്തമം സ്വാർജ്ജിതം വിത്തം മദ്ധ്യമം പിതുരാർജ്ജിതം
അധമം ഭ്രാതൃവിത്തഞ്ച സ്ത്രീവിത്തമധമാധമം. 34

അ— താൻ സമ്പാദിച്ച സ്വത്തു് ഉത്തമം; അച്ഛൻ സ
മ്പാദിച്ച സ്വത്തു മദ്ധ്യമം; സോദരൻ സമ്പാദിച്ചതു് അധ
മം; സ്ത്രീയുടേതു് ഏററവും അധമം. ചിലവഴിപ്പാൻ നല്ല
തു താൻ പ്രയത്നം ചെയ്തു സമ്പാദിച്ച ധനമാണെന്നു താ
ല്പര്യം.

ഉത്തമം കുലവിദ്യായാ മദ്ധ്യമം കൃഷിവാണിഭാൽ
അധമം സേവയാവൃത്തിഃ മൃതിശ്ചൌൎയ്യോപജീവനം.

അ— കുലവിദ്യകൊണ്ടു ജീവിതം നയിക്കുന്നതു് ഉത്ത
മമാകുന്നു. കൃഷി കച്ചവടങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ളതു മദ്ധ്യമമാ
ണ്. അന്യനെ സേവിച്ചിട്ടുള്ള ഉപജീവനം അധമമാകു
ന്നു. മോഷണംകൊണ്ടുള്ള ഉപജീവനം മരണത്തിന്നു സ
മമാണ്.

സ്വഗൃഹേ പൂജ്യതേ മൂർഖഃ സ്വഗ്രാമേപൂജ്യതേ പ്രഭുഃ
സ്വദേശേപൂജ്യതേരാജാവിദ്വാൻ സൎവ്വത്രപൂജ്യതേ.

അ— മൂർഖൻ തന്റെ ഗൃഹത്തിൽ മാത്രവും പ്രഭു
തന്റെ ഗ്രാമത്തിൽ മാത്രവും രാജാവു തന്റെ രാജ്യത്തിൽ

മാത്രവും പൂജിക്കപ്പെടുന്നു. വിദ്വാൻ (അറിവുള്ളവൻ) എ
ല്ലായിടത്തും പൂജിക്കപ്പെടുന്നു.

ശ്ലോകാർദ്ധേന പ്രവക്ഷ്യാമി യദുക്തം ഗ്രന്ഥകോടിഭിഃ
പരോപകാരഃ പുണ്യായ പാപായ പരപീഡനം.

അ— അനേകം ഗ്രന്ഥങ്ങളെക്കൊണ്ടു പറയപ്പെട്ട
തായ കാൎയ്യത്തെ ഞാൻ അരശ്ലോകംകൊണ്ടു പറയാം; കേട്ടു
കൊൾക - പരോപകാരം പുണ്യത്തിന്നും പരോപദ്രവം
പാപത്തിന്നും ഉള്ളതാകുന്നു. അനേകം ഗ്രന്ഥങ്ങളെ പ
ഠിച്ചാൽ കിട്ടുന്ന സാരാംശം ഇതാണെന്നു താല്പൎയ്യം.

ദാതൃത്വം പ്രിയവക്തൃത്വം ധീരത്വമുചിതജ്ഞതാ
അഭ്യാസേന ന ലഭ്യന്തേ ചത്വാരഃ സഹജാഗുണാഃ.

അ— ദാനശീലത്വം, അന്യന്നു അപ്രിയമാകാതെ ക
ണ്ടു സംസാരിപ്പാനുള്ള സാമൎത്ഥ്യം, ധൈൎയ്യം, വേണ്ടതും വേ
ണ്ടാത്തതും അറിഞ്ഞു പ്രവൎത്തിപ്പാനുള്ള നൈപുണ്യം എ
ന്നീ നാലു് അവസ്ഥയും അഭ്യാസംകൊണ്ടു ലഭിക്കുന്നതല്ല.
ജന്മനാ ഉണ്ടാകേണ്ടതാകുന്നു.

അഹോ! പ്രകൃതിസാദൃശ്യം ശ്ലേഷ്മണോ ദുൎജ്ജനസ്യച
മധുരൈഃ കോപമായാതി കടുകൈരുപശാമ്യതെ. 39

അ— ശ്ലേഷ്മാവിന്നും (കഫം) ദുൎജ്ജനത്തിന്നും ഉള്ള
സാദൃശ്യം ആശ്ചൎയ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. രണ്ടു കൂട്ടരും മധുര
ങ്ങളെക്കൊണ്ടു കോപിക്കുകയും കടുകങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശമി
ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

അവശ്യമനുഭോക്തവ്യം കൃതം കർമ്മശുഭാശുഭം
നാഭുക്തം ക്ഷീയതേ കർമ്മ കല്പകോടിശതൈരപി. 40

അ— ശുഭമായോ അശുഭമായോ താൻ ചെയ്തിട്ടുള്ള കർമ്മഫലമെല്ലാം താൻതന്നെ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരും; സംശയമില്ല. അനേകം വർഷം കഴിഞ്ഞാലും അതനുഭവിക്കാതെ നശിച്ചുപോകുന്നതല്ല.

വിദ്വാനേവ വിജാനാതി വിദ്വജ്ജനപരിശ്രമം
നഹിവന്ധ്യാ വിജാനാതി ഗുർവ്വീം പ്രസവവേദനാം.

അ— വിദ്വജ്ജനങ്ങളുടെ പരിശ്രമത്തെ വിദ്വാനുതന്നെ അറിഞ്ഞുകൂടു. പ്രസവിക്കാത്ത സ്ത്രീക്ക പ്രസവവേദനയെപ്പററി ഒന്നും അറിയാവുന്നതല്ലല്ലോ.

അർത്ഥാനാമാർജ്ജനേ ദുഃഖ മാർജ്ജിതാനാം തു രക്ഷണേ
ആയേദുഃഖം വ്യയേദുഃഖമർത്ഥഃകിം ദുഃഖഭാജനം. 42

അ— ധനത്തെ സമ്പാദിപ്പാനും, സമ്പാദിച്ചാൽ അതിനെ രക്ഷിച്ചു നിലനിത്താനും, നിലനിത്തിയാൽതന്നെ അതിനെ വർദ്ധിപ്പിക്കാനും, ചിലവഴിക്കാനും ദുഃഖംതന്നെ. എല്ലാം നോക്കുന്നതായാൽ ധനം ദുഃഖഭാജനംതന്നെ.

ശ്രുതമിച്ഛന്തി പിതരോ ധനമിച്ഛന്തിമാതരഃ
ബാന്ധവാഃ കുലമിച്ഛന്തി രൂപമിച്ഛന്തി കന്യകാഃ

അ— വിവാഹവിഷയത്തിൽ, പിതാവു കീർത്തിമാനേയും മാതാവു ധനമുള്ളവനേയും ബന്ധുക്കൾ വം

ശമാഹാത്മ്യമുള്ളവനെയും ആശ്രയിക്കുന്നു. കന്യകയാക ട്ടെ സൌന്ദൎയ്യവാനെയാണ് ഇച്ഛിക്കുന്നതു്.

ഉപകാരരാപിന്നിചാന്നാമപകാരായ വൎത്തതേ
പയഃപാനംഭുജംഗസ്യ കേവലം വിഷവൎദ്ധനം.

അ — പാൽ നല്ലതാണെങ്കിലും സൎപ്പത്തിന്നു കൊടു ത്താൽ വിഷം വൎദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. അതുപോലെ ദുൎജ്ജനങ്ങൾ ക്ക് ഉപകാരം ചെയ്താൽ ഉപദ്രവം അനുഭവിക്കേണ്ടിവരും.

ജനിതാചോപനേതാചയസ്സുവിദ്യാംപ്രയച്ഛതി
അന്നദാതാഭയത്രാതാ പഞ്ചൈതേ പിതരഃസ്മൃതാഃ45

അ — ജനിപ്പിച്ചവനും ഉപനയിപ്പിച്ചവനും വിദ്യ യെ ദാനം ചെയ്യുവനും അന്നത്തെ ദാനം ചെയ്യുവനും ഭയ ത്തിൽനിന്നു രക്ഷിച്ചവനും ആകുന്ന അഞ്ചുപേരും പിതാ ക്കന്മാരാകുന്നു.

പിതാരക്ഷതികൌമാരേ ഭൎത്താരക്ഷതിയൌവനേ
പുത്രോരക്ഷതിവാൎദ്ധക്യേ ന സ്ത്രീ സ്വാതന്ത്ര്യമൎഹതി.

അൎത്ഥം — സ്ത്രീയെ ബാല്യത്തിൽ അച്ഛനും യൌവന ത്തിൽ ഭൎത്താവും വാൎദ്ധക്യത്തിൽ പുത്രനും രക്ഷിക്കുന്നു. സ്ത്രീ കൾക്ക് ഒരുകാലത്തും സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്നു് അൎഹതയില്ല.

ദാക്ഷിണ്യം സ്വജനേ ദയാ പരിജനേ
ശാഠ്യം സദാദുൎജ്ജനേ
പ്രീതിഃസാധുജനേ നയോ നൃപജനേ
വിദ്വജ്ജനേഷ്വാൎജ്ജവം

ശൌൎയ്യം ശത്രുജനേ ക്ഷമാ ഗുരുജനേ
 നാരീജനേ ധൃഷ്ടതാ
യേ ചൈവം പുരുഷാ, കലാസുകുശലാ-
 സ്തേഷ്വേവലോകസ്ഥിതിഃ. 47

അ — സ്വന്തം ആളുകളിൽ ദാക്ഷിണ്യവും ഭൃത്യന്മാരിൽ ദയയും ദുഷ്ടന്മാരിൽ എപ്പോഴും ശഠതയും സജ്ജനങ്ങളിൽ പ്രീതിയും രാജാക്കന്മാരിൽ നീതിയും വിദ്വാന്മാരിൽ വണക്കവും ശത്രുക്കളിൽ പരാക്രമവും ഗുരുജനങ്ങളിൽ ശാന്തസ്വഭാവവും സ്ത്രീകളിൽ മനസ്സുറപ്പും ആകുന്ന കലകളിൽ സമൎത്ഥന്മാരായ പുരുഷന്മാർ ആരോ? അവരിലാകുന്നു ലോകം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്.

ജാഡ്യംധിയോ ഹരതിസിഞ്ചതിവാചിസത്യം
മാനോന്നതിം ദിശതിപാപമപാകരോതി
ചേതഃപ്രസാദയതിദിക്ഷുതനോതി കീൎത്തിം
കിം കിം നസാധയതികല്പലതേവവിദ്യാ. 48

അ — ശാസ്ത്രാദിപഠനത്താലുണ്ടാകുന്ന ജ്ഞാനം മനുഷ്യരുടെ ബുദ്ധിയുടെ മന്ദതയെ കളയും, വാക്കുകളിൽ സത്യത്തെ ഉണ്ടാക്കും, അഭിമാനത്തെ വൎദ്ധിപ്പിക്കും, പാപത്തെ നശിപ്പിക്കും മനസ്സിന്നു പ്രസാദത്തെ ഉണ്ടാക്കും, കീൎത്തിയെ ലോകമെല്ലാം പരത്തും, കിം ബഹുനാ-കല്പകവല്ലിപോലെ വിദ്യ എന്തൊന്നിനെയാണു സാധിപ്പിക്കാത്തതു്? വിദ്യാഭ്യാസംകൊണ്ടു സാധിക്കാത്തതു് ഒന്നുമില്ല എന്നു സാരം.

കുസുമസ്തബകസ്യേവ ദ്വേഗതീഹമനസ്വിനാം
മൂദ്ധ്നിവാസവ്വലോകസ്യ ശിയ്യതേവനഏവവാ.

അ—പൂങ്കുലയ്ക്കും സുജനങ്ങൾക്കും രണ്ടുഗതി മാത്രമേ യുള്ളു. ഒന്നുകിൽ സവ്വജനങ്ങളുടേയും ശിരസ്സിൽ സ്ഥിതി ചെയ്ക (സവ്വജനമാന്യനായിരിക്കുക) അഥവാ വനത്തിൽ കിടന്നു നശിക്കുക (വനത്തിലിരുന്നു തപസ്സുചെയ്തു മുക്തി യടയുക.)

അത്ഥാഃഗൃഹേനിവത്തന്തേശ്മശാനേപുത്രബാന്ധവാഃ
സുകൃതം ദുഷ്കൃതം ചൈവ ഗച്ഛന്തമനുഗച്ഛതി. ൫0

അ—ഒരുവൻ മരിച്ചുപോകുമ്പോൾ അവന്റെ ധനം ഗൃഹത്തിൽനിന്നുതന്നെ വിട്ടുപിരിയുന്നു. പുത്രമിത്രാദികൾ ശ്മശാനത്തിൽനിന്നും പിരിയുന്നു. സുകൃതവും ദുഷ്കൃതവും അവൻ എവിടെ പോകുന്നുവോ അവിടെയെല്ലാം അനുഗ മിക്കുന്നു.

മൂഖശിഷ്യോപദേശേന ദുഷ്ടസ്ത്രീസംഗമേനച (തി ദ്വിഷതാം) സംപ്രയോഗേന പണ്ഡിതോപിവിനശ്യ

അ—മൂർഖന്മാരായ ശിഷ്യന്മാക്കുപദേശിക്കുന്നതുകൊ ണ്ടും ദുഷ്ടസ്ത്രീകളുടെ സംഗമംകൊണ്ടും ശത്രുക്കളോടുള്ള സം സർഗ്ഗംകൊണ്ടും വിദ്വാനായവനുകൂടി നാശംസംഭവിക്കുന്നു.

പുസ്തകസ്ഥാപിതാവിദ്യാ പരഹസ്തഗതംധനം
ദേശാന്തരഗതഃ പുത്രോ നാമമാത്രമുപാചരേൽ. 52

അ — പുസ്തകത്തിലിരിക്കുന്ന വിദ്യയും അന്യന്റെ കയ്യിൽപ്പെട്ട ധനവും അന്യദേശത്തിൽപോയ പുത്രനും കേവലം പേരുമാത്രം പറവാൻ ഉതകുന്നവയാകുന്നു.

ഹരിണാപിഹരേണാപി ബ്രഹ്മണാപി സുരൈരപി
ലലാടലിഖിതാരേഖാ പരിമാർഷ്ടും ന ശക്യതേ. 53

അ — വിഷ്ണുവിന്നും പരമശിവന്നും ബ്രഹ്മാവിന്നും ശേഷമുള്ള ദേവന്മാർക്കും ശിരോരേഖയെ നശിപ്പിച്ചുകളയുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. അവനവന്നു വിധിച്ചതു് അവനവൻ തന്നെ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരുമെന്നു സാരം.

ഘൃതേന വർദ്ധതേബുദ്ധിഃ ക്ഷീരേണായുശ്ചവർദ്ധതേ
ശാകേന വർദ്ധതേ വ്യാധിഃ മാംസംമാംസേനവർദ്ധതേ

അ — നെയ്യ സേവിച്ചാൽ ബുദ്ധിയും, പാൽ കുടിച്ചാൽ ആയുസ്സും, ഇലക്കറി കൂട്ടിയാൽ വ്യാധിയും മാംസം ഭക്ഷിച്ചാൽ മാംസവും വർദ്ധിക്കുന്നു.

ഉത്സാഹഃസാഹസംധൈര്യംബുദ്ധിശ്ശക്തിഃപരാക്രമഃ
ഷഡേതേ യത്രതിഷ്ഠന്തി തത്രദേവാ വിതിഷ്ഠതി. 55

അ — ഉത്സാഹം, സാഹസം ധൈര്യം, ബുദ്ധി, ശക്തി, പരാക്രമം എന്നീയാറുകൂട്ടവും എതൊരുവന്നുണ്ടോ അവന്നു ദൈവവും അനുകൂലമായിരിക്കും.

ശിലാസ്ഥഗന്ധഃലപശ്ച മാർജ്ജാരോച്ഛിഷ്ടഭോജനം
പ്രതിബിംബഭക്ഷണംനരശക്രസ്യാപിശ്രിയംഹരേ

(ൽ

അ—കല്ലിൽ അരച്ച ചന്ദനാദിഗന്ധദ്രവ്യത്തെ പൂശുകയും, മാജ്ജാരൻ ഭക്ഷിച്ചശേഷമുള്ള ഭക്ഷണത്തെ ഭക്ഷിക്കുകയും, വെള്ളത്തിൽ തന്റെ പ്രതിബിംബത്തെ നോക്കുകയും ചെയ്താൽ ഇന്ദ്രന്റെ കൂടി ഐശ്വൎയ്യം നശിച്ചുപോകും.

അജാരജഃ ഖരരജസ്തഥാ സമ്മാജ്ജനിരജഃ (ശ്ലോ.
സ്ത്രീണാം പാദരജശ്ചൈവ ശക്രസ്യാപി ശ്രിയംഹരേ

അ—ആട്ടിന്റെ ദേഹത്തിലുള്ള പൊടിയും, കഴുതയുടെ ദേഹത്തിലെ പൊടിയും, അടിച്ചുവാരുന്ന ചൂലിലെ പൊടിയും, സ്ത്രീകളുടെ കാലുകളിലെ പൊടിയും ഏററാൽ ദേവേന്ദ്രനായാലും ഐശ്വൎയ്യമെല്ലാം നശിച്ചുപോകും.

യസ്യാസ്തി വിത്താം സ നരഃ കുലീനഃ
സപണ്ഡിതഃ സശ്രുതവാൻ ഗുണജ്ഞഃ
സ ഏവവക്താ സ ചദശ്നീയഃ
സൎവ്വേ ഗുണാഃ കാഞ്ചനമാശ്രയന്തി.

അ—ആൎക്കാണോധനമുള്ളതു്? അവൻ സൽകുലജാതനും, അവൻ പണ്ഡിതനും, അവൻ ശാസ്ത്രജ്ഞനും, അവൻ സകല ഗുണങ്ങളെ അറിയുന്നവനും, അവൻ വാഗ്മിയും, അവൻ ദശ്നയോഗ്യനും ആകുന്നു. കിം ബഹുനാ സൎവ്വ ഗുണങ്ങളും ധനത്തെ ആശ്രയിച്ചിട്ടാണ നില്ക്കുന്നതു്.

മാതാ നിന്ദതി നാഭിനന്ദതി പിതാ
ഭ്രാതാ ന സംഭാഷതേ
ഭൃത്യഃ കുപ്യതി നാനുരജ്ഞതി സുതഃ
കാന്താ ന ചാലിംഗതേ
അർത്ഥപ്രാർത്ഥനശങ്കയാ ച കുരുതേ
നാലോകമാത്രം സുഹൃൽ
തസ്മാദർത്ഥസമാർജ്ജനം കുരു സഖേ!
അർത്ഥാ സർവ്വം വശം. 59

അ — ധനമില്ലാത്തവനെ മാതാവു നിന്ദിക്കുന്നു. അച്ഛൻ അഭിനന്ദിക്കുന്നില്ല. സോദരൻ അവനോടു സംസാരിക്കയില്ല. ഭൃത്യൻ കോപിച്ചുതുടങ്ങും. പുത്രനു സ്നേഹമുണ്ടാകയില്ല. ഭാര്യ ആലിംഗനം ചെയ്കയില്ല. ധനം വല്ലതും ആവശ്യപ്പെടുമോ എന്ന ശങ്കയാൽ സ്നേഹിതൻ കാണാൻതന്നെ വരുന്നതല്ല. എന്തിന്നധികം പറയുന്നു — ഹേ സ്നേഹിത! അതിനാൽ ധനം സമ്പാദിക്കുക. അതുകൊണ്ടു സാധിക്കാത്തതായിട്ടു ഒന്നുംതന്നെയില്ല.

ആയുസ്സത്വബലാരോഗ്യ-
സുഖപ്രീതിവിവർദ്ധനാഃ
രസ്യാസ്സ്നിഗ്ദ്ധാഃസ്ഥിരാഹൃദ്യാ-
ആഹാരാസ്സാത്വികപ്രിയാഃ. 60

അ — സത്വഗുണപ്രധാനന്മാരായ മനുഷ്യർക്കു, സ്വാദുള്ളവയും നെയ്മുതലായ സ്നിഗ്ദ്ധപദാർത്ഥത്തോടുകൂടിയവയും

സ്ഥൈൎയ്യത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നവയും ഹൃദയപ്രിയങ്ങളുമായ ആഹാരങ്ങളിലായിരിക്കും അധികം താല്പൎയ്യം. അവ ആയുസ്സ്, ബലം, ആരോഗ്യം, സുഖം, സന്തോഷം എന്നിവയെ വൎദ്ധിപ്പിക്കുന്നവയാകുന്നു.

കട്വമ്ലലവണാത്യുഷ്ണതീക്ഷ്ണരൂക്ഷവിദാഹിനഃ
ആഹാരാഃരാജസസ്യേഷ്ടാദുഃഖശോകാമയപ്രദാഃ.

അ—രജോഗുണപ്രധാനന്മാൎക്ക്, എരിവു, പുളി, ഉപ്പ് എന്നിവ അധികമായുള്ളവയും അത്യുഷ്ണവും തീക്ഷ്ണവും രൂക്ഷവും ഉൾപ്പുഴുക്കുണ്ടാക്കുന്നവയും ആയ ആഹാരങ്ങളിലായിരിക്കും അധികം താല്പൎയ്യം. അവ ദുഃഖം, ശോകം, രോഗം എന്നിവയെ ഉണ്ടാക്കുന്നവയാകുന്നു.

യാതയാമംഗതരസംപൂതിപൎയ്യുഷിതംചയൽ
ഉച്ഛിഷ്ടമപിചാമേദ്ധ്യംഭോജനംതാമസപ്രിയം.

അ—തമോഗുണപ്രധാനികൾക്കു, പകുതി വെന്തതും രസം നശിച്ചതും, ദുൎഗ്ഗന്ധമുള്ളതും പഴകിയതും ഉച്ഛിഷ്ടമായതും ശുദ്ധിയില്ലാത്തതും ആയ ആഹാരത്തിലായിരിക്കും അധികം താല്പൎയ്യം.

ജല്പന്തിസാൎദ്ധമന്യേനപശ്യന്ത്യന്യംസവിഭ്രമാഃ
ഹൃദയേചിന്തയന്ത്യന്യംനസ്ത്രീണാമേകതോരതിഃ. 63

അ—സ്ത്രീകൾ ഒരു പുരുഷനോടു സംസാരിക്കുകയും മറ്റൊരു പുരുഷനെ വിലാസത്തോടുകൂടെ കടാക്ഷിക്കുകയും വേറൊരു പുരുഷനെ ഹൃദയത്തിൽ നിനക്കുകയും ഒരേ

സമയത്തിൽ ചെയ്യുന്നു. സ്ത്രീകൾക്ക് ഒരുവനിൽതന്നെയാ
യി രതിയുണ്ടാകുന്നതല്ല.

സ്മൃതാഭവതിതാപായദൃഷ്ടാചോന്മാദകാരിണി
സ്പൃഷ്ടാഭവതിമോഹായസാനാമദയിതാകഥം. 64

അ—സ്ത്രീയെ സ്മരിച്ചാൽ സന്താപത്തിന്നും ദശി
ച്ചാൽ മദത്തിന്നും സ്പൃശിച്ചാൽ ബുദ്ധിഭ്രമത്തിന്നും കാരണമാ
യിത്തീരുന്നു. അങ്ങിനെയുള്ള ആ സ്ത്രീ എങ്ങിനെയാണു
ദയിതയായിത്തീരുന്നതു്?

നാമൃതംനവിഷംകിഞ്ചിദേകാംമുക്ത്വാനിതംബിനിം
സൈവാമൃതലതാരക്താവിരക്താവിഷവല്ലരി. 65

അ—സുന്ദരിയായ സ്ത്രീയല്ലാതെ അമൃതമായോ വിഷ
യമായോ യാതൊന്നുമല്ല. അവൾതന്നെ അനുരക്തയാ
യാൽ അമൃതലതയായും വിരക്തയായാൽ വിഷവല്ലിയായും
ഭവിക്കുന്നു.

ആവൎത്തഃസംശയാനാമവിനയഭവനം
പത്തനം സാഹസാനാം
ദോഷാണാംസന്നിധാനംകപടശതമയം
ക്ഷേത്രമപ്രത്യയാനാം
സ്വൎഗ്ഗദ്വാരസ്യവിഘ്നോനരകപുരമുഖം
സൎവ്വമായാകരണ്ഡം

സ്ത്രീയന്ത്രം കേന സൃഷ്ടം വിഷമമൃതമയം
പ്രാണിലോകസ്യ പാശം. 66

അ — സംശയങ്ങൾക്ക് ഒരു നീർച്ചുഴിപോലെയുള്ള ഒരു കുഴിയായും അവിനയത്തിന്റെ വീടായും സാഹസങ്ങൾക്കുള്ള ഒരു പട്ടണമായും സർവ്വദോഷങ്ങൾക്കും ഇരിപ്പിടമായും കപടങ്ങളുടെ സമൂഹമായും അവിശ്വാസങ്ങൾക്കു വിളനിലമായും സ്വർഗ്ഗദ്വാരത്തിന്ന് ഒരു തടവായും നരകത്തിലേയ്ക്കുള്ള പ്രവേശമാർഗ്ഗമായും എല്ലാ മായകൾക്കും ഒരു പാത്രമായും അമൃതെന്ന ബോധത്തെ ഉളവാക്കുന്നതായും വിഷമയമായും സകലപ്രാണികൾക്കും ഒരു ബന്ധനപാശമായും ഇരിക്കുന്ന ഈ സ്ത്രീയന്ത്രത്തെ സൃഷ്ടിച്ചവൻ ആരാണ്.

മധു തിഷ്ഠതി വാചി യോഷിതാം
ഹൃദി ഹാലാഹലമേവ കേവലം
അത ഏവ നിപീയതേധരോ
ഹൃദയം മുഷ്ടിഭിരേവ താഡ്യതേ. 67

അ — സ്ത്രീകളുടെ വാക്കിൽ അമൃത് ഇരിക്കുന്നു. ഹൃദയത്തിലാകട്ടെ കേവലം കാളകൂടവിഷം തന്നെയാണ് ഇരിക്കുന്നത്. അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണ് അധരം പാനം ചെയ്യപ്പെടുന്നതും ഹൃദയം മുഷ്ടികൊണ്ട് ഇടിക്കപ്പെടുന്നതും.

കാമിനീകായകാന്താരേ സ്തനപർവ്വതദുർഗ്ഗമേ
മാ സഞ്ചര മനഃ പാന്ഥ! തത്രാസ്തേ സ്മരതസ്കരഃ. 68

അ—അല്ലയോ മനസ്സാകുന്ന യാത്രക്കാര! നിസ്തനങ്ങളാകുന്ന പർവ്വതങ്ങളാൽ അത്യന്തം ദുർഗ്ഗമമായ സ്ത്രീകളുടെ ദേഹമാകുന്ന കാട്ടിൽകൂടെ സഞ്ചരിക്കരുതേ. അവിടെ കാമനെന്നു പേരായ ഒരു കള്ളൻ ഉണ്ടു്.

വേശ്യാസൌന്ദര്യജ്വാലാത്രപേന്ധനവിവർദ്ധിതാ
ഹൂയന്തേകാമിഭിര്യത്രയൌവനാനിധനാനിച. 69

അ—വേശ്യയാകുന്ന തീയിന്റെ കാമനാകുന്ന ജ്വാല സൌന്ദര്യമാകുന്ന വിറകിട്ടു് വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. അങ്ങിനെ വർദ്ധിച്ചതായ വേശ്യാഗ്നിയിൽ കാമികളായ പുരുഷന്മാർ തങ്ങളുടെ യൌവനത്തെയും ധനത്തെയും ഹോമിക്കുന്നു.

കശ്ചുംബതികുലപുരുഷോ—
വേശ്യാധരപല്ലവംമനോജ്ഞമിതി
ചാരഭടചോരചേടക
നടവിടനിഷ്ഠീവനശരാവം. 70

അ—ധൂർത്തന്മാരുടേയും, കള്ളന്മാരുടേയും, ദാസന്മാരുടേയും, നടന്മാരുടേയും വിടന്മാരുടേയും തുപ്പപാത്രമായ (കോളാമ്പിയായ) വേശ്യാധരപല്ലവത്തെ സൽകുലജാതനായ ഏതൊരു പുരുഷനാണു മനോഹരമാണെന്നു കരുതി ചുംബിക്കുക? കുലീനന്മാരൊന്നും അതിന്നുപോകയില്ല എന്നു താല്പര്യം.

താവദേവമഹതാംഹൃദിസ്ഫുര—
ത്യേഷനിർമ്മലവിവേകദീപകഃ

യാവദ്ദേവനകുരംഗചക്ഷുഷാ-
താഡ്യതെചടുലലോചനാഞ്ചലൈഃ. 71

അ — സുന്ദരികളുടെ കടാക്ഷാഞ്ചലം കൊണ്ടുള്ള താഡനം എതുകാലംവരെ എല്ക്കാതിരിക്കുന്നുവോ അതുവരെ മാത്രമെ മഹാന്മാരുടെ ഹൃദയത്തിലുള്ള വിവേകദീപം നല്ലവണ്ണം തെളിവോടെ ജ്വലിക്കയുള്ളു.

സ്വപരപ്രതാരകോസൌ-
നിന്ദതിയോളീകപണ്ഡിതോയുവതീഃ
യസ്മാത്തപസോപിഫലം
സ്വൎഗ്ഗംസ്വൎഗ്ഗേപിചാപ്സരസഃ. 72

അ — കപടപണ്ഡിതനായ എതൊരാളാണോ യുവതികളെ നിന്ദിക്കുന്നതു്? അവൻ, തന്നെയും അന്യന്മാരേയും വഞ്ചിക്കുന്നവനാണു്, എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ തപസ്സിന്നു ഫലമായതു സ്വൎഗ്ഗമാണല്ലോ. അവിടെ ചെന്നാലും ഉൎവ്വശ്യാദികളായ ദേവസ്ത്രീകളുണ്ടു്.

മത്തേഭകുംഭദളനേ ഭുവിസന്തി ശൂരാഃ
കേചിൽ പ്രചണ്ഡമൃഗരാജവധേപി ശൂരാഃ
കിന്തു ബ്രവീമി ബലിനാം പുരതഃ പ്രസഹ്യ
കന്ദൎപ്പദൎപ്പശമനേ വിരളാ മനുഷ്യാഃ. 73

അ — മത്തഗജത്തിന്റെ മസ്തകത്തെ കുത്തിപ്പിളക്കുന്നതക്ക വീൎയ്യപരാക്രമങ്ങളുള്ളവർ ഈ ഭൂമിയിൽ ഉണ്ടു്. അ

തികോപിഷ്ഠന്മാരായ സിംഹശ്രേഷ്ഠന്മാരെ വധിപ്പാൻ സാമൎത്ഥ്യമുള്ളവരും ഉണ്ടു്. ഇങ്ങിനെയെല്ലാമുണ്ടെങ്കിലും കാമദേവന്റെ ദൎപ്പത്തെ ശമിപ്പിപ്പാൻ ശൌൎയ്യമുള്ള മനുഷ്യന്മാർ ഏററവും ചുരുക്കമാണെന്നുള്ളതു് ഏതു ബലവാന്മാരുടെ മുമ്പിൽവെച്ചും ഞാൻ മുക്തകണ്ഠം പറവാനൊരുക്കമാണു്.

ഉന്മത്തപ്രിയസംരംഭാദാരഭന്തേയദംഗനാഃ
തത്രപ്രത്യൂഹമാധാതുംബ്രഹ്മാപിഖലുകാതരഃ. 74

അ— യുവതികൾ ഉന്മത്തനായ പ്രിയങ്കലുള്ള ആവേശത്താൽ ഏതൊരു കൎമ്മത്തെയാണോ ചെയ്വാൻ തുടങ്ങുന്നതു്? ആ കൎമ്മത്തിന്നു വിഘ്നം വരുത്തുന്നതിൽ ബ്രഹ്മാവു കൂടി പേടിച്ചു വിറച്ചിട്ടാണിരിക്കുന്നതു്.

താവന്മഹത്വംപാണ്ഡിത്യംകുലീനത്വംവിവേകിതാ
യാവജ്ജ്വലതിനാംഗേഷുഹതഃപഞ്ചേഷുപാവകഃ.

അ— അതിനീചനായ മന്മഥാഗ്നി ദേഹത്തിൽ കത്തിജ്വലിക്കാതിരിക്കുന്ന കാലംവരെ മാത്രമേ മഹത്വവും പാണ്ഡിത്യവും കുലീനത്വവും വിവേകിത്വവും നിലനില്ക്കയുള്ളൂ.

കൃശഃകാണഃഖഞ്ജഃശ്രവണരഹിതഃപുച്ഛവികലോ
വ്രണീപൂയക്ലിന്നഃക്രിമികുലശതൈരാവൃതതനുഃ
ക്ഷുധാക്ഷാമോജീൎണ്ണഃപിഠരികകപാലാൎപ്പിതഗളഃ
ശുനീമന്വേതിശ്വാഹതമപിചഹന്ത്യേവമദനഃ. 76

അ — കൃശനും ദാറക്കണ്ണനും ഒരു കാലൊടിഞ്ഞവനും ചെവികേറക്കാത്തവനും വാൽമുറിഞ്ഞവനും ചലം ഒലിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നതും അനേകം കൃമികളാൽ നിറയപ്പെട്ടുള്ളായ വ്രണമുള്ളവനും ക്ഷുത്തുകൊണ്ടു ക്ഷയിച്ചവനും അംഗങ്ങൾക്കു ശൈഥില്യം വന്നവനും കലത്തിന്നുള്ളിൽപെട്ടു കഴുത്തൊട്ടുകൂടിയവനും ആയിരുന്നാൽകൂടി ശ്വാവു പെൺപട്ടിയെ അന്വേഷിച്ചു നടക്കുന്നു. മദനൻ മൃതപ്രായനായവനെ വീണ്ടും കൊല്ലുന്നു. മഹാകഷ്ടംതന്നെ.

വിവാദശീലാം സ്വയമർത്ഥചോരണിം
പരാനുകൂലാം പരദോഷഭാഷിണിം
അഗ്രാശിനിമന്യഗൃഹപ്രവേശിനിം
ഭാര്യാം ത്യജേൽപുത്രദശപ്രസൂതികാം. 77

അ — എപ്പോഴും വാദിക്കുന്നവളും തന്റെ സ്വത്തിനെ താൻതന്നെ മോഷണം ചെയ്യുന്നവളും അന്യപുരുഷന്നു് അനുകൂലയായിരിക്കുന്നവളും അന്യന്മാരുടെ ദോഷങ്ങളെ പറയുന്നവളും ഭർത്താവിന്നു മുമ്പായി ഭക്ഷണം കഴിക്കുന്നവളും അന്യഗൃഹത്തിൽ വെറുതെ പോകുന്നവളും ആയ ഭാര്യയെ പത്തു പുത്രന്മാരുള്ളവളായാൽകൂടി ഉപേക്ഷിക്കണം.

കാര്യേഷു മന്ത്രി കരണേഷു ദാസി
രൂപേഷു ലക്ഷ്മി ക്ഷമയാ ധരിത്രി

സ്നേഹേഷു മാതാ ശയനേഷു വേശ്യാ
ഷൾകർമ്മനാരി കുലധർമ്മപത്നി. 78

അ—കാൎയ്യങ്ങളിൽ മന്ത്രിയെന്നപോലെയും പ്രവൃത്തികളിൽ ദാസിയെന്നപോലെയും സൌന്ദൎയ്യവിഷയത്തിൽ മഹാലക്ഷ്മിയെപ്പോലെയും ക്ഷമകൊണ്ടു ഭൂമിദേവിയെപ്പോലെയും സ്നേഹവിഷയത്തിൽ മാതാവിനെപ്പോലെയും ശയനവിഷയത്തിൽ വേശ്യാസ്ത്രീയെപ്പോലെയും ഇരിക്കുന്ന സ്ത്രീ ഉത്തമയായ ഭാൎയ്യയാകുന്നു.

അനുചിതകർമ്മാരംഭഃ
സംഘവിരോധോബലീയസസ്പൎദ്ധാ
പ്രമദാജനവിശ്വാസോ
നാശദ്വാരാണിചത്വാരി. 79

അ—ഉചിതമല്ലാത്ത പ്രവൃത്തി തുടങ്ങുക, സംഘത്തോടു വിരോധിക്കുക, ബലവാനോടു മത്സരിക്കുക, സ്ത്രീജനങ്ങളെ വിശ്വസിക്കുക ഈ നാലു കൂട്ടവും മനുഷ്യനു നാശദ്വാരങ്ങളാണ്.

കഃകാലഃകാനിമിത്രാണി
കോദേശഃകൌവ്യയാഗമൌ
കശ്ചാഹംകാചമേശക്തിഃ
ഇതിചിന്ത്യംമുഹുൎമ്മുഹുഃ. 80

അ—ഒരു കാൎയ്യത്തിന്നേൎപ്പെടുമ്പോൾ കാലാവസ്ഥയേയും ബന്ധുക്കളുടെ ബലാബലവും ദേശാവസ്ഥയേയും ചി

ലവിന്റെയും വരവിന്റെയും സ്ഥിതിയെയും തന്റെ ശക്തിയെയും നല്ലവണ്ണം വീണ്ടും വീണ്ടും ആലോചിക്കണം.

സിംഹാദേകംബകാദേകം
ശിക്ഷേച്ചത്വാരികുക്കുടാൽ
വായസാൽപഞ്ചശിക്ഷേച്ച
ഷൾശ്ശുനഃസ്ത്രീണിഗൎദ്ദഭാൽ. 81

അ — സിംഹത്തോട് ഒരു ഗുണവും, കൊക്കിനോട് ഒരു ഗുണവും, കുക്കുടത്തോടു നാലു ഗുണവും, കാക്കയോട് അഞ്ചു ഗുണവും, ശ്വാവിനോട് ആറു ഗുണവും, കഴുതയോടു മൂന്നു ഗുണവും പഠിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. അവയെല്ലാമെന്നാൽ —

പ്രഭൂതംകാൎയ്യമല്പംവായോനരഃകൎത്തുമിച്ഛതി
സൎവ്വാരംഭേണതൽകാൎയ്യംസിംഹാദേകംപ്രചക്ഷതേ.
ഇന്ദ്രിയാണിചസംയമ്യബകവൽപണ്ഡിതോനരഃ
ദേശകാലബലംജ്ഞാത്വാസൎവ്വകാൎയ്യാണിസാധയേൽ
പ്രാഗുത്ഥാനഞ്ചയുദ്ധഞ്ചസംവിഭാഗഞ്ചബന്ധുഷു
സ്വയമാക്രമ്യഭുക്തിഞ്ചശിക്ഷേച്ചത്വാരികുക്കുടാൽ.
ഗൂഢമൈഥുനധീരത്വംകാലേകാലേചസംഗ്രഹം
അപ്രമത്തമവിശ്വാസംപഞ്ചശിക്ഷേച്ചവായസാൽ
ബഹ്വാശിസ്വല്പസന്തുഷ്ടഃസുനിദ്രോലഘുചേതനഃ
സ്വാമിഭക്തിശ്ചശൂരത്വംഷഡേതേശ്വാനതോഗുണാഃ

സുശ്രാന്തോപിവഹേൽഭാരം
ശീതോഷ്ണാനചപശ്യതി
സന്തുഷ്ടശ്ചരതേനിത്യം
ത്രീണിശിക്ഷേച്ചഗദ്ദഭാൽ." (ഇവയാകുന്നു)
യഏതാൻവിംശതിഗുണാനാചരിഷ്യതിമാനവഃ
കാര്യാവസ്ഥാസുസർവാസുവിജയിസഭവിഷ്യതി. 88

അ—ഈ ഇരുപതു ഗുണങ്ങളെ ശരിയായി ആചരിക്കുന്നവൻ ഏതുവിധത്തിലുള്ള കാര്യമായാലും വേണ്ടില്ല എല്ലാററിലും വിജയിയായിത്തീരും.

വിഷാദപ്യമൃതംഗ്രാഹ്യംഅമേധ്യാദപികാഞ്ചനം
നീചാദപ്യുത്തമാംവിദ്യാംസ്ത്രീരത്നംദുഷ്കുലാദപി.

അ—അമൃതിനെ വിഷത്തിൽനിന്നും കാഞ്ചനത്തെ അമേധ്യത്തിൽനിന്നും ഉത്തമയായ വിദ്യയെ നീചനിൽനിന്നും ഉത്തമയായ സ്ത്രീയെ ദുഷ്ടകുലത്തിൽനിന്നും സ്വീകരിക്കാം.

യുക്തിയുക്തമുപാദേയംവചനംബാലകാദപി
അന്യത്തൃണമിവത്യാജ്യമപ്യുക്തംപത്മജന്മനാ. 90

അ—യുക്തിയോടുകൂടിയ വാക്കിനെ ഒരു കുട്ടി പറഞ്ഞാലും സ്വീകരിക്കണം. യുക്തിയില്ലാത്ത വാക്കു ബ്രഹ്മാവുതന്നെ പറയുന്നതായാലും സ്വീകാര്യമല്ല.

കാവ്യശാസ്ത്രവിനോദേനകാലോഗച്ഛതിധീമതാം
വ്യസനേനചമൂർഖാണാം നിദ്രയാകലഹേനവാ. 91

അ— ബുദ്ധിമാന്മാരുടെ കാലം, കാവ്യം ശാസ്ത്രം ഏവ ന്നിതുകളിലുള്ള വിനോദംകൊണ്ടു കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു. മൂർഖന്മാരുടെ കാലം വ്യസനംകൊണ്ടോ, ഉറക്കംകൊണ്ടോ, കലഹംകൊണ്ടോ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു.

കാകദൃഷ്ടിർബ്ബകധ്യാനം ശ്വാനനിദ്രാ തഥൈവച
അല്പാഹാരം ജിർണ്ണവസ്ത്രമേതദ്വിദ്യാർത്ഥിലക്ഷണം. 92

അ— കാക്കയുടെ നോട്ടം, കൊക്കിന്റെ ധ്യാനം, ശ്വാവിന്റെ നിദ്ര, അല്പമായ ഭക്ഷണം, ജീർണ്ണമായ വസ്ത്രം ഇവയെല്ലാം വിദ്യാർത്ഥിലക്ഷണമാകുന്നു.

ഏകാക്ഷരപ്രദാതാരം ഗുരും നിന്ദതിയോനരഃ
സപ്തജന്മനിനിസ്തേജഃപുനഃശ്വാചഭവിഷ്യതി. 93

അ— ഒരക്ഷരമെങ്കിലും പഠിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള ഗുരുനാഥനെ (കായ വാങ്മനസ്സുകളെക്കൊണ്ടു) നിന്ദിക്കുന്നവൻ ഏഴുജന്മം തേജസ്സില്ലാത്തവനായിട്ടും പിന്നെ ശ്വാവായിട്ടും ഭവിക്കും.

അഷ്ടമീചഗുരുംഹന്തി ശിഷ്യംഹന്തിചതുർദ്ദശീ
വിദ്യാംപഞ്ചദശീഹന്തി പ്രതിപൽസുനചിന്തയേൽ.

അ— അഷ്ടമിദിവസം പഠിക്കുന്നതായാൽ ഗുരുനാഥന്നും ചതുർദ്ദശി (പതിന്നാൽ) ദിവസം പഠിക്കുന്നതായാൽ ശിഷ്യന്നും, പഞ്ചദശി (വാവു) ദിവസം പഠിക്കുന്നതായാൽ വിദ്യയ്ക്കും ആകുന്നു നാശമുണ്ടാവുക. പ്രതിപദം ദിവസം ചിന്തിക്കയേ അരുതു്. എല്ലാംകൊണ്ടും ദോഷമാണെന്നു സാരം.

കർപ്പൂരധൂളികലിതാലവാലേ
കസ്തൂരികാകല്പിതദോഹളശ്രീഃ
ഹിമാംബുകുംഭൈഃപരിഷിച്യമാനഃ
പ്രാഞ്ചംഗുണം മുഞ്ചതിനാപലാണ്ഡുഃ. 95

അ— കർപ്പൂരപ്പൊടികൊണ്ടു തടമുണ്ടാക്കി കസ്തൂരിവ ളമിട്ടു പനിനീർകൊണ്ടു നനയ്ക്കുന്നതായാലും ഉള്ളി തന്റെ മുമ്പുള്ള ഗുണത്തെക്കളയുന്നതല്ല. ഇതു ദുർജ്ജനങ്ങളുടെ സ്വഭാവമാണെന്നു സാരം.

സ്നാതമശ്വംഗജംമത്തം വൃഷഭംകാമമോഹിതം
ശൂദ്രമക്ഷരസംയുക്തം ദൂരതഃപരിവർജ്ജയേൽ. 96

അ— കുളിപ്പിച്ച കുതിരയുടേയും മദംപൊട്ടിയ ആനയുടേയും കാമപരവശനായ കാളയുടേയും അക്ഷരജ്ഞാനമുള്ള ശൂദ്രന്റേയും സമീപത്തിൽ ഗമിക്കുന്നതു് അപായകരമാകുന്നു.

ദുഷ്ടാഭാര്യാശഠംമിത്രം ഭൃത്യോഹംകാരസംയുതഃ
സസർപ്പേചഗൃഹേവാസോ മൃത്യുരേവനസംശയഃ. 97

അ— ദുഷ്ടയായ ഭാര്യ, ദുസ്സ്വഭാവിയായ മിത്രം, അഹംകാരമുള്ള ഭൃത്യൻ ഇവരും, സർപ്പമുള്ള ഗൃഹത്തിലെ വാസവും മരണകാരണമാണു്; സംശയമില്ല.

കുചേലിനം ദന്തമലാപഹാരിണം
ബഹ്വാശിനം നിഷ്ഠുരവാക്യഭാഷിണം

സൂൎയ്യോദയേചാസ്തമയേചശായിനാം
വിമുഞ്ചതിശ്രീരപി ചക്രപാണിനം. 98

അ— മുഷിഞ്ഞ വസ്ത്രം ധരിച്ചവനെയും എപ്പോഴും കോൽകൊണ്ടു പല്ലിൽക്കുത്തുന്നവനെയും അതിയായി ഭക്ഷിക്കുന്നവനെയും കണ്ണുകഠോരമാംവണ്ണം സംസാരിക്കുന്നവനെയും സൂൎയ്യോദയത്തിലും സൂൎയ്യാസ്തമയത്തിലും കിടന്നുറങ്ങുന്നവനെയും മഹാലക്ഷ്മി— തന്റെ പ്രിയതമനായ മഹാവിഷ്ണുവായാൽക്കൂടിയും— വിട്ടുപിരിയുന്നതാകുന്നു.

മാതൃഹീനശിശുജീവനം വൃഥാ
കാന്തഹീനവയൌവനം വൃഥാ
ശാന്തിഹീനതപസഃഫലം വൃഥാ
തിന്ത്രിണിരസവിഹീനഭോജനം. 99

അ— മാതാവു മരിച്ച ശിശുവിന്റെ ജീവനവും, പ്രിയതമനോടുകൂടാത്ത യൌവനവും ക്ഷമയോടുകൂടാതെകണ്ടുള്ള തപസ്സിന്റെ ഫലവും പുളിരസമില്ലാത്ത ഭോജനവും വ്യൎത്ഥമാകുന്നു.

ഋണം യാച്ഞാചവൃദ്ധത്വം ജാരചോരദരിദ്രതാഃ
രോഗശ്ചഭുക്തശേഷശ്ചാപ്യഷ്ടകഷ്ടാഃപ്രകീൎത്തിതാഃ.

അ— കടം, യാചന, വാൎദ്ധക്യം, വ്യഭിചാരം, മോഷണം, ദാരിദ്ര്യം, രോഗം, ഉച്ഛിഷ്ടം ഈ എട്ടുകൂട്ടവും ഏററവും കഷ്ടങ്ങളാണെന്നു പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

തൃണാദപിലഘുസ്തൂലഃതൂലാദപിചയാചകഃ
വായുനാകിംനനീതോസൌമാമയംയാചയേദിതി.

അ — പുല്ലിനെക്കാൾ കനം കുറഞ്ഞതാകുന്നു പ
ഞ്ഞി. അതിലും കനംകുറഞ്ഞവനാണ യാചകൻ. എ
ന്നാൽ യാചകനെ എന്തുകൊണ്ടു കാററു കൊണ്ടുപോകു
ന്നില്ല എന്നുണ്ടെങ്കിൽ പറയാം. യാചകൻ തന്നോടു വല്ല
തും യാചിക്കുമോ എന്ന സംശയത്താൽ കൊണ്ടുപോകാ
ത്തതാണു്.

ദുർജ്ജനഃസ്സജ്ജനാൽപൂർവ്വംപൂജ്യതാംതേനകിംസതാം
പൂർവ്വംപ്രക്ഷാളിതഃപാദരാനനാദധികഃകിമു. 102

അ — ആദിയിൽത്തന്നെ ദുർജ്ജനങ്ങളെ പൂജിക്കുന്ന
തുകൊണ്ടു സജ്ജനങ്ങൾക്കു യാതൊരു അപ്രിയവുമുണ്ടാകു
ന്നതല്ല. ഗുദത്തെ ആദിയിൽ ക്ഷാളനം ചെയ്യുന്നതുകൊ
ണ്ടു മുഖത്തിന്നു ന്യൂനതയോ ഗുദത്തിന്നു യോഗ്യതയോ ഉ
ണ്ടാകുന്നതാണോ ?

ഉപകാരിഷുയസ്സാധുസ്സാധുത്വേ തസ്യകോഗുണഃ
അപകാരിഷുയസ്സാധുസ്സസാധുഃസദ്ഭിരുച്യതേ.103

അ — തനിക്കു് ഉപകാരം ചെയ്യുന്നവനിൽ സാധു
ത്വം കാണിക്കുന്നവന്റെ സാധുത്വംകൊണ്ടു പ്രത്യേകം ഗു
ണമൊന്നുമില്ല. തന്നെ ഉപദ്രവിക്കുന്നവരിൽ സാധുത്വം
കാണിക്കുന്നവൻ മാത്രമേ സാധുവാകയുള്ളു എന്നാണു സ
ജ്ജനാഭിപ്രായം.

ഗണേശഃസ്തൗതിമാർജ്ജാരംസ്വവാഹസ്യാഭിരക്ഷണേ
മഹാനപിപ്രസംഗേന നീചംസേവിതുമർഹതി. 104

അ— ഗണപതി, തന്റെ വാഹനത്തെ രക്ഷിപ്പാൻ വേണ്ടി മാർജ്ജാരനെ സ്തുതിക്കുന്നു. മഹാത്മാക്കൾക്കുംകൂടിയും ചില അവസരങ്ങളിൽ നീചന്മാരെ സേവിക്കേണ്ടിവരും.

അധമാധനമിച്ഛന്തി ധനമാനൌചമദ്ധ്യമാഃ
ഉത്തമാമാനമിച്ഛന്തി മാനോഹിമഹതാം ധനം. 105

അ— അധമന്മാർ ധനത്തെ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. മദ്ധ്യമന്മാർ ധനത്തെയും മാനത്തെയും ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ഉത്തമന്മാർ മാനത്തെ മാത്രമേ ആഗ്രഹിക്കുന്നുള്ളൂ. മഹാന്മാരുടെ ധനം മാനമാണെന്നു പ്രസിദ്ധമാകുന്നു.

മാത്രാസമോനാസ്തിശരീരപോഷണേ
ഭാര്യാസമോനാസ്തി ശരീരതോഷണേ
വിദ്യാസമോനാസ്തി ശരീരഭൂഷണേ
ചിന്താസമോനാസ്തി ശരീരശോഷണേ. 106

അ— ദേഹത്തെ പോഷിപ്പിക്കുവാൻ മാതാവിന്നു സമമായും ദേഹത്തെ സന്തോഷിപ്പിക്കാൻ ഭാര്യക്കു സമമായും ദേഹത്തെ അലങ്കരിക്കാൻ വിദ്യക്കു സമമായും ദേഹത്തെ ശോഷിപ്പിക്കാൻ ആലോചനക്കു സമമായും യാതൊന്നുമില്ല.

പിബന്തിനദ്യഃസ്വയമേവനാംഭഃ
ഖാദന്തിനസ്വാദുഫലാനി വൃക്ഷാഃ
പയോധരാസ്സസ്യമദന്തിനൈവ
പരോപകാരായസതാംവിഭൂതയഃ. 107

അ— നദികൾ, അവയിലുള്ള ജലത്തെ അവതന്നെ കുടിക്കുന്നില്ല. വൃക്ഷങ്ങൾ, തങ്ങളിലുണ്ടാകുന്ന നല്ല ഫലങ്ങളെ തിന്നുന്നില്ല. മേഘങ്ങൾ, അവയുടെ വൎഷത്താലുണ്ടാകുന്ന സസ്യങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുന്നില്ല. കിം ബഹുനാ. നല്ല ജനങ്ങളുടെ ഐശ്വൎയ്യം പരോപകാരത്തിന്നുള്ളതാകുന്നുവല്ലൊ.

ഖലഃകരോതിദുൎവൃത്തം നൂനംഫലതിസാധുഷു
ദശാനനോഹരൽസീതാം ബന്ധനംസ്യാന്മഹോദധേഃ.

അ— ദുൎജ്ജനം ചെയ്യുന്ന ദുഷ്പ്രവൃത്തിയുടെ ഫലം സാധുക്കൾതന്നെ അനുഭവിക്കണം. രാവണൻ സീതയെ കട്ടു. സമുദ്രമാണ ബന്ധനത്തെ അനുഭവിച്ചതു്.

ഉത്സാഹിലഭതേകാൎയ്യം മാൎജ്ജാരോത്രനിദൎശനം
അധേനുരപിമാൎജ്ജാരഃപിബതിക്ഷീരസൎപ്പിഷീ. 109

അ— ഉത്സാഹമുള്ളവൻ കാൎയ്യത്തെ നേടുന്നു. അതിലെക്ക മാൎജ്ജാരനാണ ദൃഷ്ടാന്തം. മാൎജ്ജാരൻ പശുവെ വളത്തുന്നില്ല. അവൻ ദിവസവും പാലും നെയ്യും കഴിക്കുന്നുണ്ടതാനും.

ഗാവോഗന്ധേനപശ്യന്തി രാജാനശ്ചാരചക്ഷുഷാ
ശാസ്ത്രേണപണ്ഡിതാസ്സൎവ്വേചക്ഷുൎഭ്യാമിതരേജനാഃ.

അ— പശുക്കൾ ഗന്ധംകൊണ്ടു് അറിയുന്നു. രാജാക്കന്മാർ ദൂതന്മാരാകുന്ന കണ്ണുകൊണ്ടു് അറിയുന്നു. പണ്ഡിതന്മാർ ശാസ്ത്രംകൊണ്ടു് അറിയുന്നു. ഇതരജനങ്ങൾ തങ്ങളുടെ കണ്ണുകൊണ്ടുമാത്രം അറിയുന്നു.

ലാളനാദ് ബഹവോദോഷാസ്താഡനാദ് ബഹവോ
(ഗുണാഃ
തസ്മാൽപുത്രംചശിഷ്യംചതാഡയേന്നതുലാളയേൽ.

അ— ലാളിക്കുന്നതുകൊണ്ടു വളരെ ദോഷങ്ങളുണ്ട്. ശിക്ഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടു വളരെ ഗുണങ്ങളുമുണ്ട്. അതിനാൽ പുത്രനേയും ശിഷ്യനേയും ശിക്ഷിക്കണം. ലാളിക്കരുത്.

മനീഷിണഃസന്തിനതേഹിതൈഷിണഃ
ഹിതൈഷിണഃസന്തിനതേമനീഷിണഃ
സുഹൃച്ചവിദ്വാനപിദുർല്ലഭോനൃണാം
യഥൌഷധംസ്വാദുഹിതംചദുർല്ലഭം. 112

അ— വിദ്വാന്മാരായവർ ധാരാളമുണ്ട്. പക്ഷേ അവർ മററുള്ളവക്കു നന്മയെ ഇച്ഛിക്കുന്നവരല്ല. നന്മയെ ഇച്ഛിക്കുന്നവരും ധാരാളമുണ്ട്. പക്ഷേ അവർ വിദ്വാന്മാരല്ല. സുഹൃത്തും (ഹിതൈഷിയും) വിദ്വാനുമായുള്ളവർ മനുഷ്യരിൽ വളരെ ദുർല്ലഭമാണല്ലോ.

നദുർജ്ജനഃസജ്ജനതാമുപൈതി
ബഹുപ്രകാരൈരപിസേവ്യമാനഃ
ഭൂയോപിസിക്തഃപയസാഘൃതേന
നനിംബവൃക്ഷോമധുരത്വമേതി. 113

അ— ഏതൊരുപ്രകാരത്തിൽ സേവിച്ചാലും ദുർജ്ജനം സജ്ജനമാകുന്നതല്ല. പാൽകൊണ്ടും നെയ്കൊണ്ടും

പിന്നെയും പിന്നെയും നനച്ചാലും വേപ്പ് എന്ന മരം മ
ധുരമുള്ളതായിത്തീരുന്നതല്ലല്ലോ.

ഗുണേഷ്യക്രിയതാംയത്നഃ
കിമാടോപൈഃപ്രയോജനം
വിക്രിയന്തേനഘണ്ടാഭിഃ
ഗാവഃക്ഷീരവിവർജ്ജിതാഃ. 114

അ— ഗുണവാന്മാരായിത്തീരുവാൻവേണ്ടി പ്രയത്നി
ക്കുവിൻ. ആഡംബരങ്ങളെക്കൊണ്ടെല്ലാം എന്തു പ്രയോജ
നമാണുള്ളത്? കഴുത്തിൽ മണിയും മററും കെട്ടി വളരെ
അലങ്കരിച്ചുകൊണ്ടു ചെല്ലുന്നതായാലും പാലില്ലാത്ത പശു
വാണെങ്കിൽ ആരും വാങ്ങുന്നതല്ല.

രാജ്ഞിധർമ്മിണിധർമ്മിഷ്ഠാഃപാപേപാപാഃസമേസമാഃ
ലോകാസ്തമനുവർത്തന്തേയഥാരാജാതഥാപ്രജാഃ. 115

അ— രാജാവു ധർമ്മതല്പരനാണെങ്കിൽ പ്രജകളും ധ
ർമ്മതല്പരന്മാരാകും. രാജാവു പാപിയാണെങ്കിൽ പ്രജകളും
പാപികളായിത്തീരും. രാജാവു സമനാണെങ്കിൽ പ്രജക
ളും സമന്മാരായിത്തീരും. രാജാവ് ഏതുപ്രകാരമുള്ളവനാ
കുന്നുവോ പ്രജകൾ അതുപ്രകാരമുള്ളവരായിത്തീരുന്നു എ
ന്നു താല്പര്യം.

നകാമയേഹംഗതിമീശ്വരാണാം
അഷ്ടദ്ധിയുക്താമപുനർഭവഞ്ച
ആർത്തിംപ്രപദ്യേഖിലദേഹഭാജാം
അന്തഃസ്ഥിതോയേനഭവന്ത്യദുഃഖാഃ. 116

അ — ഹേ ഭഗവൻ! അണിമാദികളായ അഷ്ടൈശ്വ-
ര്യങ്ങളോടുകൂടിയ ഈശ്വരപദവിയേയും ജനനമരണത്തിൽ
നിന്നുള്ള മോചനത്തേയും ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. ചരാ
ചരങ്ങളായ സകല പ്രാണികളുടേയും സമസ്ത ദുഃഖത്തെ
കയ്യേർക്കുന്നതിന്നാണ് എന്നെ അനുഗ്രഹിക്കേണ്ടതു്.
മറ്റുള്ളവരുടെ ദുഃഖത്തെ കയ്യേൽക്കുന്നതുകൊണ്ടുതന്നെയാ
ണ മനുഷ്യർ ദുഃഖമില്ലാത്തവരായിത്തീരുന്നതു്.

കിംകരിഷ്യന്തി വക്താരഃ ശ്രോതാ യത്ര ന വിദ്യതേ
നഗ്നക്ഷപണകേ ദേശേ രജകഃ കിം കരിഷ്യതി. 117

അ — സമയോചിതമായി നല്ലവണ്ണം സംസാരിപ്പാൻ
നൈപുണ്യമുള്ള ആളുകളുടെ പ്രസംഗത്തെക്കേട്ടു രസി
പ്പാൻ മതിയായ ജനങ്ങൾ ഇല്ലെങ്കിൽ അവർ എന്തുചെ
യ്യും? വസ്ത്രത്തെ ഉപയോഗിക്കാതെ ദിഗംബരന്മാരായ
ബൌദ്ധന്മാരുള്ള ദേശത്തിൽ രജകൻ എന്തുചെയ്യും?

വൃദ്ധൌ ച മാതാപിതരൌ സാധ്വീ ഭാര്യാ സുതഃ ശിശുഃ
അപ്യകാര്യശതം കൃത്വാ ഭർത്തവ്യാ മനുരബ്രവീൽ. 118

അ — വൃദ്ധന്മാരായ മാതാപിതാക്കന്മാരെയും പതിവ്ര
തയായ ഭാര്യയേയും അതിബാലനായ പുത്രനെയും അനേ
കം അകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടെങ്കിലും രക്ഷിക്കണമെന്നു മനു
പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

അത്തും വാഞ്ഛതി വാഹനം ഗണപതേ-
ർഭൂഷാഭുജംഗഃ ക്രുധാ

തംവാഹോപിഷധാനനസ്യചലനാ
വാഹോപിനാഗാനനം
ഗൌരിജഹ്നസുതാമസൂയതികലാ
നാഥം ലലാടാനലോ
നിർവ്വിണ്ണസ്സപപൌകുടുംബകലഹാ_
ദീശോപിഹാലാഹലം. 119

അ— പിതാവായ ശിവൻെറ ആഭരണമാകുന്ന സ
ൎപ്പം ഗണപതിയുടെ വാഹനമായ മൂഷികനെ ഭക്ഷിപ്പാ
നും, ആ സൎപ്പത്തെ സുബ്രഹ്മണ്യൻെറ വാഹനമായ മയിൽ
ഭക്ഷിപ്പാനും പാൎവ്വതിയുടെ വാഹനമായ സിംഹം ഗജമു
ഖനായ ഗണപതിയെ ഭക്ഷിപ്പാനും ആഗ്രഹിക്കുന്നു. പാ
ൎവ്വതി ഗംഗാഭഗവതിയോടും ലലാടാഗ്നി ശിരോലങ്കാരമാ
യ ചന്ദ്രക്കലയോടും മത്സരിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെയിരിക്കുന്ന
അവസരത്തിൽ ഈ കുടുംബകലഹംകൊണ്ട് അത്യന്തം
നിൎവ്വിണ്ണനായ പരമശിവൻ കാളകൂടവിഷത്തെ പാനംചെ
യ്തു. കുഡുംബകലഹത്തെപ്പോലെ അസഹനീയമായി വേ
റെ ഒന്നും ഇല്ലെന്നു താല്പൎയ്യം.

ഏകാഭാൎയ്യാപ്രകൃതിരചലാചഞ്ചലാചദ്വിതീയാ
പുത്രോനംഗസ്ത്രിഭുവനജയീമന്മഥോദുൎന്നിവാരഃ
ശേഷശ്ശയ്യാശയനമുദധിൎവ്വാഹനംപന്നഗാരിഃ
സ്മാരംസ്മാരംസ്വഗൃഹചരിതംദാരുഭൂതോമുരാരിഃ. 120

അ— മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ ഭാൎയ്യമാരിൽ ഒരുവളായ ശ്രീദേവിയുടെ പ്രകൃതി ഇളക്കിയാൽകൂടി ഇളകാത്ത മട്ടിലാകുന്നു. രണ്ടാമത്തെ ഭാൎയ്യയായ ലക്ഷ്മീഭഗവതിയുടെ പ്രകൃതിയാണെങ്കിൽ വളരെ ചിത്തയായിട്ടുള്ളതാണു്. ഒരു ദിക്കിലും സ്ഥിരമായിരിക്കയില്ല. എന്നാൽ പുത്രനെക്കണ്ടു സന്തോഷിക്കാമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ അതിന്നും നിവൃത്തിയില്ല. അവന്നു് അംഗമൊന്നുമില്ല. മാത്രമല്ല മൂന്നു ലോകത്തെയും ജയിക്കയും ചെയ്യും. ആ ജയം തന്നെ എല്ലാവരുടെ മനസ്സിനോടു നേരിട്ടാകയാൽ ആൎക്കും തടുത്തുനിൎത്തുവാനും സാധിക്കയില്ല. കിടക്കുവാനുള്ള ശയ്യയാണെങ്കിൽ മഹാസൎപ്പമായ അനന്തനാകുന്നു. ശയിപ്പാനുള്ള സ്ഥലത്തെ ആലോചിക്കുന്നതായാൽ മഹാകഷ്ടം തന്നെയാണു്. അതിക്രൂരങ്ങളായ ജലജന്തുക്കളുള്ള സമുദ്രമാണു്. വാഹനത്തെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കയേ വേണ്ട. അനന്തന്റെ ശത്രുവും ആകാശചാരിയുമായ ഗരുഡനാണല്ലോ. ഇങ്ങിനെയുള്ള തന്റെ ഗൃഹചാരിതത്തെ ആലോചിച്ചാലോചിച്ചു മഹാവിഷ്ണു മരംപോലെയായിത്തീൎന്നിരിക്കുന്നു.

അഗാധഹൃദയാഭൂപാഃ കൂപാഇവദുരാസദാഃ
ഘടകാഗുണിനോനോചേൽ കഥംലഭ്യേതജീവനം.

അ— രാജാക്കന്മാർ അഗാധഹൃദയന്മാരാകയാൽ കിണറുപോലെ ഉള്ളു കണ്ടുകിട്ടുവാൻ ആൎക്കും അത്ര വേഗത്തിൽ സാധിക്കുന്നതല്ല. ഘടകന്മാർ (സേവകന്മാർ, കുടങ്ങൾ) ഗുണികളല്ലാ എങ്കിൽ (ഗുണവാന്മാർ, നല്ല കയർ

കൊണ്ടു കെട്ടിട്ടുള്ളവ) ജീവനം (ഉപജീവനദ്രവ്യം, വെള്ളം) എങ്ങിനെ ലഭിക്കും. ലഭിക്കയില്ല എന്നു താല്പയ്യം.

രാജസേവാമനുഷ്യാണാമസിധാരാവലേഹനം
പഞ്ചാനനപരിഷ്വംഗോവ്യാളിവദനചുംബനം.

അ— മനുഷ്യക്കു രാജാവിനെ സേവിക്കുകയെന്നതു വാളിൻെറ മൂച്ചയുള്ള ഭാഗം നക്കുന്നതുപോലെയും, സിംഹത്തെ ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നതുപോലെയും, സപ്പത്തെ ചുംബിക്കുന്നതുപോലെയുമാകുന്നു. എററവും കൃച്ഛ്രസാധ്യമാണെന്നു താല്പയ്യം.

ചതപാരോവിത്തദായാദാഃ ധമ്മാഗ്നിനൃപതസ്കരാഃ
ജ്യേഷ്ഠപുത്രാവമാനേനത്രയഃകുപ്യന്തിസോദരാഃ. 123

അ— ഒരുവൻ സമ്പാദിച്ച സ്വത്തിനെ അനുഭവിപ്പാൻ ധമ്മം, അഗ്നി, നൃപൻ, തസ്കരൻ ഇങ്ങിനെ നാലു പുത്രന്മാരാണുള്ളതു്. അവരിൽ മൂത്ത പുത്രനെ അവമാനിച്ചാൽ (ധമ്മം ചെയ്യാതിരുന്നാൽ) ബാക്കി മൂന്നു സോദരന്മാരും കോപിക്കും. തി, രാജാവു, കള്ളൻ ഇവർ മൂന്നുപേരുംകൂടി നശിപ്പിക്കും ധനത്തെ മുഴുവനുമെന്നത്ഥം.

അസാരഭൂതേസംസാരേ സാരമേതച്ചതുഷ്ടയം
കാശിവാസസ്സതാംസംഗോഗംഗാംഭശ്ശംഭുപൂജനം.

അ— സാരമില്ലാത്ത ഈ സംസാരത്തിൽ, കാശിയിലെ വാസം, സജ്ജനസംസഗ്ഗം, ഗംഗാജലത്തിൽ സ്നാനം, പരമശിവാച്ചനം എന്നീ നാലു സാധനം മാത്രമേ സാരമായിട്ടുള്ളു.

ദാതാരംകൃപണംമന്യേ സൎവ്വമാദായഗച്ഛതി
അദാതാപുരുഷസ്ത്യാഗി സൎവ്വംദത്വൈപയഗച്ഛതി.

അ— ദാനശീലൻ പോകുമ്പോൾ (മരിച്ചുപോകുമ്പോൾ) താൻ കൊടുത്ത ധനമെല്ലാം ഒന്നിന്നു ശതഗുണമായി വാങ്ങിക്കൊണ്ടുപോകുകയാൽ അവനെ ലുബ്ധനായും ദാനം ചെയ്യാത്തവൻ എല്ലാം കൊടുത്തുപോകുന്നതിനാൽ അവനെ ദാതാവായും ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

വിധായവൈരംസാമൎഷേനരോരൌയഉദാസതേ
പ്രക്ഷിപ്യോദൎച്ചിഷാംകക്ഷേ ശേരതേതെഭിമാരുതം.125

അ— അതികോപിഷ്ഠനായ ശത്രുവിന്നു വൈരകാരണമുണ്ടാക്കി ഉദാസീനന്മാരായിരിക്കുന്നവർ ഉണങ്ങിക്കിടക്കുന്ന പുൽക്കാട്ടിൽ തീ വെച്ചു കാററടിക്കുന്നതിന്നഭിമുഖമായിക്കിടന്നുറങ്ങും.

സൌഹാൎദ്ദസ്വൎണ്ണരേഖാണാമുച്ചാവചഭാജുഷാം
പരോക്ഷമിതികോപ്യസ്തി പരീക്ഷാനികഷോപലഃ.

അ— പലതരത്തിലുള്ള സ്നേഹമാകുന്ന സ്വൎണ്ണരേഖയുടെ ഗുണമറിയേണമെങ്കിൽ പരോക്ഷം (അപ്രത്യക്ഷം) എന്ന ഒരു മാററുരക്കല്ലിൽ ഉരച്ചു പരീക്ഷിച്ചുനോക്കുകമാത്രമേ വഴിയുള്ളൂ. വിദൂരവാസംകൊണ്ടേ അന്യോന്യസ്നേഹത്തിൻെറ ശക്തിയെ അറികയുള്ളുവെന്നു താല്പൎയ്യം.

മനാഗനഭ്യാവൃത്ത്യാവാ കാമംക്ഷാമ്യതുയഃക്ഷമീ
ക്രിയാസമഭിഹാരേണ വിരാധ്യന്തംക്ഷമേതകഃ. 128

അ— ക്ഷമയുള്ള ഒരാൾ, ശത്രുവന്നു് അല്പാല്പം ഉപദ്രവിക്കയോ അഥവാ കഠിനമായിത്തന്നെ ഒരുവേളമാത്രം ഉപദ്രവിക്കയോ ചെയ്യുന്നതായാൽ ക്ഷമിക്കുന്നതാണ്. കഠിനമായും എപ്പോഴും ഉപദ്രവിക്കുന്നതായാൽ ആ ശത്രുവെ ആരാണു ക്ഷമിക്കുക? ആരും ക്ഷമിക്കുന്നതല്ല.

അസമ്പാദയതഃകഞ്ചിദർത്ഥംജാതിക്രിയാഗുണൈഃ
യദൃച്ഛാശബ്ദവൽപുംസഃ സംജ്ഞായൈജന്മകേവലം.

അ— ജാതിമാഹാത്മ്യത്താലോ പ്രവൃത്തിയുടെ യോഗ്യതയാലോ സൽഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ടോ ഒരു യോഗ്യതയും സമ്പാദിക്കാത്ത പുരുഷന്റെ ജന്മം കേവലം യദൃച്ഛയാ ഉള്ള ഒരു ശബ്ദംപോലെ പേരിന്നുമാത്രമാണ്.

അഹോഖലഭുജംഗസ്യ വിചിത്രോയംവധക്രമഃ
അന്യസ്യദശതിശ്രോത്രമന്യഃപ്രാണൈർവ്വിയുജ്യതേ.

അ— ദുർജ്ജനമാകുന്ന സർപ്പത്തിന്റെ വധക്രമം ആലോചിച്ചാൽ വലിയ ആശ്ചര്യം തോന്നുന്നു. ഒരുവന്റെ ചെവിയിൽ ചെന്നു കടിച്ചാൽ മററൊരുത്തനാണു മരിക്കുന്നതു്.

ലുബ്ധോനവിസൃജത്യർത്ഥം നരോദാരിദ്ര്യശങ്കയാ
ദാതാപിവിസൃജത്യർത്ഥം തയൈവനനുശങ്കയാ. 131

അ— ലുബ്ധൻ ദാരിദ്ര്യം വന്നെങ്കിലോ എന്നുള്ള ശങ്കകൊണ്ടു് ഒരു പൈപോലും ഒരാൾക്കും കൊടുക്കയില്ല. ദാതാവു് ആ ശങ്കകൊണ്ടുതന്നെ തന്റെ അർത്ഥത്തെയെല്ലാം ദാനം ചെയ്യുന്നു.

ഭവന്തിനരകാഃപാപാൽ പാപംദാരിദ്ര്യസംഭവം
ദാരിദ്ര്യമപ്രദാനേന തസ്മാദ്ദാനപരോഭവേൽ. 132

അ— പാപം ചെയ്താൽ നരകം സംഭവിക്കുന്നു. ദാരിദ്ര്യംകൊണ്ടാണ് പാപമുണ്ടാകുന്നത്. ആ ദാരിദ്ര്യം ദാനം ചെയ്യായ്കയാൽ ഉണ്ടാകുന്നു. അതിനാൽ ദാനപരനായി ഭവിക്കണം.

ലബ്ധവിദ്യോഗുരുംദ്വേഷ്ടി ലബ്ധഭാൎയ്യസ്തുമാതരം
ലബ്ധപുത്രാപതിംദ്വേഷ്ടി ലബ്ധാരോഗ്യശ്ചികിത്സകം.

അ— ദുൎജ്ജനങ്ങൾക്കു വിദ്യ ലഭിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ ഗുരുവെ ദ്വേഷിക്കും. ഭാൎയ്യയെ ലഭിച്ചാൽ മാതാവിനെ ദ്വേഷിക്കും. ഭാൎയ്യ തനിക്കു പുത്രനുണ്ടായാൽ ഭൎത്താവിനെ ദ്വേഷിക്കും. ചികിത്സയാൽ രോഗശമനം വന്നുകഴിഞ്ഞാൽ ദുൎജ്ജനം വൈദ്യനെ ദ്വേഷിക്കും.

അസതാംധൎമ്മബുദ്ധിശ്ചസതാംസന്താപകാരണം (ൽ.
ഉപോഷ്യൈകാദശീംവ്യാഘ്രഃപാരണാംപശുമാരണാ

അ— ദുഷ്ടന്മാൎക്കു ഉണ്ടാകുന്ന ധൎമ്മബുദ്ധികൂടി സജ്ജനങ്ങൾക്കു സന്താപത്തെ ഉണ്ടാക്കിത്തീൎക്കുന്നതാണ്. ഒരു പുലി ഏകാദശീവ്രതം അനുഷ്ഠിക്കുന്നതായാലും പാരണപശുവെക്കൊണ്ടായിരിക്കും നടത്തുക.

വിദ്യാവിവാദായധനംമദായ
ശക്തിഃപരാലോകനിപീഡനായ
ഖലസ്യസാധോൎവ്വിപരീതമേതൽ
ജ്ഞാനായദാനായചരക്ഷണായ. 135

അ — ദുഷ്ടന്നു വിദ്യയുണ്ടായാൽ വെറുതെ വാദിച്ചുകൂട ങ്ങും. ധനമുണ്ടായാൽ ഗൎവ്വമുണ്ടാകും. നല്ല ശക്തിയുണ്ടാ യാൽ പരന്മാരെ അതിയായി ഉപദ്രവിക്കും. സാധുവിന്നു വിദ്യയുണ്ടായാൽ ഇതിൽനിന്നെല്ലാം വിപരീതമായിരിക്കും. അറിവുണ്ടായാൽ എല്ലാവൎക്കും ജ്ഞാനത്തെ വൎദ്ധിപ്പിക്ക വാൻ ശ്രമിക്കും. ധനമുണ്ടായാൽ ദാനംചെയ്യും. ശക്തിയു ണ്ടായാൽ ജനങ്ങളെ രക്ഷിക്കും.

ചികിത്സകജ്യോതിഷിമന്ത്രവാദിനാം
ഗൃഹേഗൃഹേഭോജനമാദരേണ
അന്യാനിശാസ്ത്രാണിസുശിക്ഷിതാനി
പാനീയമാത്രംനതുദാപയന്തി. 136

അ— വൈദ്യന്മാൎക്കും ജ്യോതിഷികൾക്കും മന്ത്രവാദി കൾക്കും വീടുതോറും ഭോജനം ആദരവോടുകൂടെ ലഭിക്കുന്നു. വേറെയുള്ള ശാസ്ത്രങ്ങളെ നല്ലവണ്ണം പഠിച്ചവൎക്കു ദാഹി ച്ചാൽ വെള്ളംകൂടി ആരും കൊടുക്കുന്നില്ല.

അസന്തുഷ്ടോദ്വിജോനഷ്ടഃസന്തുഷ്ടഃക്ഷത്രിയസ്തഥാ
സലജ്ജാഗണികാനഷ്ടാനില്ലജ്ജാകുലാംഗനാ. 137

അ— കിട്ടിയതിൽ തൃപ്തിയില്ലാത്ത ബ്രാഹ്മണനും രാ ജ്യാദികൾ അല്പമെങ്കിലും കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു സംതൃപ്തനാകു ന്ന ക്ഷത്രിയനും, തന്റെ ജീവിതവൃത്തിയിൽ ലജ്ജയുള്ള വേ ശ്യാസ്ത്രീയും, തീരെ ലജ്ജയില്ലാത്ത കുലസ്ത്രീയും നഷ്ടമായി പ്പോകും.

ഗുരുശുശ്രൂഷയാവിദ്യാപുഷ്കലേനധനേനവാ
അഥവാ വിദ്യയാവിദ്യാ ചതുൎത്ഥേനനലഭ്യതേ. 138

അ— എല്ലായ്പോഴും ഗുരുവെ ശുശ്രൂഷിച്ചു വിദ്യ പഠിക്കണം. ധാരാളം ധനം കൊടുത്തു ഗുരുവെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടും പഠിക്കാം. അഥവാ ഒരു വിദ്യ അങ്ങോട്ടു പഠിപ്പിച്ച് ഒരു വിദ്യ ഇങ്ങോട്ടു പഠിക്കണം. ഇങ്ങിനെ മൂന്നുവിധത്തിലല്ലാതെ നാലാമതൊരു തരത്തിൽ വിദ്യ അഭ്യസിക്കരുത്.

കാമധേനുസമാവിദ്യാസദൈവഫലദായിനി
പ്രവാസേമാതൃവത്തസ്യാൽ വിദ്യാഗുപ്തംധനംസ്മൃതം.

അ— വിദ്യ കാമധേനുവെപ്പോലെ എപ്പോൾ ഏതു ഫലം ആവശ്യമുണ്ടോ അപ്പോൾ ആ ഫലത്തെ ദാനം ചെയ്യും. വിശേഷിച്ചു വിദേശയാത്രയിൽ മാതാവിനെപ്പോലെ രക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യും. അതിനാൽ വിദ്യ, ഗൂഢമായ ഒരു ധനമാകുന്നു.

അഗുണസ്യഹതംരൂപം ദുശ്ശീലസ്യഹതംകുലം
അസിദ്ധസ്യഹതംവിദ്യാ അഭോഗേനഹതംധനം.

അ— സൽഗുണങ്ങളില്ലാത്തവന്റെ സൌന്ദൎയ്യവും, ചീത്തസ്വഭാവമുള്ളവന്റെ വംശവും അഭ്യാസമുണ്ടെങ്കിലും സിദ്ധിയില്ലാത്തവന്റെ വിദ്യയും അനുഭവിക്കാത്തവന്റെ ധനവും നിഷ്ഫലമാകുന്നു.

ക്രോധോവൈവസ്വതോരാജൻ തൃഷ്ണാവൈതരണിനദി
വിദ്യാകാമദുഘാധേനുഃസന്തോഷോനന്ദനംവനം.(ദി

അ— കോപമെന്നതു് അന്തകനാകുന്നു. അസാധ്യത്തിലുള്ള ആഗ്രഹം വൈതരണി എന്ന നദിയാകുന്നു. വിദ്യ ഇഷ്ടത്തെ ദാനംചെയ്യുന്ന കാമധേനുവാകുന്നു. സന്തോഷം നന്ദനമെന്ന ഇന്ദ്രന്റെ ഉദ്യാനമാകുന്നു.

സ്ത്രിയോഹിനാമഖലേപതാഃ
നിസർഗ്ഗാദേവപണ്ഡിതാഃ
പുരുഷാണാന്തുപാണ്ഡിത്യം
ശാസ്ത്രേണൈവോപജായതേ. 142

അ— സ്ത്രീകൾ എന്നു പറയുന്ന കൂട്ടർ പ്രകൃത്യാതന്നെ പാണ്ഡിത്യമുള്ളവരാണ്. പുരുഷന്മാക്ക പാണ്ഡിത്യം ശാസ്ത്രാഭ്യാസം ചെയ്താൽ മാത്രമേ ഉണ്ടാകയുള്ളൂ.

അന്തർവ്വിഷമയാഹ്യേതാ ബഹിരേവമനോഹരാഃ
ഗുഞ്ജാഫലസമാകാരായോഷിതഃകേനനിർമ്മിതാഃ.

അ— സ്ത്രീകളുടെ ഉള്ള വിഷമയവും പുറം മനോഹരവുമാകുന്നു. കുന്നിക്കുരുവിന്നു തുല്യമായ ആകൃതിയോടുകൂടിയ ഈ സ്ത്രീകളെ നിർമ്മിച്ചതാരാകുന്നു?

താഡിതാഅപിദണ്ഡേന
അസ്ത്രൈരപിവിഖണ്ഡിതാഃ
നവശംയോഷിതോയാന്തി
നദാനൈർന്നചസംസ്തവൈഃ. 144

അ— സ്ത്രീകളെ വടിയെടുത്തടിച്ചാലും അസ്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഖണ്ഡിച്ചാലും, നല്ല വസ്തുക്കളെ ദാനംചെയ്താലും സ്തുതിച്ചാലും അവർ സ്വാധീനമാകുന്നതല്ല.

ആശാനാമനദീമനോരഥജലാ
തൃഷ്ണാതരംഗാകുലാ
രാഗഗ്രാഹവതീവിതൎക്കവിഹഗാ
ധൈൎയ്യദ്രുമധ്വംസിനി
മോഹാവൎത്തസുദുസ്തരാതിഗഹനാ
പ്രോത്തുംഗചിന്താതടി
തസ്യാഃപാരഗതാവിശുദ്ധമനസോ
നന്ദന്തിയോഗീശ്വരാഃ. 145

അ— മനോരഥങ്ങളാകുന്ന ജലമുള്ളതും ഇച്ഛയാകുന്ന തിരകൾ നിറഞ്ഞതും അനുരാഗമാകുന്ന മുതലകളുള്ളതും, സംശയങ്ങളാകുന്ന പക്ഷികളുള്ളതും, ധൈൎയ്യമാകുന്ന വൃക്ഷത്തെ പുഴക്കിവീഴ്ത്തുന്നതും മോഹമാകുന്ന നീർച്ചുഴികൾകൊണ്ടു കടക്കാൻ പ്രയാസമായതും അത്യന്തം ആഴമുള്ളതും ചിന്തയാകുന്ന ഉയൎന്ന തീരപ്രദേശത്തോടുകൂടിയതും ആയ ആശയാകുന്ന നദിയുടെ മറുകരയിൽചെന്നു പരിശുദ്ധചിത്തന്മാരായ യോഗീശ്വരന്മാർമാത്രം സന്തോഷത്തെ അനുഭവിക്കുന്നു. രാഗദ്വേഷാദി വിഹീനന്മാരായ യോഗീശ്വരന്മാൎക്കല്ലാതെ ആഗ്രഹത്തെ നിവൎത്തിപ്പാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല എന്നു താല്പൎയ്യം.

വ്യാഘ്രീവതിഷ്ഠതിജരാപരിതൎജ്ജയന്തി
രോഗാശ്ചശത്രുവദ്ദ്ഇവപ്രഹരന്തിദേഹം
ആയുഃപരിസ്രവതിഭിന്നഘടാദിവാംഭോ
ലോകസ്തഥാപ്യഹിതമാചരതീതിചിത്രം. 146

അ— ജര പെൺപുലിയെപ്പോലെ ഭയപ്പെടുത്തി ക്കൊണ്ടു് അടുത്തുനില്ക്കുന്നു. രോഗങ്ങൾ ശത്രുക്കളെപ്പോ ലെ ദേഹത്തെ സദാ ഉപദ്രവിക്കുന്നു. ആയുസ്സ് ഉടഞ്ഞ കുടത്തിലാക്കിയ വെള്ളംപോലേ അറിയാതെതന്നെ ന ശിച്ചുപോകുന്നു. ഇങ്ങിനെയെല്ലാമായിട്ടുകൂടി ജനങ്ങൾ അഹിതങ്ങളായ പ്രവൃത്തികളെത്തന്നെ ആചരിക്കുന്നു. ആശ്ചൎയ്യംതന്നെ.

ത്യജദുൎജ്ജനസംസൎഗ്ഗം ഭജസാധുസമാഗമം
കുരുപുണ്യമഹോരാത്രം സ്മരനിത്യമനിത്യതാം. 147

അ— നീ ദുൎജ്ജനസംസൎഗ്ഗത്തെ വിട്ടുകളയുക. സജ്ജ നസംസൎഗ്ഗത്തെ ചെയ്ക. രാവും പകലും പുണ്യകൎമ്മങ്ങളെ ചെയ്യുക. നിത്യവും ഈ കാണുന്ന പ്രപഞ്ചമെല്ലാം അനി ത്യമാണെന്നു സ്മരിക്കുക.

പ്രത്യഹംപ്രത്യവേക്ഷേത നരശ്ചരിതമാത്മനഃ
കിംനുമേപശുഭിസ്തുല്യം കിംനുസൽപുരുഷൈരിതി.

അ— ഒരു മനുഷ്യനായാൽ അവൻ തന്റെ ചരിതം മൃഗത്തിന്റെ ചരിതത്തോടു തുല്യമാണോ അതോ സൽപു രുഷചരിതത്തോടു തുല്യമാണോ എന്നു ദിവസംതോറും ആ ലോചിക്കേണ്ടതാണ്.

സദ്ഭിരേവസഹാസീത സദ്ഭിഃകുൎവ്വീതസംഗതിം
സദ്ഭിൎവ്വിവാദംമൈത്രീംച നാസദ്ഭിഃകിഞ്ചിദാചരേൽ. 149

അ— സൽഗ്ഗുണമുള്ളവരോട്ടുകൂടി ഇരിക്കണം, സൽ
ഗ്ഗുണങ്ങളുള്ളവരോട്ടുകൂടി സംസൎഗ്ഗം ചെയ്യണം. വാദപ്രതി
വാദവും സ്നേഹവും അവരോട്ടുകൂടിത്തന്നെ ചെയ്യണം. അ
സൽഗ്ഗുണവാന്മാരോട്ടുകൂടി ഒരു പ്രവൃത്തിയും ചെയ്യരുത്.

പഠതോനാസ്തിമൂർഖത്വം ജപതോനാസ്തിപാതകം
മൌനിനഃകലഹോനാസ്തിനഭയംചാസ്തിജാഗ്രതഃ.

അ— പഠിക്കുന്നവന്നു മൂർഖത്വവും ജപിക്കുന്നവന്നു
പാപവും മിണ്ടാതിരിക്കുന്നവന്നു കലഹവും എപ്പോഴും ജാ
ഗരൂകനായിരിക്കുന്നവന്നു ഭയവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

ശതേപിവയസിഗ്രാഹ്യാവിദ്യാസൎവ്വാത്മനാബുധൈഃ
യദ്യപിസ്യാന്നഫലദാ സുലഭാസാന്യജന്മനി. 151

അ— വയസ്സ് അധികമായാലും (വാൎദ്ധക്യത്തിലും)
അറിവുള്ളവർ വിദ്യയെ അഭ്യസിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയിരിക്കേ
ണ്ടതാണ്. തൽക്കാലം അതു ഫലവത്തായിത്തീൎന്നില്ലെങ്കി
ലും പിന്നത്തെ ജന്മത്തിൽ സുലഭമായിത്തീരുന്നതാണ്.

ചിന്തനീയാഹിവിപദാമാദാവേവപ്രതിക്രിയാഃ
നകൂപഖനനംയുക്തം പ്രദീപ്തേവഹ്നിനാഗൃഹേ. 152

അ— ആപത്തുകൾ വരുന്നതിന്നുമുമ്പായിത്തന്നെ അ
തിന്നുള്ള പ്രതിക്രിയയെ ആലോചിച്ചുവെക്കേണ്ടതാണ്.
വീടു തീക്കത്തുന്ന സമയത്തു കിണർ കുഴിപ്പാൻ പുറപ്പെടു
ന്നതു യുക്തമല്ലല്ലൊ.

അതിദാനാൽബലിർബ്ബദ്ധോഹ്യതിമാനാൽസുയോധ
(നഃ
വിനഷ്ടോരാവണോലൌല്യാദതിസൎവ്വത്രവൎജ്ജയേൽ.

അ— അധികം ദാനംചെയ്തതുകൊണ്ടു മഹാബലിയും അതിയായ അഭിമാനംകൊണ്ടു സുയോധനനും കഷ്ടത്തിലായി. അതിയായ കാമംകൊണ്ടു രാവണൻ നശിച്ചുപോയി. അതിനാൽ "അതി" എല്ലാ ഇടത്തും ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടതാണ്.

ത്യജേദേകംകുലസ്യാൎത്ഥേഗ്രാമസ്യാൎത്ഥേകുലംത്യജേൽ
ഗ്രാമംജനപദസ്യാൎത്ഥേഹ്യാത്മാൎത്ഥേപൃഥിവീംത്യജേ
(ൽ. 154

അ— കുലത്തിന്നുവേണ്ടി ഒരുവനെ ഉപേക്ഷിക്കാം. ഗ്രാമത്തിന്നുവേണ്ടി കുലത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാം. ഒരു രാജ്യത്തിന്നുവേണ്ടി ഗ്രാമത്തെ ഉപേക്ഷിക്കാം. ആത്മാവിന്നുവേണ്ടി ലോകം മുഴുവൻ ഉപേക്ഷിക്കാം. ആത്മാവിൽ മീതെ ഒന്നുമില്ലെന്നു സാരം.

തീരോൽപീഡതടാകസ്യപരീവാഹഃപ്രതിക്രിയാ
ശോകക്ഷോഭേചഹൃദയംപ്രലാപൈരേവധാൎയ്യതേ.

അ— കുളത്തിലെ വെള്ളം കരകവിയുംവണ്ണം വൎദ്ധിക്കുന്നതായാൽ അതിന്നുള്ള പ്രതിക്രിയ ഒരു ഓവുവെച്ചു വാൎത്തുകളയുകതന്നെയാണല്ലൊ. അതുപ്രകാരം വ്യസനം സഹിക്കാതെ വരുമ്പോൾ ഹൃദയത്തെ ശരിയായി നിലനിൎത്തണമെങ്കിൽ കുറെ കരയുകതന്നെ വേണം.

യൌവനംധനസമ്പത്തിഃപ്രഭുത്വമവിവേകിതാ
ഏകൈകമപ്യനൎത്ഥായകിമുയത്രചതുഷ്ടയം. 156

അ— യൌവനവും ധനസമൃദ്ധിയും പ്രഭുത്വവും വിവേകമില്ലായ്മയും ആകുന്ന നാലുകൂട്ടത്തിൽ ഓരോന്നും അനൎത്ഥകരങ്ങളാകുന്നു. പിന്നെ അവ നാലുംകൂടി ഒരുവന്നുണ്ടെങ്കിലത്തെ കഥയെന്തായിരിക്കും ?

സകൃദപിദൃഷ്ട്വാപുരുഷം
വിബുധാജാനന്തിസാരതാംതസ്യ
ഹസ്തതുലയാപിനിപുണാഃ
പലപ്രമാണംവിജാനന്തി. 157

അ— വിദ്വാന്മാർ ഒരു പുരുഷനെ ഒരിക്കൽ കണ്ടാൽ മതി; അവന്റെ യോഗ്യതയെ അറിയുന്നു. നിപുണന്മാർ കൈകൊണ്ടു തൂക്കി പലത്തെ കണക്കാക്കുന്നുണ്ടല്ലോ.

അശ്വപ്ലുതം വാംബുദഗൎജ്ജനംച
സ്ത്രീണാംചചിത്തം പുരുഷസ്യഭാഗ്യം
അവൎഷണംചാപ്യതിവൎഷണംച
ദേവോനജാനാതികുതോമനുഷ്യഃ. 158

അ— കുതിരയുടെ ചാട്ടവും, ഇടിമുഴക്കവും, സ്ത്രീകളുടെ മനസ്സും, പുരുഷന്റെ ഭാഗ്യവും, വൎഷം ഇല്ലാതാവുന്നതും, അധികമായി വൎഷിക്കുന്നതും ഇന്നപ്പോഴാണ് ഇന്നപ്രകാരത്തിലാണ് എന്നു ദേവന്മാൎക്കുകൂടി അറിയാവുന്നതല്ല. പിന്നെ മനുഷ്യന്റെ കഥ പറയണമോ ?

മണിനാവലയം, വലയേനമണിഃ,
മണിനാവലയേനവിഭാതികരഃ,
കവിനാചവിഭുർവിഭുനാചകവിഃ,
കവിനാവിഭുനാചവിഭാതിസഭാ,
ശശിനാചനിശാ, നിശയാചശശിഃ,
ശശിനാനിശയാചവിഭാതിനഭഃ,
പയസാകമലം, കമലേനപയഃ,
പയസാകമലേനവിഭാതിസരഃ. 159

അ— രത്നംകൊണ്ടു വളയും, വളകൊണ്ടു രത്നവും, രത്നവും വളയുംകൊണ്ടു കയ്യും ശോഭിക്കുന്നു. കവിയെക്കൊണ്ടു രാജാവും, രാജാവെക്കൊണ്ടു കവിയും, കവിയെക്കൊണ്ടും രാജാവെക്കൊണ്ടും സഭയും ശോഭിക്കുന്നു. ചന്ദ്രനെക്കൊണ്ടു രാത്രിയും, രാത്രിയെക്കൊണ്ടു ചന്ദ്രനും, ചന്ദ്രനെക്കൊണ്ടും രാത്രിയെക്കൊണ്ടും ആകാശവും ശോഭിക്കുന്നു. ജലംകൊണ്ടു പത്മവും പത്മംകൊണ്ടു ജലവും ജലംകൊണ്ടും പത്മംകൊണ്ടും സരസ്സും ശോഭിക്കുന്നു.

കാവിദ്യാകവിതാംവിനാ,ർത്ഥിനിജനേ-
ത്യാഗംവിനാശ്രീശ്ചകാ
കോധർമ്മഃകൃപയാവിനാ,ക്ഷിതിപതിഃ
കോനാമനീതിംവിനാ
കഃസൂനുർവ്വിനയംവിനാ,കുലവധൂഃ
കാഭർത്തൃഭക്തിംവിനാ

ഭോഗ്യംകിംരമണിംവിനാ,ക്ഷിതിതലേ
കിംജന്മകിൎത്തിംവിനാ. 160

അ— കവിതയില്ലാതെയുള്ള വിദ്യാഭ്യാസം എന്തു വിദ്യാഭ്യാസമാണ്. അൎത്ഥികൾക്കു ദാനംചെയ്യാതിരിക്കുന്ന ധനം എന്തു ധനമാണ്. കൃപയില്ലാത്ത ധൎമ്മം എന്തു ധൎമ്മമാണ്. നീതിയില്ലാത്ത രാജാവു് എന്തു രാജാവാണ്. വിനയമില്ലാത്ത പുത്രൻ എന്തു പുത്രനാണ്. ഭൎത്താവിൽ ഭക്തിയില്ലാത്ത ഭാൎയ്യ എന്തു ഭാൎയ്യയാണ്. രമണിയെ ഒഴിച്ചു ഭോഗ്യമായ വസ്തു എന്താണുള്ളതു. കീൎത്തി സമ്പാദിക്കാതെ ഭൂമിയിൽ ജനിച്ചിട്ടെന്താണു പ്രയോജനം. എല്ലാം വ്യൎത്ഥമെന്നു സാരം.

കോലാഭോഗുണിസംഗമഃ, കിമസുഖം
പ്രാജ്ഞേതരൈസ്സംഗതിഃ
കാഹാനിഃസമയച്യുതി,ന്നിപുണതാ
കാധൎമ്മതത്വേരതിഃ
കഃശൂരോവിജിതേന്ദ്രിയഃ, പ്രിയതമാ
കാനുവ്രതാ,കിംധനം
വിദ്യാ,കിംസുഖമപ്രവാസഗമനം
രാജ്യം കിമാജ്ഞാഫലം. 161

അ— എന്താണു ലാഭം? സജ്ജനസംസൎഗ്ഗം. എന്താണ് അസുഖം? അപണ്ഡിതസംസൎഗ്ഗം. എന്താണു ഹാനി? സമയനാശം. എന്താണു സാമൎത്ഥ്യം? ധൎമ്മതത്വത്തിലുള്ള

താല്പര്യം. ആരാണു ശൂരൻ? ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ ജയിച്ചവൻ. പ്രിയതമയാരാണ്? സഹധർമ്മചാരിണി. എന്താണു ധനം? വിദ്യ. എന്താണു സുഖം? സ്വദേശവാസം. രാജ്യം എങ്ങിനെയുള്ളതാണ്? കല്പന ശരിയായി നടക്കുന്നതു്.

ഇന്ദും നിന്ദതി തസ്കരോ, ഗൃഹപതിം
ജാരോ, സുശീലം ഖലഃ
സാധ്വീമപ്യസതീ, കുലീനമകുലോ
ജഹ്യാജ്ജരന്തം യുവാ
വിദ്യാവന്തമനക്ഷരോ, ധനപതിം
നീചശ്ച, രൂപോജ്വലം
വൈരൂപ്യേണഹതഃ, പ്രബുദ്ധമബുധോ
കൃഷ്ടം നികൃഷ്ടോജനഃ. 162

അ— കള്ളൻ ചന്ദ്രനെയും ജാരൻ ഗൃഹനായകനെയും ദുർജ്ജനം സജ്ജനത്തെയും കുലട പതിവ്രതയെയും, കുലീനനെ ദുഷ്കുലജാതനും വൃദ്ധനെ യുവാവും വിദ്യയുള്ളവനെ അക്ഷരജ്ഞാനമില്ലാത്തവനും ധനവാനെ നീചനും സൌന്ദര്യമുള്ളവനെ സൌന്ദര്യമില്ലാത്തവനും ജ്ഞാനിയെ അജ്ഞാനിയും പരിഷ്കാരിയെ അപരിഷ്കാരിയും നിന്ദിക്കുന്നു.

അമൃതം ശിശിരേ വഹ്നിരമൃതം പ്രിയദർശനം
അമൃതം രാജസമ്മാനമമൃതം ക്ഷീരഭോജനം. 163

അ— ശൈത്യകാലത്തിൽ അഗ്നി അമൃതമാണ്. സ്നേഹിതന്റെ ദർശനം അമൃതമാണ്. രാജാവു തരുന്ന സമ്മാനം

അമൃതമാണ്. പാർപ്പായസം അമൃതാണ്. അമൃതിന്നു സമ മാണെന്നർത്ഥം.

ധർമ്മാർത്ഥകാമതത്വജ്ഞോ നൈകാന്തകരുണോ ഭവേൽ
നഹി ഹസ്തസ്ഥമപ്യന്നം ക്ഷമാവാൻഭക്ഷിതുംക്ഷമഃ.

അ— ധർമ്മം, അർത്ഥം, കാമമെന്നീ പുരുഷാർത്ഥങ്ങളുടെ തത്വമറിഞ്ഞവൻ ഏററവും കരുണയുള്ളവനായിത്തീരുന്നതല്ല. ക്ഷമയുള്ളവൻ തന്റെ കയ്യിൽത്തന്നെ ഭക്ഷിപ്പാനുള്ള സാധനം ഇരുന്നാലും അതു ഭക്ഷിപ്പാൻ ശക്തനല്ല.

അർത്ഥാഹസന്ത്യുചിതദാനവിഹീനലുബ്ധം
ഭൂമ്യോഹസന്തിമമഭൂമിരിതിബ്രുവാണം
ജാരാഹസന്തിതനയാനുപലാളയന്തം
മൃത്യുർഹസത്യവിരതംരണരംഗഭീരും. 165

അ— ധനം, ഉചിതമാംവണ്ണം ദാനം ചെയ്യാത്ത ലുബ്ധനെ കാണുമ്പോൾ ചിരിക്കുന്നു. ഭൂമി, ഇതു് എന്റെ ഭൂമിയാണെന്നു പറയുന്നവനെക്കാണുമ്പോൾ ചിരിക്കുന്നു. ജാരന്മാർ, പുത്രനെ മടിയിൽവെച്ചു ലാളിക്കുന്നവനെക്കാണുമ്പോൾ ചിരിക്കുന്നു. അന്തകൻ, പോർക്കളത്തിൽനിന്നു് എപ്പോഴും ഭയപ്പെട്ടോടുന്നവനെ കാണുമ്പോൾ ചിരിക്കുന്നു.

ശൂരാശ്ചകൃതവിദ്യാശ്ച രൂപവത്യശ്ചയോഷിതഃ
യത്രയത്രഗമിഷ്യന്തി തത്രതത്രകൃതാദരാഃ. 166

അ— ശൂരന്മാരും, വിദ്യാഭ്യാസമുള്ളവരും, സൌന്ദര്യമുള്ള സ്ത്രീകളും എവിടെ എവിടെ ചെല്ലുന്നുവോ അവിടെയെല്ലാം വലിയ ആദരവുണ്ടായിരിക്കും.

ഭാഷാസുമുഖ്യാമധുരാദിവ്യാഗീർവ്വാണഭാരതീ
തസ്മാദ്ധികാവ്യംമധുരം തസ്മാദപിസുഭാഷിതം. 167

അ— എല്ലാ ഭാഷകളിലും വെച്ചു മധുരയും ദിവ്യയുമായ ഗീർവ്വാണഭാരതി (സംസ്കൃതഭാഷ)യാകുന്നു മുഖ്യയായിട്ടുള്ളത്. അതു ഹേതുവായിട്ടു കാവ്യം മധുരമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. കാവ്യത്തിൽവെച്ചു സുഭാഷിതം അധികം മധുരമാകുന്നു.

സുഭാഷിതേനഗീതേനയുവതീനാംചലീലയാ
മനോനഭിദ്യതേയസ്യസയോഗീഹ്യഥവാപശുഃ. 168

അ— സുഭാഷിതംകൊണ്ടും ഗാനംകൊണ്ടും യുവതികളുടെ ലീലകൊണ്ടും ഏതൊരുവന്റെ മനസ്സിന്നാണോ യാതൊരു വികാരവും ഉണ്ടാകാതിരിക്കുന്നതു് അവൻ യോഗിയാകുന്നു അഥവാ മൃഗമാകുന്നു.

ദ്രാക്ഷാ മ്ലാനമുഖീജാതാ ശർക്കരാചാശ്മതാംഗതാ
സുഭാഷിതരസസ്യാഗ്രേ സുധാഭീതാദിവംഗതാ. 169

അ— സുഭാഷിതത്തെ (പ്രിയവചനത്തെ) കേൾക്കുകയാൽ മുന്തിരിങ്ങയുടെ മുഖം വാടി; പഞ്ചസാര കൽക്കണ്ടമായിത്തീൎന്നു; അമൃതു പേടിച്ചു സ്വർഗ്ഗലോകത്തേക്കു പോയി.

സുഭാഷിതരസാസ്വാദബദ്ധരോമാഞ്ചകഞ്ചുകാഃ
വിനാപികാമിനീസംഗം കവയഃസുഖമാസതേ. 170

അ— സുഭാഷിതത്തിന്റെ രസത്തെ ആസ്വദിക്കയാൽ ഉണ്ടായ രോമാഞ്ചമാകുന്ന കഞ്ചുകത്തോടുകൂടിയ കവികൾ കാമിനീസംഗം കൂടാതെതന്നെ സുഖമായിരിക്കുന്നു.

അപൂൎവ്വഃകോപികോശോയം വിദ്യതേതവഭാരതി
വ്യയതോവൃദ്ധിമായാതിക്ഷയമായാതിസഞ്ചയാൽ.

അ— അല്ലയോ ഭാരതി! നിന്റെ ഭണ്ഡാഗാരത്തിന്നു സമമായ ഭണ്ഡാഗാരം ഇതുവരെ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ചിലവുചെയ്യുംതോറും വൎദ്ധിക്കയും സമ്പാദിക്കുംതോറും ക്ഷയിക്കകയും ചെയ്യുന്നു. ഇതാണ് അപൂൎവ്വമാണെന്നു പറഞ്ഞതു്.

അനേകസംശയോച്ഛേദിപരോക്ഷാൎത്ഥസ്യദൎശകം
സൎവ്വസ്യലോചനംശാസ്ത്രംയസ്യനാസ്ത്യന്ധഏവസഃ.

അ— അനേകം സംശയങ്ങളെ നശിപ്പിക്കുന്നതും അപ്രത്യക്ഷമായ പദാൎത്ഥത്തെക്കൂടി കാണിച്ചുതരുന്നതും സൎവ്വത്തിന്റെയും നേത്രവും ആയ ശാസ്ത്രം ആൎക്കാണ് ഇല്ലാത്തതു് അവൻ അന്ധൻതന്നെയാകുന്നു.

സൎവ്വദ്രവ്യേഷുവിദ്യൈവ ദ്രവ്യമാഹുരനുത്തമം
അഹാൎയ്യത്വാദനൎഘത്വാദക്ഷയത്വാച്ചസൎവ്വദാ.

അ— ആരാലും അപഹരിക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തതുകൊണ്ടും വിലമതിപ്പാൻ കഴിയാത്തതുകൊണ്ടും ഒരുകാല

ത്തും നശിക്കാത്തതുകൊണ്ടും സകല ദ്രവ്യങ്ങളിലും വെച്ച് ഏററവും ശ്രേഷ്ഠമായ ദ്രവ്യം വിദ്യതന്നെയാകുന്നു.

വിദ്യാശസ്ത്രസ്യ ശാസ്ത്രസ്യ ദ്വേ വിദ്യേ പ്രതിപത്തയേ
ആദ്യാ ഹാസ്യായ വൃദ്ധത്വേ ദ്വിതീയാദ്രിയതേ സദാ.

അ— ശസ്ത്രമെന്നും ശാസ്ത്രമെന്നും പേരായ രണ്ടു വിദ്യമാത്രമേ അറിവിന്നായിട്ടുള്ളു. അവയിൽ ആദ്യത്തേതു (ശസ്ത്രവിദ്യ) വാൎദ്ധക്യത്തിൽ പരിഹാസത്തിന്നായിത്തീരുന്നു. രണ്ടാമത്തേതു (ശാസ്ത്രവിദ്യ) എന്നും എല്ലാവരാലും ആദരിക്കപ്പെടുന്നു.

സാ കവിതാ സാ വനിതാ
യസ്യാഃ ശ്രവണേന ദൎശനേനാപി
കവിഹൃദയം വിടഹൃദയം
സരളം തരളം ച സത്വരം ഭവതി. 175

അ— യാതൊന്നിന്റെ ശ്രവണത്തിലാണോ കവികളുടെ ഹൃദയം സരളമായിത്തീരുന്നതു് അതാണു കവിത. യാതൊരുവളുടെ ദൎശനത്തിലാണോ വിടഹൃദയം തരളമായിത്തീരുന്നതു് അവളാണു വനിത.

പുരാ കവീനാം ഗണനാപ്രസംഗേ
കനിഷ്ഠികാധിഷ്ഠിതകാളിദാസാ
അദ്യാപി തത്തുല്യകവേരഭാവാ-
ദനാമികാ സാൎത്ഥവതീ ബഭൂവ. 176

അ— പണ്ടുള്ള കവികളെ ഗണിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ കാളിദാസൻ കനിഷ്ഠികയിൽ (ചെറുവിരലിൽ) സ്ഥിതിചെയ്തു. (ഒന്നാമതായി കാളിദാസനെ ഗണിച്ചുവെന്നു താല്പര്യം.) തത്തുല്യനായ കവിയുടെ അഭാവത്താൽ ഇന്നു് അനാമിക (നമിക്കാത്തതു, മടങ്ങാത്തതു്,) അൎത്ഥവതിയായി (അനൎത്ഥയായി) ഭവിച്ചു. ചെറിയ വിരൽകൊണ്ടു് എണ്ണിക്കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ അതിന്നു് അടുത്തുള്ള വിരൽകൊണ്ടാണല്ലോ എണ്ണേണ്ടതു്. ആ വിരൽ മടക്കേണ്ടതായി വന്നില്ല എന്നു താല്പര്യം.

പണ്ഡിതേഷു ഗുണാഃസൎവ്വേ
മൂൎഖേ ദോഷാശ്ച കേവലാഃ
തസ്മാന്മൂൎഖസഹസ്രേഭ്യഃ
പ്രാജ്ഞ ഏകോ വിശിഷ്യതേ. 177

അ— ഗുണങ്ങളെല്ലാം പണ്ഡിതന്മാരിലാണു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്. മൂൎഖന്മാരിൽ കേവലം ദോഷങ്ങൾ മാത്രമേ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നുള്ളൂ. അതിനാൽ ആയിരം മൂൎഖന്മാരേക്കാൾ ഒരു പണ്ഡിതനാണു് അധികം നല്ലതു്.

വരം ദരിദ്രഃ ശ്രുതിശാസ്ത്രപാരഗോ
നചാപി മൂൎഖോ ബഹുരത്നസംയുതഃ
സുലോചനാ ജീൎണ്ണപടാപി ശോഭതേ
ന നേത്രഹീനാ കനകൈരലംകൃതാ. 178

അ— അനേകം രത്നങ്ങളെ ധരിച്ച മൂൎഖനേക്കാൾ വേദശാസ്ത്രാദികൾ മുഴുവൻ പഠിച്ച ദരിദ്രൻതന്നെയാണു

ശ്രേഷ്ഠനായിട്ടുള്ളതു്. സുലോചന (നല്ല കണ്ണുകളോടുകൂടിയവൾ) ജീർണ്ണവസ്ത്രമാണു ധരിച്ചിരിക്കുന്നതു് എങ്കിലും ആഭരണവിഭൂഷിതയായ നേത്രഹീനയെക്കാൾ ശോഭിക്കുമല്ലൊ.

ഉദയേസവിതാരക്തോ രക്തശ്ചാസ്തമയേതഥാ
സമ്പത്തൌചവിപത്തൌച മഹതാമേകരൂപതാ.

അ— സൂര്യൻ ഉദയത്തിലും അസ്തമയത്തിലും രക്ത (ചുവപ്പുനിറമുള്ളവൻ) നായിട്ടു കാണപ്പെടുന്നു. മഹാന്മാർക്കു സമ്പത്തിങ്കലും വിപത്തിങ്കലും പ്രകൃതിക്കു യാതൊരു വ്യത്യാസവും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല എന്നുള്ളതിന്നു് ഇതുതന്നെ ഒരു ദൃഷ്ടാന്തമാകുന്നു.

ദോഷാനപിഗുണീകർത്തും ദോഷീകർത്തുംഗുണാനപി
ശക്തോ വാദീ ന തത്ഥ്യം ദോഷാദോഷാഃഗുണാഗുണാഃ
(ണാഃ. 180

അ— വാദിക്കുന്നവർക്കു ഗുണങ്ങളെ ദോഷങ്ങളാക്കുവാനും ദോഷങ്ങളെ ഗുണങ്ങളാക്കുവാനും കഴിയും എന്നു പറയുന്നതു സത്യമല്ല. ദോഷങ്ങൾ എപ്പോഴും ദോഷങ്ങൾ തന്നെ. ഗുണങ്ങൾ എപ്പോഴും ഗുണങ്ങൾ തന്നെ.

കുടിലാലക്ഷ്മീര്യത്രപ്രഭവതിനസരസ്വതീതത്ര
പ്രായഃശ്വശ്രൂസ്നുഷയോർന്ദൃശ്യതേസൌഹൃദംലോകേ
(കേ. 181

അ— കുടിലയായ ലക്ഷ്മി (സ്ഥിരതയില്ലാത്ത സമ്പത്തു്) എവിടെ പ്രമാണിയാകുന്നുവോ അവിടെ സരസ്വതി

(വിദ്യ) സ്ഥിതിചെയ്കയില്ല. പ്രായേണ ശ്വശ്രുവിന്നും (=ഭ ത്താവിന്റെ അമ്മ) സ്നുഷെക്കും (പുത്രഭാര്യ) അന്യോന്യം സൌഹാൎദ്ദമുണ്ടാകുന്നതല്ലല്ലൊ. സമ്പത്തും വിദ്യയുംകൂടി ഒ രുവന്നുണ്ടാകയില്ല എന്നു താല്പൎയ്യം. (ലക്ഷ്മി=വിഷ്ണുവിന്റെ ഭാൎയ്യ. സരസ്വതി=ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഭാൎയ്യ.)

അസാരംഖലുസംസാരം സാരംശ്വശുരമന്ദിരം
ഹിമാലയേശിവശ്ശേതേ ഹരിശ്ശേതേമഹോദധൌ.

അ— സംസാരം സാരമില്ലാത്തതാകുന്നു. സാരമായ തു ശ്വശുരമന്ദിരം (ഭാൎയ്യയുടെ അച്ഛന്റെ ഗൃഹം) ആകുന്നു. പരമശിവൻ ഹിമാലയത്തിലും മഹാവിഷ്ണു സമുദ്രത്തിലും കിടക്കുന്നതുതന്നെ ഇതിന്നു ദൃഷ്ടാന്തമാകുന്നു.

ചിതാചിന്താതയോൎമ്മദ്ധ്യേ ചിന്താനാമഗരിയസി
ചിതാദഹതിനിൎജ്ജീവം ചിന്താപ്രാണയുതംവപുഃ.

അ— ചിതയും ചിന്തയുമാകുന്ന ശരീരത്തെ നശിപ്പി ക്കുന്നതു്. പക്ഷേ അവയിൽ ചിന്തയാണു കഠിനമായിട്ടുള്ള തു്. ചിത ജീവനില്ലാത്ത ശരീരത്തെയാണു നശിപ്പിക്കുന്ന തു്. ചിന്തയാകട്ടെ ജീവനോടുകൂടിയ ശരീരത്തെ നശിപ്പി ക്കുന്നു.

നേക്ഷതോദ്യന്തമാദിത്യം നാസ്തംയാന്തംകദാചന
നോപസൃഷ്ടംനവാരിസ്ഥം നമദ്ധ്യംനഭസോഗതം.

അ— ഉദയത്തിലും അസ്തമനത്തിലും മദ്ധ്യാഹ്നത്തി ലും സൂൎയ്യനെ നോക്കരുതു്. അതുപോലെതന്നെ പ്രതിബിം ബഗതനായ സൂൎയ്യനേയും ഒരിക്കലും നോക്കരുതു്.

നാന്നമദ്യാദേകവാസാ ന നഗ്നഃസ്നാനമാചരേൽ
നാശ്ലീലംകീൎത്തയേദ്ധീമാൻ ന കുൎയ്യാൽ സ്ത്രീവചഃകഥാ
(ചില്. 184

അ — അറിവുള്ളവർ ഒരു വസ്ത്രം മാത്രമുടുത്തു് ഊണു കഴിക്കരുതു്. വസ്ത്രമുടുക്കാതെ സ്നാനം ചെയ്യരുതു്. അമംഗളമായ വൎത്തമാനം പറയരുതു്. സ്ത്രീകൾ പറയുന്നതിനെ ഒരിക്കലും ആലോചിക്കാതെ ചെയ്തുപോകരുതു്.

വിൺമൂത്രോത്സൎജ്ജനംവിപ്രോ ദിവാകുൎയ്യാദുദങ്മുഖഃ
ദക്ഷിണാഭിമുഖോരാത്രൌ സന്ധ്യയോശ്ച യഥാദിവാ.
ഛായായാമന്ധകാരേവാ രാത്രാവഹനിവാദ്വിജഃ
യഥാസുഖമുഖഃകുൎയ്യാൽ പ്രാണബാധാഭയേഷുച.

അ — ബ്രാഹ്മണർ പകൽ വടക്കോട്ടു മുഖമായും രാത്രിയിൽ തെക്കോട്ടു മുഖമായും രണ്ടു സന്ധ്യകളിലും പകലിലെന്നപോലെയും ഇരുന്നു മലമൂത്രങ്ങളെ വിസൎജ്ജിക്കണം. രാത്രിയായാലും പകലായാലും ഇരുട്ടിലോ നിഴലിലോ ആണെങ്കിൽ ഇഷ്ടംപോലെ ഇരുന്നു വിസൎജ്ജിക്കാം. പ്രാണാപായത്തിലും ഭയത്തിലും ഇഷ്ടംപോലെ ആവാം.

ദുർവൃത്തോവാസുവൃത്തോവാമൂൎഖഃപണ്ഡിതഏവവാ
കാഷായദണ്ഡമാത്രേണ യതിഃപൂജ്യോനസംശയഃ.

അ — ദുഃസ്വഭാവിയോ സൽസ്വഭാവിയോ മൂൎഖനോ വിദ്വാനോ ആരായാലും വേണ്ടതില്ല, കാവിവസ്ത്രവും യോഗ

ണ്ഡവും ദൈവശാ ഉണ്ടെങ്കിൽ ആ സന്യാസി പൂജ്യൻ തന്നെയാകുന്നു. യാതൊരു സംശയവും ഇല്ല.

കപിലാക്ഷീരപാനേന ബ്രാഹ്മണീസംഗമേന ച
വേദാക്ഷരവിചാരേണ ശൂദ്രശ്ചണ്ഡാലതാംവ്രജേൽ.

അ— ശൂദ്രൻ കപിലവർണ്ണമുള്ള പശുവിന്റെ പാൽ കുടിക്കുന്നതായാലും ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീയെ സംഗമിക്കുന്നതായാലും വേദാക്ഷരവിചാരത്താലും ചണ്ഡാലനായിത്തീരും.

ഭൂപ്രദക്ഷിണഷൾകേന കാശിയാത്രായുതേന ച
സേതുസ്നാനശതൈര്യശ്ച തൽഫലംമാതൃവന്ദനേ. 188

അ— ഭൂമിയെ ആറു പ്രാവശ്യം ചുററി സഞ്ചരിക്കുന്നതുകൊണ്ടും കാശിയിൽ ലക്ഷം പ്രാവശ്യം പോകുന്നതുകൊണ്ടും സേതുസ്നാനം നൂറു പ്രാവശ്യം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടും കിട്ടുന്ന ഫലം എത്രയുണ്ടോ അത്ര ഫലം മാതാവിനെ വന്ദിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ലഭിക്കുന്നതാകുന്നു.

മക്ഷികാമാർജ്ജാരോവേശ്യാ യാചകോമൂഷികാസ്തഥാ
ഗ്രാമണീർഗ്ഗണകശ്ചൈവ സപ്തൈതേ പരബാധകാഃ.

അ— ഈച്ച, കാററു, വേശ്യാസ്ത്രീ, യാചകൻ, എലി, ഗ്രാമാധികാരി, കണക്കപ്പിള്ള ഇവർ ഏഴുപേരും സദാ പരോപദ്രവം ചെയ്യുന്നവരാകുന്നു.

തൃഷ്ണേ! കൃഷ്ണേപിതേശക്തിർദൃഷ്ടാമർത്ത്യേഷുകാ കഥാ
ത്രൈലോക്യവ്യാപിയദ്രൂപം തദ്വപംവാമനികൃതം.

അ — അല്ലയൊ തൃഷ്ണേ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാനിൽകൂടി നിന്റെ ശക്തി കാണപ്പെടുന്നു. പിന്നെ സാധാരണ മനുഷ്യന്മാരിൽ പറയുവാനുണ്ടോ. മൂന്നു ലോകത്തെയും വ്യാപിച്ചു നില്ക്കുന്ന ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ സ്വരൂപം തൃഷ്ണനിമിത്ത (ദ്രവ്യഗ്രഹം നിമിത്ത)മല്ലേ വാമനീകരിക്കപ്പെട്ടതു്. മഹാബലിയോടു യാചിപ്പാൻവേണ്ടി ഭഗവാൻ പണ്ടു വാമനനായി അവതരിച്ച കഥ പുരാണപ്രസിദ്ധം.

വ്യാപാരാന്തരമുൽസൃജ്യ വിക്ഷമാണോവധൂമുഖം
യോഗൃഹേഷ്വേവനിദ്രാതി ദരിദ്രാതിസദുർമ്മതിഃ. 191

അ — അന്യങ്ങളായ സകല പ്രവൃത്തികളേയും ഉപേക്ഷിച്ചു് എതൊരു ദുർമ്മതിയാണൊ ഭാൎയ്യയുടെ മുഖംതന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു വീട്ടിൽതന്നെ കിടന്നുറങ്ങി കാലം കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നതു് ? അവൻ ദരിദ്രനായിത്തീരാതിരിക്കയില്ല.

നാരായണേതിശബ്ദോസ്തി വാഗസ്തിവശവൎത്തിനി
തഥാപിനരകേഘോരേ പതന്തിത്യേതദൽഭുതം. 192

അ — 'നാരായണ' എന്നൊരു ശബ്ദമുണ്ടു്. അതു് ഉച്ചരിപ്പാനുള്ള വാക്കും എല്ലാവൎക്കുമുണ്ടു്. എന്നാലും ജനങ്ങൾ നരകത്തിൽചെന്നു ചാടുന്നു. ഇതു വലിയതായ അത്ഭുതംതന്നെ. ഈശ്വരസ്മരണയില്ലാത്തവൎക്കു നരകമാണു ഫലമെന്നു താല്പൎയ്യം.

ധാന്യാനികീൎത്താനിയഥാപൃഥിവ്യാം
സമ്മാൎജ്ജയിസഞ്ചിനുതേവ്യഥൈവ

മൂഢസ്സൂഥഃസഞ്ചിനുതേധനാനി
ദാതാചഭോക്താചപരോസ്തിതസ്യ. 193

അ— ഭൂമിയിൽ ചിന്നിച്ചിതറിക്കിടക്കുന്ന ധാന്യങ്ങളെ 'ചൂല്' വെറുതെ അടിച്ചുവാരിക്കൂട്ടുന്നു. ധാന്യങ്ങളെക്കൊണ്ടു ചൂലിന്നു യാതൊരു പ്രയോജനവുമില്ലെന്നു താല്പര്യം. അതുപോലെതന്നെ മൂഢൻ ധനങ്ങളെ ചിലവുചെയ്യാതെ സമ്പാദിക്കുന്നു. ആ ധനത്തെ ദാനംചെയ്യാനും ഭുജിപ്പാനും ആൾ വേറെയായിരിക്കും.

യുക്തിയുക്തംവചോഗ്രാഹ്യം ബാലാദപിശുകാദപി
അയുക്തമപിനഗ്രാഹ്യം സാക്ഷാദപിബൃഹസ്പതേഃ.

അ— യുക്തിയുക്തമായ വാക്കു ബാലനോ തത്തയോ പറയുന്നതായാലും സ്വീകരിക്കണം. യുക്തിയുക്തമല്ലാത്ത വാക്കാണെങ്കിൽ സാക്ഷാൽ ബൃഹസ്പതിയുടെയാണെങ്കിലും സ്വീകരിക്കാൻ പാടുള്ളതല്ല.

അനവസരേയൽപഠിതം
സുഭാഷിതമപിഭവതിഹാസായ
രഹസിപ്രൌഢവധൂനാം
രതികാലേവേദപാഠഇവ. 195

അ— സുഭാഷിതമായാലും അവസരമല്ലാത്ത സമയത്തു പഠിക്കുന്നതായാൽ പരിഹാസത്തിന്നായിത്തീരുന്നു. എതുപോലെയെന്നാൽ രഹസ്സിൽ യുവതികളോടുകൂടിയുള്ള

രതിസമയത്തു വേദോപദേശം ചെയ്യാൻ തുടങ്ങുമ്പോലെയാണെന്നു താല്പര്യം.

സന്തപ്തായസി സംസ്ഥിതസ്യ പയസോ
നാമാപി നശ്രൂയതേ
മുക്താകാരതയാ തദേവ നളിനീ
പത്രസ്ഥിതം ദൃശ്യതേ
അന്തസ്സാഗരശുക്തിമധ്യപതിതം
തന്മൗക്തികം ജായതേ
പ്രായേണാധമമധ്യമോത്തമജുഷാ-
മേവംവിധാവൃത്തയഃ. 196

അ — നല്ലവണ്ണം പഴുത്തതായ ഇരുമ്പിൽ വീഴുന്ന ജലം കാണുന്നതേയില്ല. ആ ജലംതന്നെ താമരയിലയിൽ വീഴുന്നതായാൽ മുത്തുമണിപോലെ വിളങ്ങുന്നതായിക്കാണാം. സാഗരമധ്യത്തിലെ മുത്തുച്ചിപ്പിയിൽ വീഴുന്നതായാൽ അതു മുത്തുമണിയായിത്തീരുന്നു. പ്രായേണ ആശ്രയവസ്തുവിൻെറ ഗുണദോഷങ്ങളെ അനുസരിച്ച് ഒന്നുതന്നെ അനേകരൂപതയെ സ്വീകരിക്കുന്നു.

ഖർവ്വാടോദിവസേശ്വരസ്യ കിരണൈ-
സ്സന്താപിതോ മസ്തകേ
ഗച്ഛൻ ദേശമനാതപം ദ്രുതഗതി-
സ്താലസ്യ മൂലം ഗതഃ

തത്രാപ്യസ്യമഹാഫലേനപതതാ
ഭഗ്നംസശബ്ദംശിരഃ
പ്രായോഗച്ഛതിയത്രദൈവഹതക-
സ്തത്രൈവയാന്ത്യാപദഃ. 197

അ— അത്യുഗ്രമായ വെയിൽകൊണ്ടു ശിരസ്സിന് അതിയായി ചൂടുപിടിക്കയാൽ ഖല്വാടൻ (കഷണ്ടിയായ മനുഷ്യൻ) വെയിലില്ലാത്ത സ്ഥലം നോക്കിപ്പോകുമ്പോൾ കണ്ടതായ കരിമ്പനയുടെ ചുവട്ടിൽചെന്നു നിന്നു. ആ കരിമ്പനയിലുണ്ടായിരുന്ന ഒരു ഫലം അപ്പോൾ അവന്റെ ശിരസ്സിൽ വീണു തല ഭിന്നിച്ചുതെറിച്ചുപോയി. എന്തിന്നധികം. ഭാഗ്യഹീനന്മാരെവിടെ ചെല്ലുന്നുവോ അവിടെയെല്ലാം ആപത്തുകളും അടിക്കടി വന്നുകൊണ്ടിരിക്കും.

അശ്വത്ഥമേകംപിചുമന്ദമേകം
ന്യഗ്രോധമേകം ദശതിന്ത്രിണീച
കപിത്ഥവില്വാമലകത്രയഞ്ച
പഞ്ചാമ്രനാളി നരകം ന യാതി. 198

അ— ഒരു അരയാലും ഒരു വേപ്പും ഒരു പേരാലും പത്തു പുളിയും മൂന്നു പ്ലാവും മൂന്നു കൂവളവും മൂന്നു നെല്ലിയും അഞ്ചു മാവും അഞ്ചു തെങ്ങും നട്ടുണ്ടാക്കുന്നവന്നു നരകം ഇല്ല.

പരോപിഹിതവാൻബന്ധുഃ ബന്ധുരപ്യഹിതഃപരഃ
അത്യർത്ഥംദേഷിതംവ്യാധേഹിതമാരണ്യമൌഷധം.

അ— ശത്രുവായാലും ഉപകാരം ചെയ്യുന്നവൻ ബന്ധുവാകുന്നു. ബന്ധുവായാലും ഉപദ്രവിക്കുന്നവൻ ശത്രുവാകുന്നു. കാട്ടിൽ കിടക്കുന്ന ഔഷധം വ്യാധിയെ ദ്വേഷിക്കുന്നതായാലും ബന്ധുവായിട്ടാണല്ലൊ ഗണിക്കപ്പെടുന്നതു്.

ദശവൈദ്യസമാപത്നി ദശപത്നിസമോ രവിഃ
ദശസൂര്യ്യസമാ മാതാ ദശമാതാഹരിതകി. 200

അ— പത്തു വൈദ്യന്നു തുല്യയാണു് ഒരു ഭാൎയ്യ. പത്തു ഭാൎയ്യക്കു തുല്യനാണു് ആദിത്യൻ. പത്താദിത്യന്നു തുല്യയാണു മാതാവു്. പത്തു മാതാവിന്നു തുല്യമാണു കടുക്ക. കടുക്ക തിന്നാൽ സകല രോഗങ്ങളും മാറുമെന്നു താല്പൎയ്യം.

നഷ്ടം കുലം ഭിന്നതടാകകൂപം
വിഭ്രഷ്ടരാജ്യം ശരണാഗതം ച
ഗോബ്രാഹ്മണാൻ ദേവഗൃഹഞ്ചശൂന്യം
യോ ധാരയേൽ പൂൎവ്വചതുൎഗ്ഗുണഞ്ച. 201

അ— നശിക്കാറായ വംശത്തെയും ഇടിഞ്ഞുതൂൎന്നു കിടക്കുന്ന കുളം, കിണർ ഇവയെയും രാജ്യം പോയ രാജാവിനേയും ശരണം പ്രാപിച്ചവനേയും പശുക്കളേയും ബ്രാഹ്മണരേയും ശൂന്യമായിക്കിടക്കുന്ന ദേവാലയത്തേയും ആരാണോ നന്നാക്കി രക്ഷിക്കുന്നതു്? അവന്നു് ഇതരകൎമ്മംകൊണ്ടു സിദ്ധിക്കുന്നതിനേക്കാൾ നാലിരട്ടി ഗുണം ലഭിക്കുന്നതാണു്.

ഗൃഹേ ജാനുചാരഃ ഖേല ന്ത്രം മുഗ്ദ്ധസ്മിതമുഖാംബുജഃ
പുത്രഃ പുണ്യവതാമേവപാത്രിഭവതി നേത്രയോഃ.

അ— ഗൃഹത്തിൽ കളിച്ചും അതിമനോഹരമായ മന്ദസ്മിതം പൊഴിച്ചും മുട്ടുകുത്തി നടക്കുന്ന പുത്രൻ മഹാഭാഗ്യവാന്മാരുടെ നേത്രങ്ങൾക്കേ പാത്രമായിത്തീരുകയുള്ളൂ.

പരോക്ഷേകാൎയ്യഹന്താരം പ്രത്യക്ഷേപ്രിയ വാദിനം
വൎജ്ജയേത്താദൃശം മിത്രം വിഷകുംഭംപയോമുഖം.203

അ— പ്രത്യക്ഷത്തിൽ സേവപറയുന്നവനും അപ്രത്യക്ഷത്തിൽ കാൎയ്യത്തിന്നു വിഘ്നം വരുത്തുന്നവനുമായ ബന്ധുവെ ഉള്ളിൽ വിഷവും മുഖത്തിൽ പാലും നിറച്ച കുടത്തെയെന്നപോലെ ദൂരെ ഉപേക്ഷിക്കണം.

കരാവിവശരീരസ്യ നേത്രയോരിവപക്ഷ്മണി
അവിചാൎയ്യപ്രിയം കുൎയ്യാത്തന്മിത്രം മിത്രമുച്യതേ.

അ— ശരീരത്തിന്നു കൈകളെന്നപോലെയും കണ്ണുകൾക്കു കൺപോളകളിലെ രോമങ്ങളെന്നപോലെയും ആരാണോ യാതൊരാലോചനയും കൂടാതെ ഇഷ്ടം പ്രവൎത്തിക്കുന്നതു് അവനെ മാത്രമേ മിത്രമെന്നു പറയുവാൻ പാടുള്ളൂ.

പാപാന്നിവാരയതിയോജയതേഹിതായ
ഗുഹ്യാന്നിഗൂഹതിഗുണാൻ പ്രകടികരോതി
ആപൽഗതം ചനജഹാതി ദദാതികാലേ
സന്മിത്രലക്ഷണമിദം പ്രവദന്തിസന്തഃ. 205

അ— പാപകൃത്യങ്ങളിൽനിന്നു തടുക്കുകയും നല്ല പ്രവൃത്തികൾ ചെയ്വാൻ പ്രേരിപ്പിക്കയും രഹസ്യങ്ങളെ മറച്ചുവെക്കയും സൽഗുണങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിക്കയും ആപത്തിലകപ്പെട്ടാൽ വിട്ടുപോകാതിരിക്കയും ബുദ്ധിമുട്ടുന്ന അവസരത്തിൽ സഹായിക്കയും ആകുന്നു നല്ല മിത്രത്തിന്റെ ലക്ഷണമെന്നു സത്തുക്കൾ പറയുന്നു.

ദർശനേ സ്പർശനേ വാപി ശ്രവണേ ഭാഷണേപി വാ
യത്രദ്രവത്യന്തരംഗം സസ്നേഹ ഇതി കഥ്യതേ. 206

അ— ദർശനത്തിലോ സ്പർശനത്തിലോ ശ്രവണത്തിലോ സംഭാഷണത്തിലോ ഏതൊരു ഘട്ടത്തിലാണോ ഹൃദയത്തിന്നു അലിവുണ്ടാകുന്നതു് അതിന്നാണു സ്നേഹമെന്നു പറയുന്നതു്.

മന്നിന്ദയായദിജനഃ പരിതോഷമേതി
നന്വപ്രയത്നജനിതോയമനുഗ്രഹോമേ
ശ്രേയോർത്ഥിനോപിപുരുഷാഃ പരതുഷ്ടിഹേതോഃ
കൃച്ഛ്രാർജ്ജിതാന്യപിധനാനി പരിത്യജന്തി. 207

അ— ഒരുവൻ പറയുന്നു— എന്നെ നിന്ദിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ജനങ്ങൾക്കു സന്തോഷമുണ്ടാകുന്നുവെങ്കിൽ അതു് എനിക്കു യാതൊരു പ്രയത്നവും കൂടാതെ ലഭിച്ചതായ അനുഗ്രഹമാണു്. ശ്രേയസ്സുണ്ടാവണമെന്നു കാംക്ഷിക്കുന്ന മനുഷ്യർ പരന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിപ്പാനായി അത്യദ്ധ്വാനംചെയ്തു സമ്പാദിച്ച ധനമാണല്ലോ നശിപ്പിക്കുന്നതു്.

കിമപ്യസ്തി സ്വഭാവേന സുന്ദരം വാപ്യസുന്ദരം
യദേവ രോചതേ യസ്മൈ ഭവേത്തത്തസ്യ സുന്ദരം.

അ— പ്രകൃത്യാ സൌന്ദൎയ്യമുള്ളതോ ഇല്ലാത്തതോ ആയിട്ടു ലോകത്തിൽ ഒന്നുംതന്നെയില്ല. ഏതൊരുവന്നു് ഏതൊന്നിൽ രുചി തോന്നുന്നുവോ അവന്നു് അതുതന്നെയാണു സൌന്ദൎയ്യമുള്ള വസ്തു.

പാനം ദുൎജ്ജനസംസൎഗ്ഗഃ പത്യാ ച വിരഹോടനം
സ്വപ്നമന്യഗൃഹേ വാസോ നാരീണാം ദൂഷണാനി ഷട്.

അ— മദ്യപാനം, ദുൎജ്ജനങ്ങളോടുള്ള സംസൎഗ്ഗം, ഭൎത്താവിന്റെ വിരഹം, സഞ്ചാരം, എപ്പോഴും ഉറക്കം, അന്യഗൃഹത്തിലുള്ള താമസം ഇവ ആറും സ്ത്രീകൾക്കു ദൂഷണങ്ങളാകുന്നു.

ബന്ധൂനാം സുഹൃദാം ചൈവ ഭൃത്യാനാം സ്ത്രീജനസ്യ ച
അവ്യക്തേഷ്വപരാധേഷു ചിരകാരീ പ്രശസ്യതേ.

അ— ബന്ധുക്കളുടെയും, സ്നേഹിതന്മാരുടെയും, ഭൃത്യന്മാരുടെയും, സ്ത്രീകളുടെയും അപരാധം സ്പഷ്ടമാകാത്തപക്ഷം വളരെ ആലോചിച്ചു സാവധാനത്തിൽ പ്രതിക്രിയ ചെയ്യുന്നവനാകുന്നു ശ്രേഷ്ഠനായ പുരുഷൻ.

ലാഭസ്തേഷാം ജയസ്തേഷാം കുതസ്തേഷാം പരാജയഃ
യേഷാം ഹൃദിസ്ഥോ ഭഗവാൻ മംഗളായതനോ ഹരിഃ.

അ— സൎവ്വമംഗളമൂൎത്തിയായ വിഷ്ണുഭഗവാൻ ആരുടെ ഹൃദയത്തിലാണോ ഇരിക്കുന്നതു് അവൎക്കു തന്നെയാണു ലാഭവും ജയവും. പരാജയം ഒരേടത്തും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല.

രാഃ പുണ്യം ച കളത്രാണിപുത്രോല്പത്തിന്നിധിസ്സഥാ
സുകൃതാ ദേവലഭ്യന്തേനൈവപാൎത്ഥ! പരാക്രമാൽ.

അ— അല്ലയോ പാൎത്ഥ! ധനവും പുണ്യവും നല്ല ഭാൎയ്യയും പുത്രസന്താനവും നിധിയും സുകൃതംകൊണ്ടുമാത്രമേ ലഭിക്കയുള്ളൂ. പരാക്രമംകൊണ്ടു ലഭിക്കുന്നതല്ല.

അവ്യാപാരേഷുവ്യാപാരം യോ നരഃ കൎത്തുമിച്ഛതി
സതത്രനിധനംയാതി കിലോൽപാടീവവാനരഃ.

അ— തനിക്കു പ്രവൎത്തിപ്പാൻ തക്കതല്ലാത്തതിൽ ആരാണോ പ്രവൎത്തിക്കുന്നതു് അവൻ മരത്തിൽ വെച്ചിരുന്ന ആണി പറിച്ചെടുത്ത വാനരനേപ്പോലെ തീൎച്ചയായും മരണത്തെ പ്രാപിക്കും.

ദൂരസ്ഥോപിസമീപസ്ഥോ യോയസ്യഹൃദിവൎത്തതേ
യോയസ്യഹൃദയേ നാസ്തിസമീപസ്ഥോപിദൂരഗഃ.

അ— ആർ ആരുടെ ഹൃദയത്തിൽ സദാ വസിക്കുന്നുവോ അവൻ ദൂരസ്ഥനായാലും അവൻെറ സമീപത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവനാകുന്നു. ആർ ആരുടെ ഹൃദയത്തിൽ വസിക്കുന്നില്ലയോ അവൻ സമീപസ്ഥനായാലും അവനു ദൂരസ്ഥൻ തന്നെയാണു്.

വദനം പ്രസാദസദനം
സദയം ഹൃദയം സുധാമുചോ വാചഃ
കരണം പരോപകരണം
യേഷാം കേഷാം നതേവന്ദ്യാഃ. 215

അ— സദാ പ്രസന്നമായ മുഖവും ദയയ്ക്കു ഇരിപ്പിടവു മായ ഹൃദയവും അമൃതസ്രാവിയായ വാക്കും പരോപകാരപ രങ്ങളായ പ്രവൃത്തികളും ഉള്ളവർ ആരാൽ വന്ദിക്കപ്പെട്ടു വാൻ യോഗ്യന്മാരല്ല ? സർവ്വന്മാരാലും വന്ദിക്കപ്പെടുവാൻ യോഗ്യന്മാരാണെന്നു താല്പര്യം.

ഗിരയോഗുരവസ്തേഭ്യോ
പൃഥ്വീഗുർവ്വീതതോപിജഗദണ്ഡം
തസ്മാദപ്യതിഗുരവഃ
പ്രളയേപ്യചലാ മഹാത്മാനഃ. 216

അ— പർവ്വതങ്ങൾ അതിമഹത്തുക്കൾ തന്നെ. ഭൂമി അതിലും വലുതായിട്ടുള്ളതാണ്. അതിലും വലുതാണ ബ്രഹ്മാണ്ഡം; പ്രളയകാലത്തിൽകൂടി ചലനമില്ലാത്ത മഹാത്മാക്കളാണ് അതിലും മഹത്തുക്കളായവർ.

സുജനോ നയാതിവൈരം
പരഹിതനിരതോ വിനാശകാലേപി
ഛേദേപി ചന്ദനതരുഃ
സുരഭയതിമുഖം കുഠാരസ്യ. 217

അ— സജ്ജനം പരോപകാരതല്പരരാകയാൽ തങ്ങളുടെ നാശകാലത്തിൽകൂടി ആരിലും വൈരമുള്ളവനാകുന്നതല്ല. ചന്ദനവൃക്ഷം തന്നെ വെട്ടിമുറിക്കുന്ന സമയത്തിൽകൂടി മഴുവിൻെറ മുഖത്തിൽ സൌരഭ്യമുണ്ടാക്കുന്നതേയുള്ളൂ.

മൂകഃപരാപവാദേപരദാരനിരീക്ഷണേപ്യന്ധഃ (ഷഃ
പംഗുഃപരധനഹരണേ സജയതിലോകത്രയേപുരു

അ— പരദൂഷണത്തിൽ മൂകനായും (സംസാരിപ്പാൻ വഹിയാത്തവൻ) പരഭാൎയ്യമാരെക്കാണുന്നതിൽ അന്ധനായും (കണ്ണുകാണാത്തവൻ) പരധനാപഹരണത്തിൽ പംഗുവായും (മുടന്തൻ) ഇരിക്കുന്ന പുരുഷൻ ആരോ അവൻ മൂന്നു ലോകത്തിലും വിജയിയായിത്തീരുന്നു.

ഭക്തിൎഭവേന വിഭവേ
വ്യസനം ശാസ്ത്രേനയുവതികാമാസ്ത്രേ
ചിന്തായശസിനവപുഷി
പ്രായഃ പരിദൃശ്യതേ മഹതാം. 219

അ— പരമശിവങ്കൽ ഭക്തിയും, ഐശ്വൎയ്യത്തിൽ വിരക്തിയും, ശാസ്ത്രാഭ്യാസത്തിൽ വ്യസനവും (ക്ലേശിച്ചും പഠിച്ചു തീരു എന്ന ശാഠ്യം) യുവതികളുടയുന്ന കാമാസ്ത്രത്തിൽ വ്യസനമില്ലാതിരിക്കുകയും കീൎത്തി സമ്പാദിപ്പാനുള്ള ആലോചനയും മാംസപിണ്ഡമായ ശരീരപോഷണത്തിൽ അനാലോചനയും പ്രായേണ മഹാത്മാക്കു മാത്രമേ കണ്ടുവരുന്നുള്ളു.

ശ്ലാഘ്യഃ സ ഏകോഭുവിമാനവാനാം
സ ഉത്തമഃ സൽപുരുഷഃ സ ധന്യഃ
യസ്യാൎത്ഥിനോ വാ ശരണാഗതാ വാ
നാശാഭിഭംഗാദ്വിമുഖാഃ പ്രയാന്തി. 220

അ — ആരുടെ അടുക്കൽ വരുന്ന അൎത്ഥികളോ ശര ണാഗതന്മാരോ ആണ് ഇച്ഛാഭംഗത്താൽ വ്യസനിച്ചു മട ങ്ങിപ്പോകാൻ ഇടവരാതിരിക്കുന്നതു് ഭൂമിയിൽ സകല മനുഷ്യരിലുംവെച്ചു ശ്ലാഘ്യനും ഉത്തമനും ധന്യനുമായവൻ അവൻ ഒരുവൻ മാത്രമാകുന്നു.

ധവളയതി സമഗ്രം ചന്ദ്രമാ ജീവലോകം
കിമിതി നിജകളങ്കം നാത്മസംസ്ഥം പ്രമാൎഷ്ടി
ഭവതിവിദിതമേതൽപ്രായശഃ സജ്ജനാനാം
പരഹിതനിരതാനാമാദരോ നാത്മകാൎയ്യേ. 221

അ — ചന്ദ്രൻ സകല ജീവജാലത്തെയും ധവളവൎണ്ണ മാക്കുന്നു. എന്നാൽ എന്തുകൊണ്ടു തനിക്കുള്ളതായ കളങ്ക ത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നില്ല ? ഇതിനുള്ള കാരണം പ്രായേണ സജ്ജനങ്ങൾക്കറിയാവുന്നതാണ്. എന്തെന്നുവെച്ചാൽ പരോപകാരനിരതന്മാരായവർ അവനവന്റെ ഉൽകൎഷ ത്തിൽ വലിയ ആദരമൊന്നുമില്ലാത്തവരാണ്.

പ്രിയാന്യായ്യാവൃത്തിൎമ്മലിനമസുഭംഗേപ്യസുകരം
ത്വസന്തോനാഭ്യൎത്ഥ്യാസ്സുഹൃദപിനയാച്യഃകൃശധനഃ
വിപദ്യുച്ചൈഃസ്ഥേയംപദമനുവിധേയംചമഹതാം
സതാംകേനോദ്ദിഷ്ടംവിഷമമസിധാരാവ്രതമിദം. 222

അ — പ്രിയവും ന്യായവുമായ മാൎഗ്ഗത്തിൽ വൎത്തിക്കു ക, പ്രാണനാശത്തിൽകൂടി മലിനമായിരിക്കാതിരിക്കുക, അസത്തുകളോടു് ഒന്നും ആവശ്യപ്പെടാതിരിക്കുക, സ്നേഹി

തനായാൽക്കൂടി നിൎദ്ധനനോടു യാചിക്കാതിരിക്കുക, ആപത്തിൽ മനസ്സിന്നു യാതൊരു ചാഞ്ചല്യവുമില്ലാതെയിരിക്കുക, ഇപ്രകാരമുള്ള അതികഠിനമായ ഈ അസിധാരാവ്രതം (വാളിന്റെ മൂൎച്ചയുള്ള ഭാഗത്തിൽ ഇരുന്നു് അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതായ വ്രതം) സജ്ജനങ്ങൾക്കു് ആരാണു് ഉപദേശിച്ചുകൊടുത്തതു് ?

ബുഭുക്ഷിതൈൎവ്വ്യാകരണം ന ഭുജ്യതേ
പിപാസിതൈഃകാവ്യരസോനപീയതേ
ന ഛന്ദസാകേനചിദുദ്ധൃതം കുലം
ഹിരണ്യമേവാൎജ്ജയനിഷ്ഫലാഗുണാഃ. 223

അ— അതിയായി വിശന്നു വലയുന്നവൻ വ്യാകരണശാസ്ത്രത്തെ ഭക്ഷിക്കുന്നില്ല. വെള്ളം കുടിപ്പാനിച്ഛയുള്ളവൻ കാവ്യരസത്തെ പാനം ചെയ്യുന്നില്ല. വേദപാഠംകൊണ്ടു് ആരും തന്റെ വംശത്തെ ദാരിദ്ര്യത്തിൽനിന്നു് ഉദ്ധരിച്ചിട്ടില്ല. ആകയാൽ ഹേ സ്നേഹിതാ! താങ്കൾ ധനം സമ്പാദിക്കുക. വേറെയുള്ള ഗുണങ്ങളെല്ലാം നിഷ്ഫലങ്ങളാണു്.

ധനൈൎന്നിഷ്കുലീനാ കുലീനാ ഭവന്തി
ധനൈരാപദം മാനവാ നിസ്തരന്തി
ധനേഭ്യഃപരോ ബാന്ധവോ നാസ്തി ലോകേ
ധനാന്യാൎജ്ജയധ്വം ധനാന്യാൎജ്ജയധ്വം. 224

അ— ധനംകൊണ്ടാണു കുലീനരല്ലാത്തവർ കുലീനന്മാരായിത്തീരുന്നതു്. മനുഷ്യർ ധനമൊന്നുകൊണ്ടാണു്

ആപത്തുകളെ കടന്നുപോകുന്നതു്. ധനത്തെക്കാൾ വലിയതായി ഒരു ബന്ധുവും ഈ ലോകത്തിലില്ല. അതിനാൽ നിങ്ങൾ ധനം സമ്പാദിക്കുവിൻ! ധനം സമ്പാദിക്കുവിൻ!

ബധിരയതികർണ്ണവിവരം
വാചം മൂകയതിനയനമന്ധയതി
വികൃതയതി ഗാത്രയഷ്ടിം
സമ്പദ്രോഗോയമത്ഭുതോ രാജൻ! 225

അ— ചെവികളെ കേൾക്കാൻ വഹിയാതാക്കുന്നു, വാക്കിനെ മിണ്ടാൻ വഹിയാതെയാക്കുന്നു, നേത്രങ്ങളെ കാണാൻ വയ്യാതെയാക്കുന്നു, വല്ല ശരീരത്തെ വികൃതമാക്കിത്തീക്കുന്നു, അല്ലയോ രാജാവേ ഈ സമ്പത്താകുന്ന രോഗം ഏററവും അത്ഭുതകരമായ ഒരു രോഗംതന്നെയാണു്.

വരമസിധാരാതരുതലവാസോ
വരമിഹഭിക്ഷാ വരമുപവാസഃ
വരമപിഘോരേ നരകപതനം
നചധനഗർവ്വിതബാന്ധവശരണം. 226

അ— ധനഗർവ്വിതന്മാരായ ബന്ധുക്കളെ ശരണം പ്രാപിക്കുന്നതിനേക്കാൾ നല്ലതു, വാളിന്റെ മൂർച്ചയുള്ള ഭാഗത്തോ വൃക്ഷമൂലത്തിലോ ഉള്ള വാസവും ഭിക്ഷാശനവും ഉപവാസവും ഘോരമായ നരകത്തിലുള്ള പതനവുമാകുന്നു.

ഗുണവന്തഃ ക്ലിശ്യന്തേ
പ്രായേണ ഭവന്തി നിൎഗ്ഗുണാഃ സുഖിനഃ
ബന്ധനമായാന്തിശുകാഃ
യഥേഷ്ടസഞ്ചാരിണഃ കാകാഃ. 227

അ— പ്രായേണ ഗുണവാന്മാരെല്ലാം ക്ലേശിക്കുന്നവ രും നിൎഗ്ഗുണന്മാരെല്ലാം സുഖിക്കുന്നവരുമാകുന്നു. ഉദാഹ രണം—പൈങ്കിളികൾ ബന്ധനത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. കാ കങ്ങൾ യഥേഷ്ടം സഞ്ചരിക്കുന്നു.

ഗുണിനിഗുണജ്ഞോരമതേ
നാഗുണശീലസ്യഗുണിനിപരിതോഷഃ
അളിരേതിവനാൽ കമലം
നദൎദ്ദുരസ്ത്വേകവാസോപി. 228

അ— ഗുണത്തെ അറിവാൻ കഴിയുന്നവൻ മാത്രമേ ഗു ണമുള്ളവനിൽ രമിക്കയുള്ളു. ഗുണജ്ഞനല്ലാത്തവൻ ഗുണി യിൽ രമിക്കുന്നതല്ല. വണ്ടു കാട്ടിൽനിന്നു വെള്ളത്തിലുള്ള താമരപ്പൂവിലേക്കു വരുന്നു. തവള വെള്ളത്തിൽ താമസിക്കു ന്നവനായിട്ടുകൂടി താമരപ്പൂവിലേക്കു പോകുന്നില്ല.

അമിതഗുണോപിപദാൎത്ഥോ
ദോഷേണൈകേനനിന്ദിതോ ഭവതി
നിഖിലരസായനമഹിതോ
ഗന്ധേനോഗ്രേണലശുനഇവ. 229

അ— എല്ലാ രസായനങ്ങൾക്കും ശ്രേഷ്ഠമായ ഉള്ളി അതിൻെറ അസഹനീയഗന്ധം നിമിത്തം നിന്ദ്യമായിത്തീരുന്നതുപോലെ അനേകം ഗുണങ്ങളുള്ള പദാത്ഥമായാലും ഒരു ദോഷം ഉണ്ടായാൽ അതു നിന്ദ്യമായിത്തീരുന്നതാണ്.

ഐശ്വൎയ്യസ്യവിഭൂഷണംസുജനതാ,
ശൌൎയ്യസ്യവാക്‌സംയമോ,
ജ്ഞാനസ്യോപശമഃ, കുലസ്യവിനയോ,
വിത്തസ്യപാത്രേവ്യയഃ,
അക്രോധസ്തപസഃ, ക്ഷമാബലവതാം,
ധൎമ്മസ്യനിൎവ്യാജതാ,
സൎവ്വേഷാമപിസൎവ്വകാരണമിദം,
ശീലംപരംഭൂഷണം. 230

അ— ഐശ്വൎയ്യത്തിൽ സൌജന്യവും, ശൌൎയ്യത്തിൽ മിതഭാഷിത്വവും, ജ്ഞാനത്തിൽ ശാന്തിയും, കുലത്തിൽ വിനയവും, ധനത്തിൽ സൽപാത്രദാനവും, വ്രതത്തിൽ ക്രോധരാഹിത്യവും, ബലവാനിൽ ക്ഷമയും, ധൎമ്മത്തിൽ നിൎവ്യാജതയും ഭൂഷണമാണ്. ഇവയെല്ലാററിലുംവെച്ച് എല്ലാററിനും കാരണമായിരിക്കുന്ന സൽസ്വഭാവമാണു ഭൂഷണമായിട്ടുള്ളതു്.

യോനസഞ്ചരതേദേശാൻ യോനസേവേതപണ്ഡി (താൻ
തസ്യസങ്കുചിതാബുദ്ധിൎഘൃതബിന്ദുരിവാംഭസി. 231

അ— ആരാണോ ദേശസഞ്ചാരം ചെയ്യാത്തതു്, ആരാണോ പണ്ഡിതന്മാരെ സേവിക്കാത്തതു്? അവരുടെ ബുദ്ധി ജലത്തിൽ വീണ്ണിയ ഘൃതബിന്ദുപോലെ സങ്കോചിക്കുന്നു.

യസ്തുസഞ്ചാരതേദേശാൻ യസ്തുസേവേതപണ്ഡിതാ(ൻ
തസ്യവിസ്താരിതാബുദ്ധിസ്തൈലബിന്ദുരിവാംഭസി.

അ— ആർ ദേശസഞ്ചാരം ചെയ്യുന്നുവോ ആർ പണ്ഡിതന്മാരെ സേവിക്കുന്നുവോ? അവരുടെ ബുദ്ധി ജലത്തിൽ തൈലബിന്ദു വീണ്ണിയാലെന്നപോലെ വിസ്തരിക്കുന്നു.

നാസ്തിക്ഷുധാസമംദുഃഖം നാസ്തിരോഗഃക്ഷുധാസമഃ
നാസ്ത്യാഹാരസമംസൌഖ്യം നാസ്തിക്രോധസമോരി(പുഃ.233

അ— വിശപ്പിന്നു സമമായി യാതൊരു ദുഃഖവുമില്ല. വിശപ്പിന്നു സമമായി യാതൊരു രോഗവുമില്ല. ആഹാരത്തിന്നു തുല്യമായി യാതൊരു സൌഖ്യവുമില്ല; ക്രോധത്തിന്നു തുല്യമായി യാതൊരു ശത്രുവുമില്ല.

കാപുരുഷഃകുക്കരശ്ച ഭോജനൈകപരായണഃ
ലാളിതഃപാൎശ്വമായാതി വാരിതാനചഗച്ഛതി.234

അ— ദുൎജ്ജനവും ശുനക(നായ)നും ഭക്ഷണമാത്രതൽപരന്മാരാകുന്നു. ലാളിക്കുന്നതായാൽ രണ്ടുകൂട്ടരും അണഞ്ഞുകൂടും; ദ്വേഷിക്കുന്നതായാലോ പോകുന്നതല്ലതാനും.

നിമ്മായഫലജിഹ്വാഗ്രം സവ്വപ്രാണഹരംഹ്യണാം
ചകാരകിംവൃഥാശസ്ത്രവിഷവഹ്നിൻപ്രജാപതിഃ. 235

അ— ബ്രഹ്മാവു സവ്വജനങ്ങളുടേയും പ്രാണനെ നശിപ്പിക്കുന്ന ദുജ്ജനങ്ങളുടെ നാവിനെ സൃഷ്ടിച്ചതിനുശേഷം എന്തിന്നായിട്ടാണു, ശസ്ത്രം, വിഷം, അഗ്നി എന്നിവയെ സൃഷ്ടിച്ചത് ? ഇവ നിഷ്ഫലമാണെന്നു സാരം.

യഥാപരോപകാരേഷു നിത്യംജാഗത്തിസജ്ജനഃ
തഥാപരാപകാരേഷു ജാഗത്തിസതതംഖലഃ. 236

അ— യാതൊരു പ്രകാരമാണു സജ്ജനം പരോപകരത്തിൽ സദാ ജാഗരൂകന്മാരായിരിക്കുന്നതു്? അപ്രകാരംതന്നെ ദുജ്ജനവും സദാ പരോപദ്രവത്തിൽ ജാഗരൂകന്മാരാകുന്നു.

ഏതേസ്നിഗ്ദ്ധതമാഇതി മാമാക്ഷുദ്രേഷ്വയാതവിശ്വാസം
സിദ്ധാത്ഥാനാമേഷാം സ്നേഹോപ്യശ്രൂണിപാതയതി.

അ— ഇവർ സ്നിഗ്ദ്ധന്മാ(സ്നേഹമുള്ളവ)രാണു് എന്നു വിചാരിച്ചു ക്ഷുദ്രന്മാരിൽ ഒരിക്കലും വിശ്വസിച്ചുപോകരുതു്. സിദ്ധാത്ഥന്മാരായ ഇവരുടെ (കാര്യം സാധിച്ചവരുടെ, കടുകിൻെറ) സ്നേഹം (സ്നേഹഭാവം, എണ്ണ) കണ്ണുനീർ വീഴ്ത്തിക്കളയും.

പരവാദദോഷവർഗ്ഗഃ

പരരന്ധ്രനിരീക്ഷണേനസാമാന്യാഖ്യഃ

സദ്വൃത്താറിത്തഹരണേ
ബാഹുസഹസ്രാജ്ജൂനഃപിശുനഃ. 238

അ— ദുജ്ജനം പരദൂഷണത്തിൽ ദശവദനനാണ്. (പത്തുമുഖമുള്ളവൻ, രാവണൻ.) പരോപദ്രവത്തിന്നുള്ള മാൎഗ്ഗത്തെ കണ്ടുപിടിക്കുന്നതിൽ സഹസ്രാക്ഷനാണ്. (ആയിരം കണ്ണുള്ളവൻ, ഇന്ദ്രൻ.) സജ്ജനങ്ങളുടെ ധനത്തെ അപഹരിക്കുന്നതിൽ ബാഹുസഹസ്രാജ്ജൂനനാണ് (ആയിരം കയ്യുള്ളവൻ, കാൎത്തവീൎയ്യാജ്ജൂനൻ.)

വ്യോമ്നിസവാസംകുരുതേ
ചിത്രംനിൎമ്മാതിസുന്ദരംപവനേ
രചയതിരേഖാഃ സലിലേ
ചരതിഖലേയസ്തുസൽക്കാരം. 239

അ— ഏതൊരുവനാണോ ദുജ്ജനത്തെ സല്ക്കരിക്കുന്നതു്? അവൻ ആകാശത്തിൽ താമസിക്കുന്നു, വായുവിൽ അതിമനോഹരമായ ചിത്രത്തെ വരക്കുന്നു. വെള്ളത്തിൽ രേഖയെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. ഖലനെ സൽക്കരിപ്പാൻ കഴിയുന്നവന്നു് ഈ പറഞ്ഞ പ്രവൃത്തികളെയും ചെയ്യാൻ സാധിക്കുമെന്നു താല്പൎയ്യം.

ഉല്പലസ്യാരവിന്ദസ്യ മത്സ്യസ്യകുമുദസ്യച
ഏകയോനിപ്രസൂതാനാമേഷാംഗന്ധഃപൃഥക്പൃഥക്

അ— കരിങ്കുവലയപുഷ്പം, താമരപ്പൂവു, മത്സ്യം, ആമ്പൽപ്പൂ ഇവയെല്ലാം വെള്ളത്തിൽനിന്നു ജനിച്ചവയായി

ന്നിട്ടും ഇവയുടെ ഗന്ധം വേറെ വേറെയാകുന്നു. ഒരു മാതാവിന്റെ പുത്രന്മാരായാലും ബുദ്ധിഗുണം വെവ്വേറെയായിരിക്കുമെന്നു സാരം.

അദേവേഭ്യോനവിപ്രേഭ്യോ നബന്ധുഭ്യോനചാത്മനേ
ജലാരിനൃപചോരേഭ്യോ നിശ്ചയാധനനാശനം.

അ— ദേവന്മാർക്കോ, ബ്രാഹ്മണർക്കോ, ബന്ധുക്കൾക്കോ ദാനം ചെയ്യാത്തതും താൻതന്നെ അനുഭവിക്കാത്തതുമായ ധനത്തെ ജലം, ശത്രു, രാജാവു, കള്ളൻ എന്നീ നാലുകൂട്ടർ നശിപ്പിച്ചുകളയും.

വസ്ത്രദാനഫലംരാജ്യം പാദുകാഭ്യാംചവാഹനം
താംബൂലംഭോഗമാപ്നോതി അന്നദാനഫലംത്രയം.

അ— വസ്ത്രത്തെ ദാനംചെയ്താൽ രാജ്യവും ചെരിപ്പുകൾ ദാനംചെയ്താൽ വാഹനവും താംബൂലം ദാനംചെയ്താൽ സുഖാനുഭവവും ലഭിക്കും. അന്നത്തെ ദാനം ചെയ്യുന്നതായാൽ ഇവ മൂന്നും ലഭിക്കുന്നതാകുന്നു.

മുഖംപത്മദളാകാരം വാചാചന്ദനശീതളാഃ
ഹൃദയംവഹ്നിസന്തപ്തം ത്രിവിധംദുഷ്ടലക്ഷണം. 243

അ— മുഖം താമരപ്പൂപോലെ മനോഹരവും വാക്കുകൾ ചന്ദനംപോലെ ശീതളവും ഹൃദയം അഗ്നിപോലെ ഉജ്വലവും ആയിക്കണ്ടാൽ അവൻ ദുഷ്ടനാണെന്നു് അറിയണം.

പ്രഥമവയസിദത്തം തോയമല്പംസ്മരന്തഃ
ശിരസിനിഹിതഭാരാ നാളികേരാനരാണാം
സലിലമമൃതകല്പം ദദ്യുരാജീവനാന്തം
നഹികൃതമുപകാരം സാധവോവിസ്മരന്തി. 244

അ— തെങ്ങുകൾ ചെറുപ്പത്തിൽ നനച്ചിട്ടുള്ള അല്പമായ ജലത്തെ ഓൎത്തു ശിരസ്സിൽ അനേകം നാളികേരങ്ങൾ ചുമന്നുകൊണ്ടു മനുഷ്യൎക്കു ജീവപൎയ്യന്തം അമൃതിന്നു സമമായ ജലത്തെ ദാനംചെയ്യുന്നു. സജ്ജനങ്ങൾ അവൎക്കു ചെയ്തതായ ഉപകാരത്തെ ഒരിക്കലും മറക്കുന്നതല്ല.

വിദ്യാൎത്ഥിസേവകഃപാന്ഥഃ ക്ഷുധാൎത്തോഭയകാതരഃ
ഭണ്ഡാഗാരിപ്രതിഹാരി സപ്തസുപ്താൻപ്രബോധയേ
(ൽ.245

അ— വിദ്യാൎത്ഥി, രാജസേവകൻ, വഴിപോക്കൻ, വിശന്നു ക്ഷീണിച്ചവൻ, ഭയപ്പെട്ടു വിറയ്ക്കുന്നവൻ, ഭാണ്ഡാഗാരക്കാരൻ, കാവൽക്കാരൻ എന്നീ എഴുപേരേയും ഉറങ്ങുന്നതായിക്കണ്ടാൽ ഉണൎത്താവുന്നതാണു്.

ശ്ലോകേനവാതദൎദ്ധേന തദൎദ്ധാൎദ്ധാക്ഷരേണവാ
അവന്ധ്യംദിവസംകുൎയ്യാൽ ധ്യാനാധ്യയനകൎമ്മഭിഃ.

അ— ഒരു ശ്ലോകമോ അതിൻപാതിയോ, അതിൽപാതിയോ ഒരക്ഷരമോ അതിശ്രദ്ധയോടുകൂടി പഠിച്ചും ധ്യാനിച്ചും ദിവസത്തെ നിഷ്ഫലമാക്കാതിരിക്കേണ്ടതാണു്.

വിദ്വത്വംചനൃപത്വംച നൈവതുല്യംകദാചന
സ്വരാഷ്ട്രേപൂജ്യതേരാജാ വിദ്വാൻസൎവ്വത്രപൂജ്യതേ.

അ— വിദ്വത്വവും രാജത്വവും ഒരുകാലത്തും തുല്യമായിത്തീരുന്നതല്ല. രാജാവു സ്വന്തം രാജ്യത്തുമാത്രം പൂജ്യനാകുന്നു. വിദ്വാൻ എല്ലായിടത്തും ഒരുപോലെ പൂജ്യനാകുന്നു.

വിദ്യാമിത്രംപ്രവാസേഷു ഭാൎയ്യാമിത്രംഗൃഹേഷുച
രോഗിണാമൌഷധംമിത്രം ധൎമ്മോമിത്രംമൃതസ്യച. 246

അ— അന്യദേശഗമനത്തിൽ വിദ്യയും, സ്വഗൃഹവാസത്തിൽ ഭാൎയ്യയും ബന്ധുവാകുന്നു. രോഗികൾക്ക് ഔഷധമാകുന്നു ബന്ധു. മരിച്ചവന്നു ബന്ധു ധൎമ്മമാകുന്നു.

സ്വാം പ്രസൂതിം ചരിത്രഞ്ച കുലമാത്മാനമേവ ച
സ്വഞ്ച ധൎമ്മം പ്രയത്നേന ജായാംരക്ഷൻ ഹിരക്ഷതി.

അ— ഭാൎയ്യയെ രക്ഷിക്കുന്നവൻ തന്റെ സന്തതിയേയും, തന്റെ ചരിത്രത്തേയും, കുലത്തേയും തന്നേയും തന്റെ ധൎമ്മത്തേയും എത്ര കഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടെങ്കിലും രക്ഷിക്കുന്നവനാകുന്നു.

ശയ്യാസനമലങ്കാരം കാമം ക്രോധമനാൎജ്ജവം
ദ്രോഹഭാവം കുചൎയ്യാം ച സ്ത്രീഭ്യോമനുരകല്പയൽ.

അ— ശയ്യ, ആസനം, ഭൂഷണം, കാമം, ക്രോധം, അസത്യം ദ്രോഹചിന്ത, കുത്സിതപ്രവൃത്തി എന്നിവ മനു, സ്ത്രീകൾക്കായി കല്പിച്ചവയാകുന്നു.

വ്യഭിചാരാത്തു ഭത്തുഃസ്ത്രീലോകേപ്രാപ്നോതിനിന്ദ്യതാം
സൃഗാലയോനിം ചാപ്നോതി പാപരോഗൈശ്ച പി-
(ഡ്യതേ. 249

അ— തന്റെ ഭത്താവിനെ ഒഴിച്ചു അന്യപുരുഷന്മാരോടു ചേരുന്ന സ്ത്രീ, ലോകത്തിൽ നിന്ദ്യയായിത്തീരുമെന്നു മാത്രമല്ല കുഷ്ഠാദികളായ മഹാവ്യാധികളാൽ പീഡിതയായിട്ടു ഒടുവിൽ ജംബുകയോനിയിൽ ജനിക്കുകയുംചെയ്യും.

ഉപചാരഃ കത്തവ്യോ
യാവദനുല്പന്നസൌഹൃദാഃ പുരുഷാഃ
ഉൽപന്നസൌഹൃദാനാ-
മുപചാരഃ കൈതവം ഭവതി. 250

അ— മനുഷ്യർ സൌഹാർദ്ദം ഉണ്ടാകുന്നതുവരെ മാത്രമേ ഉപചാരം ചെയ്യേണ്ടതുള്ളൂ. സൌഹാർദ്ദമുണ്ടായതിന്നുശേഷം ഉപചാരം ചെയ്യുന്നതായാൽ അതു കൈതവമായിട്ടാണു കരുതേണ്ടതു്.

അവജ്ഞാസ്ഫുടിതം പ്രേമ സമീകത്തും കഃ ഈശ്വരഃ
സന്ധിംന്നയാതിസ്ഫുടിതം ലാക്ഷാലേപേനമൌക്തികം

അ— അപമാനിക്കയാൽ വിട്ടുപോയതായ പ്രേമത്തെ മുൻപോലെ ശരിയാക്കിത്തീപ്പാൻ ആക്കാണു സാധിക്കുന്നതു്? ഒരുവനും സാധിക്കുന്നതല്ല. ഒരു മുത്തുമണി പൊട്ടിയെങ്കിൽ അരക്കുവെച്ചു ചേക്കുന്നതായാൽ ചേരുന്നതല്ലല്ലോ.

മിത്രസ്വജനബന്ധൂനാംബുദ്ധേർധൈര്യസ്യചാത്മനഃ
ആപന്നികഷപാഷാണേജനോജാനാതിസാരതാം.

അ — സ്നേഹിതൻ, സ്വജനം, ബന്ധു എന്നിവരുടെ ബുദ്ധിയുടേയും ധൈര്യത്തിൻെറയും ആത്മാവിൻെറയും സാരതയെ അറിയേണമെങ്കിൽ ആപത്താകുന്ന മാററുരകല്ലിൽ ഉരച്ചുനോക്കേണ്ടതാണ്. ആപത്തകപ്പെടുമ്പോൾ മാത്രം അറിയാമെന്നു സാരം.

കിം പൌരുഷം രക്ഷതിയോനവാർത്താൻ
കിം വാധനം നാർത്ഥിജനായ യത്സ്യാൽ
സാ കിം ക്രിയാ യാനഹിതാനുബന്ധാ
കിം ജീവിതം സാധുവിരോധിയദ്വൈ. 253

അ — ആർത്തന്മാരെ രക്ഷിക്കാത്തവൻെറ പൌരുഷം കൊണ്ട് എന്തു പ്രയോജനം. ഇഷ്ടത്തിന്നനുകൂലമല്ലാത്ത പ്രവൃത്തികൊണ്ടെന്തു പ്രയോജനം; സാധുക്കളെ ഉപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ജീവിതംകൊണ്ടെന്തു പ്രയോജനം.

അവിദിതഗുണാപിസൽകവി
ഭണിതിഃകർണ്ണേഷുവമതിമധുധാരാം
അനധിഗതപരിമളാപിച
ഹരതിദൃശംമാലതീമാലാ. 254

അ — സൽകവിയുടെ വാക്ക് അതിൻെറ ഗുണത്തെ അറിയുന്നില്ലെങ്കിൽക്കൂടി കർണ്ണങ്ങളിൽ അമൃതൊഴിക്കുംവ

ണ്ണും ആനന്ദത്തെ നല്കുന്നതാണ്. പിച്ചകമാലയുടെ ഗന്ധത്തെ അറിയുന്നില്ലെങ്കിലും അതു കണ്ണിന്നു് ആനന്ദത്തെ നല്കുന്നതാണല്ലൊ.

ദൃഷ്ടിപൂതംന്യസേൽപാദം വസ്ത്രപൂതം ജലംപിബേൽ
സത്യപൂതാംവദേദ്വാചം മനഃപൂതംസമാചരേൽ.

അ— കാല്ക്കൽ നല്ലവണ്ണം നോക്കി നടക്കണം. ജലത്തെ വസ്ത്രംകൊണ്ടു് അരിച്ചു കുടിക്കണം. സത്യമായ വാക്കു പറയണം. മനസ്സിന്നിഷ്ടമായ പ്രവൃത്തിയെ ചെയ്യണം.

ക്രുദ്ധ്യന്തംനപ്രതിക്രുദ്ധ്യേദാക്രുഷ്ടഃകുശലംവദേൽ
സപ്തദ്വാരാവകീൎണ്ണാംച നവാചമനൃതാംവദേൽ.

അ— തന്നോടു് ഒരുവൻ കോപിക്കുന്നതായാലും താൻ അങ്ങോട്ടു കോപിക്കരുതു്. തന്നെ ഒരുവൻ ശകാരിക്കുന്നതായാൽ താൻ അവനോടു നല്ലവാക്കു പറയണം. പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങളും മനസ്സു, ബുദ്ധി ഇവയും അറിയപ്പെട്ടതു മാത്രമേ സംസാരിക്കാവു. ഒരിക്കലും അസത്യമായ വാക്കു പറഞ്ഞുപോകരുതു്.

പൈശുന്യംസാഹസംദ്രോഹം
ഈൎഷ്യാസൂയാൎത്ഥദൂഷണം
വാഗ്ദണ്ഡജംചപാരുഷ്യം
ക്രോധജോപിഗണോഷ്ടകഃ. 257

അ — ഏഷണി, സാഹസപ്രവൃത്തി, ദ്രോഹം, ഈ
ർഷ്യ, അസൂയ, അർത്ഥദൂഷണം, അടി, കഠിനവാക്ക് എന്നി
ങ്ങിനെ ക്രോധജന്യമായിട്ട് എട്ടു ദുഃഖങ്ങളാകുന്നു.

അനുരക്തഃശുചിർദ്ദക്ഷഃ സ്മൃതിമാൻദേശകാലവിൽ
വപുഷ്മാൻവീതഭീർവ്വാഗ്മീ ദൂതോരാജ്ഞഃപ്രശസ്യതേ.

അ — രാജാവിന്റെ ദൂതൻ സർവ്വജനങ്ങളിലും സ്നേഹ
മുള്ളവനും ശുചിയും, സമർത്ഥനും, ആലോചനയുള്ളവനും,
ദേശകാലങ്ങളെ അറിയുന്നവനും, നല്ല ദേഹമുള്ളവനും, ഭ
യമില്ലാത്തവനും, നല്ല വാചാലനും ആയിരിക്കേണ്ടതാണ്.

സ്വാനിധർമ്മാണികുർവ്വാണാ ദൂരേ സന്തോപിമാനവാഃ
പ്രിയാഭവന്തിലോകസ്യസ്വേസ്വേകർമ്മണ്യവസ്ഥിതാഃ

അ — അവരവരുടെ പ്രവൃത്തിയെ അതാതുസമയങ്ങ
ളിൽ ചെയ്തുതീർത്ത് അവരവരുടെ അനുഷ്ഠാനങ്ങൾക്കൊന്നും
ന്യൂനത വരാതെ ജാഗ്രതയോടെ ഇരിക്കുന്ന മനുഷ്യർ ദൂര
ദേശത്തിൽ ഇരിക്കുന്നതായാലും ലോകത്തിന്ന് ഇഷ്ടമുള്ളവ
രാകുന്നു.

നിദ്രാതന്ദ്ര്യൗയദിസ്യാതാം
പ്രജ്ഞയാകിംപ്രയോജനം
നിദ്രാതന്ദ്ര്യൗതുനസ്യാതാം
പ്രജ്ഞയാകിംപ്രയോജനം. 260

അ — ഉറക്കവും മടിയും ഉള്ളവന്നു ബുദ്ധിശക്തിയു
ണ്ടായിട്ടു പ്രയോജനമെന്തു ? ഉറക്കവും മടിയും ഇല്ലാത്തവ

ന്നു ബുദ്ധിശക്തികൊണ്ടു പ്രയോജനമെന്തു്? വിശേഷബുദ്ധിയുണ്ടെങ്കിലും മടിയും ഉറക്കവുമുണ്ടെങ്കിൽ ആ ബുദ്ധികൊണ്ടു പ്രയോജനമൊന്നുമില്ലെന്നു സാരം.

പരദ്രവ്യേഷ്വഭിധ്യാനം മനസാനിഷ്ടചിന്തനം
വിതഥാഭിനിവേശശ്ച ത്രിവിധംകർമ്മമാനസം. 261

അ— പരദ്രവ്യാപഹരണത്തിന്നുള്ള ചിന്ത, ബ്രഹ്മഹത്യാദ്യനിഷ്ടകാര്യങ്ങളിലുള്ള വിചാരം, മിഥ്യാവസ്തുക്കളിലുള്ള ആസക്തി എന്നീ മൂന്നുകൂട്ടം മനസ്സിന്റെ ചീത്തപ്രവൃത്തികളാകുന്നു.

പാരുഷ്യമനൃതംചൈവ പൈശുന്യഞ്ചാപിസർവ്വശഃ
അസംബന്ധപ്രലാപശ്ച വാങ്മയംസ്യാച്ചതുർവ്വിധം.

അ— പരുഷമായ വാക്കു്, അസത്യം, ഏഷണി, അസംബന്ധമായ സംസാരം ഇവ നാലും വാക്കിന്റെ ചീത്തപ്രവൃത്തികളാകുന്നു.

അദത്താനാമുപാദാനം ഹിംസാചൈവാവിധാനതഃ
പരദാരോപസേവാച ശാരീരംത്രിവിധംസ്മൃതം. 263

അ— തരാത്ത വസ്തുവെ അപഹരിക്കുക, വിധിപൂർവ്വകമല്ലാതെ ഹിംസിക്കുക, പരസ്ത്രീഗമനംചെയ്ക ഇവ നാലും ശരീരംകൊണ്ടുള്ള ദുഷ്ടപ്രവൃത്തികളാകുന്നു.

തമസോലക്ഷണംകാമോ രജസസ്ത്വർത്ഥഉച്യതേ (രം-
സത്വസ്യലക്ഷണംധർമ്മഃ ശ്രൈഷ്ഠ്യമേഷാം യഥോത്ത

അ— ഏററവും കാമത്തിന്നടിമപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു തമാഗ്ഗുണപ്രധാനൻെറയും, ധനസമ്പാദനാസക്തിയോടിരിക്കുന്നതു രജോഗുണപ്രധാനൻെറയും, ധമ്മതല്പരതയോടിരിക്കുന്നതു സത്വഗുണപ്രധാനൻെറയും ലക്ഷണമാണെന്നറിയുക. ഇവ ഉത്തരോത്തരം ശ്രേഷ്ഠമാകുന്നു.

ദേവത്വംസാത്വികായാന്തി മനുഷ്യത്വംച രാജസാഃ
തിയ്യക്ത്വംതാമസാനിത്യമിത്യേഷാത്രിവിധാഗതിഃ.

അ— സാത്വികന്മാർ ദേവത്വത്തെയും, രാജസന്മാർ മനുഷ്യത്വത്തെയും, താമസന്മാർ തിയ്യക്ത്വത്തെയും പ്രാപിക്കുന്നു. ആകയാൽ ഗതികൾ മൂന്നുവിധത്തിലാകുന്നുവെന്നറിയുക.

വേദാധ്യായനസ്തപോജ്ഞാനമിന്ദ്രിയാണാഞ്ചനിഗ്രഹഃ
അഹിംസാഗുരുസേവാച നിശ്രേയസകരാഃപരം.

അ— വേദാധ്യയനം, വ്രതം, ജ്ഞാനം, ഇന്ദ്രിയനിഗ്രഹം, അഹിംസ, ഗുരുശുശ്രൂഷ എന്നിവ മോക്ഷപ്രാപ്തിക്കു പ്രധാനകാരണങ്ങളാകുന്നു.

സവ്വഭൂതേഷുചാത്മാനം സവ്വഭൂതാനിചാത്മനി
സമംപശ്യാന്നാത്മയാജീ സ്വാരാജ്യമധിഗച്ഛതി.

അ— ആരാണോ ചരാചരങ്ങളായിക്കാണുന്ന സവ്വഭൂതത്തിലും പരമാത്മാവിനേയും അപ്രകാരംതന്നെ സവ്വഭൂതങ്ങളേയും പരമാത്മാവിങ്കലും ഒരുപോലെ കണ്ടു തൻെറ

കർമ്മങ്ങളെയെല്ലാം പരമാത്മാവിങ്കൽ സമർപ്പിക്കുന്നത് അവൻ മോക്ഷത്തെ പ്രാപിക്കും.

നീചേഭ്യഃപദവീംദദ്യാന്നീചാദദ്യൎദ്ധ്യാത്മനേ
ദൂരീകൃത്യവശീകുൎയ്യാദേവംനീചാൻവിചക്ഷണഃ. 268

അ— നീചന്മാർ, തനിക്കു മാൎഗ്ഗം എത്രകണ്ടു വിട്ടുതരുന്നുവോ താൻ അവൎക്കും അത്ര മാൎഗ്ഗത്തെ വിട്ടുകൊടുക്കണം. സമൎത്ഥനായവൻ അവരെ ദൂരെ നിൎത്തിക്കൊണ്ടു സ്വാധീനമാക്കുവാൻ ശ്രമിക്കേണ്ടതാണു്.

ലിഖിതാചിത്രഗുപ്തേന ലലാടേക്ഷരമാലികാ
താംദേവോപിനശക്നോതി ഉല്ലിഖ്യലിഖിതും പുനഃ.

അ— ചിത്രഗുപ്തൻ ലലാടത്തിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ള അക്ഷരമാലയെ ഒന്നു മാററിയെഴുതുവാൻ സാക്ഷാൽ ബ്രഹ്മദേവനുകൂടി സാധിക്കുന്നതല്ല.

ജാതേതികന്യാമഹതീഹിചിന്താ
കസ്മൈപ്രദേയേതി മഹാൻ വിതൎക്കഃ
ദത്താസുഖം യാസ്യതിവാനവേതി
കന്യാപിതൃത്വം ഖലുനാമകഷ്ടം. 270

അ—കന്യക ജനിച്ചുവല്ലോ എന്നു വലുതായ ഒരു ചിന്തയായി. പിന്നെ ഇവളെ ആൎക്കു കൊടുക്കേണമെന്നു സംശയമായി, കൊടുത്താൽ പിന്നെ ഇവൾക്കു സുഖമുണ്ടാവുമോ ഇല്ലയോ എന്നു സന്ദേഹമായിത്തീൎന്നു. ആകപ്പാടെ കന്യാപിതൃത്വം വലിയ കഷ്ടമായ ഒന്നുതന്നെയാണു്.

വിത്തം ബന്ധുൎവ്വയഃകൎമ്മവിദ്യാഭവതിപഞ്ചമി
ഏതാനിമാന്യസ്ഥാനാനി ഗരിയോയദ്യദുത്തരം.271

അ— ധനം, ബന്ധുത്വം, കീൎത്തി, പ്രവൃത്തി, വിദ്യ ഇങ്ങിനെ മാന്യസ്ഥാനങ്ങൾ അഞ്ചുള്ളവയിൽ ഓരോന്നും ഉത്തരോത്തരം ശ്രേഷ്ഠമായതാകുന്നു. അതായതു് എല്ലാററിലും താഴ്ന്നതു ധനവും ഉയൎന്നതു വിദ്യയുമാണെന്നു സാരം.

നൈവാകൃതിഃഫലതി,നൈവകുലം,നശീലം,
വിദ്യാപിനൈവ,നചയത്നകൃതാപിസേവാ,
ഭാഗ്യാനിപൂൎവ്വതപസാഖലുസഞ്ചിതാനി
കാലേഫലന്തിപുരുഷസ്യ,യഥൈവവൃക്ഷാഃ. 272

അ— സൌന്ദൎയ്യം, കുലം, ശീലം, വിദ്യ, യത്നത്താൽ സമ്പാദിച്ച സേവ ഇവയൊന്നും ഫലമുള്ളതല്ല. മുജ്ജന്മത്തിൽ ചെയ്ത സൽക്കൎമ്മങ്ങളാൽ സമ്പാദിക്കപ്പെട്ട ഭാഗ്യങ്ങൾ വൃക്ഷങ്ങളെപ്പോലെ അതാതുകാലത്തു ഫലമുള്ളതായിത്തീരുന്നു.

ലോഭഃപ്രതിഷ്ഠാപാപസ്യ പ്രസൂതില്ലോഭഏവച
ദ്വേഷഃക്രോധാദിജനകോ ലോഭഃപാപസ്യകാരണം.

അ— ലോഭം പാപത്തെ നിലനിൎത്തുന്നതും, പാപത്തേയും ദ്വേഷത്തേയും ക്രോധത്തേയും ജനിപ്പിക്കുന്നതും ആകുന്നു. എന്തിന്നേറെ, പാപത്തിന്നു കാരണംതന്നെ ലോഭമാണു്.

ലോഭാൽക്രോധഃപ്രഭവതി ക്രോധാദ്രോഹഃപ്രജായ
(തേ
ദ്രോഹേണനരകംയാതി ശാസ്ത്രജ്ഞോപിവിചക്ഷണഃ.

അ— ലോഭത്തിൽനിന്നു ക്രോധവും ക്രോധത്തിൽ നി
ന്നു ദ്രോഹവും ഉണ്ടാകുന്നു. ശാസ്ത്രജ്ഞനും അതിസമൎത്ഥനു
മായവൻകൂടി ദ്രോഹംമൂലം നരകത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

മാതരംപിതരംപുത്രാ ഭ്രാതരംവാസുഹൃത്തമം
ലോഭാവിഷ്ടോനരോഹന്തിസ്വാമിനംവാസഹോദരം

അ— ലോഭാവിഷ്ടനായ മനുഷ്യൻ, മാതാവിനേയും
പിതാവിനേയും പുത്രനേയും ഭ്രാതാവിനേയും ഏററവും
പ്രിയപ്പെട്ട സ്നേഹിതനെത്തന്നെയും തൻെറ എജമാന
നേയും സഹോദരനേയും ഹനിക്കുന്നതാകുന്നു.

അതിദാക്ഷിണ്യയുക്താനാം ശങ്കിതാനാംപദേപദേ
പരാപവാദഭീരൂണാം ദൂരതോയാന്തിസമ്പദഃ. 276

അ— അധികം ദാക്ഷിണ്യം ഉള്ളവരുടേയും എപ്പോ
ഴും ശങ്കയുള്ളവരുടേയും പരാപവാദത്തിൽ ഭയമുള്ളവരുടേ
യും സമ്പത്തുക്കൾ തീരെ നശിച്ചുപോകുന്നതാകുന്നു.

ശരീരനിരപേക്ഷസ്യ ദക്ഷസ്യവ്യവസായിനഃ
ബുദ്ധിപ്രാരബ്ധകാൎയ്യസ്യ നാസ്തികിഞ്ചനദുഷ്കരം. 277

അ— ശരീരത്തിൽ അത്യാദരമില്ലാത്തവനും അതിസ
മൎത്ഥനും സദാ പരിശ്രമശീലനും ബുദ്ധിപൂൎവ്വം പ്രവൃത്തി

യിൽ ഏർപ്പെടുന്നവനുമായ മനുഷ്യന്നു ദുഷ്കരമായിട്ടു യാതൊന്നുമുണ്ടാകുന്നതല്ല.

അവമാനംപുരസ്കൃത്യ മാനംകൃത്വാതുപൃഷ്ഠതഃ
സ്വാത്ഥംസമുദ്ധരേൽപ്രാജ്ഞഃസ്വാത്ഥഭ്രംശോഹിമൂർ
(ഖതാ.278

അ— അവമാനത്തെ മുൻനിറുത്തിയും മാനത്തെ പിൻനിറുത്തിയും സ്വാത്ഥത്തെ സമ്പാദിക്കണം. സ്വാത്ഥത്തിൽ നിന്നുള്ള ഭ്രംശമാണല്ലോ മൂർഖത. (അത്യാവശ്യ കാര്യം വിട്ടു നടക്കരുതെന്നു സാരം.)

ന സ്വല്പസ്യകൃതേഭൂരി നാശയേന്മതിമാൻനരഃ
ഏതദേവാതിപാണ്ഡിത്യായൽസ്വല്പാൽഭൂരിരക്ഷണം.

അ— ബുദ്ധിമാനായ മനുഷ്യൻ സ്വല്പത്തിന്നുവേണ്ടി അധികം നശിപ്പിക്കരുതു്. സ്വല്പം മാത്രം വ്യയംചെയ്തു് അധികം രക്ഷിക്കുന്നതുതന്നെയാണ് അതിപാണ്ഡിത്യമെന്നു പറയുന്നതു്.

ജാതമാത്രംനയഃശത്രും വ്യാധിംവാപ്രശമംനയേൽ
അതിപുഷ്ടാംഗയുക്തോപി സപശ്ചാത്തേനഹന്യതേ.

അ— ശത്രുവേയും വ്യാധിയേയും താനാരോഗ്യമുള്ളവനായാൽക്കൂടി ജനിച്ച ഉടനെത്തന്നെ നശിപ്പിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ അവർ പിന്നെ തന്നെ കൊന്നുകളയും.

അഫലാനിദുരന്താനി സമവ്യയഫലാനിച
അശക്യാനിചവസ്തൂനി നാരഭേതവിചക്ഷണഃ. 281

അ— സമൎത്ഥനായവൻ, ഫലം ലഭിക്കാത്തവയും അവസാനിക്കാത്തവയും വരവും ചിലവും സമമായിട്ടുള്ളവയുമായ കാൎയ്യങ്ങളേയും തനിക്ക് അശക്യങ്ങളായിത്തോന്നുന്നവയേയും ഒരിക്കലും ആരംഭിച്ചുപോകരുത്.

സ്വാമ്യുക്തമയോന്നയതതേ സഭൃത്യോഭൃത്യപാശകഃ
തജ്ജീവനമപിവ്യൎത്ഥമജാഗളകുചാവിവ. 282

അ— തന്റെ എജമാനൻ പറയുന്ന കാൎയ്യത്തിൽ പ്രവൃത്തിക്കാത്ത ഭൃത്യൻ കേവലം കുത്സിതഭൃത്യനാകുന്നു. എന്നുമാത്രമല്ല അവന്റെ ജീവിതവുംകൂടി ആട്ടിന്റെ കഴുത്തിലെ മുലകളെപ്പോലെ വ്യൎത്ഥമായിത്തന്നെ പരിണമിക്കുന്നു.

ദിപച്ഛായാന്നരച്ഛായാ ഹന്തിപുണ്യംപുരാതനം
സാംചേദേവിദച്ഛായാ ഹന്തിപാപംപുരാതനം.

അ— വിളക്കിന്റെ നിഴലും മനുഷ്യന്റെ നിഴലും പൂൎവ്വപുണ്യത്തെക്കൂടി നശിപ്പിക്കും. ആ നിഴൽതന്നെ വേദജ്ഞന്മാരായവരുടേതായാൽ പുരാതനമായ പാപത്തെക്കൂടി നശിപ്പിക്കും.

വസ്ത്രേണവപുഷാവാചാ വിദ്യയാവിനയേനച
വകാരൈഃപഞ്ചഭിൎഹീനോനരോനായാതിഗൌരവം.

അ— വസ്ത്രം, വപുസ്സ (സൌന്ദൎയ്യമുള്ള ശരീരം) വാക്ക് (മധുരമായ സംഭാഷണം) വിദ്യാ, വിനയം എന്നീ വകാരാദിയായ അഞ്ചുകൂട്ടം ഇല്ലാത്തവൻ ഗൌരവമുള്ളവനായിത്തീരുന്നതല്ല.

ഏകോദേവഃ കേശവോവാ ശിവോവാ
ഏകോവാസഃ പത്തനംവാ വനംവാ
ഏകംമിത്രംഭൂപതിർവ്വായതിർവ്വാ
ഏകാനാരീസുന്ദരീവാദരീവാ. 285

അ— കേശവനേയോ ശിവനേയോ ഒരു ദൈവത്തെ മാത്രം വിശ്വസിക്കണം, സ്വന്തം ഭവനത്തിലോ, വനത്തിലോ വസിക്കണം, രാജാവിനേയോ, സന്ന്യാസിയേയോ സ്നേഹിക്കണം, സുന്ദരിയേയോ, ദരീ(ഗുഹ)യേയോ മാത്രം ആശ്രയിക്കണം.

നാഗ്നിംമുഖേനവിശമേൽ നഗ്നാംനേക്ഷേതനസ്ത്രീയം
നാമേധ്യംപ്രക്ഷിപേദഗ്നൗ നചപാദൗ പ്രതാപയേ
(ൽ. 286

അ— വിളക്ക് ഊതിക്കെടുത്തരുത്. വസ്ത്രമില്ലാതെ നില്ക്കുന്ന സ്ത്രീയെ നോക്കരുത്. നികൃഷ്ടമായ വസ്തുവെ അഗ്നിയിൽ പ്രക്ഷേപിക്കരുത്. പാദങ്ങളെ ചൂടുപിടിപ്പിക്കരുത്.

ഉപാനഹൌചവാസശ്ച ധൃതമന്യൈർന്നധാരയേൽ
ഉപവീതം ന ശയനം ജായാപത്യം കമണ്ഡലും. 287

അ— അന്യൻ ഉപയോഗിച്ച ചെരിപ്പുകൾ, വസ്ത്രങ്ങൾ, പൂണനൂൽ, ശയനസാധനം, ഭാര്യ, അപത്യം, ജലപാത്രം എന്നിവയെ ഉപയോഗിക്കരുത്.

ദൌൎമ്മന്ത്ര്യാന്നൃപതിൎവ്വിനശ്യതി,യതി-
സ്സംഗാ,ത്സുതോലാളനാൽ,
വിപ്രോനദ്ധ്യയനാൽ,കുലംകുതനയാ,-
ച്ഛീലംഖലോപാസനാൽ,
ഹ്രീൎമ്മദ്യാ,ദനവേക്ഷണാദപികൃഷിഃ,
സ്നേഹഃപ്രവാസാശ്രയാ,-
ന്മൈത്രീചാപ്രണയാ,ത്സമൃദ്ധിരനയാ,-
ത്ത്യാഗാൽപ്രമാദാദ്ധനം. 288

അ— ദുൎമ്മന്ത്രിയാൽ രാജാവും വിഷയസംഗത്താൽ സന്ന്യാസിയും ലാളനത്താൽ പുത്രനും വേദാദ്ധ്യയനാഭാവത്താൽ ബ്രാഹ്മണനും കുത്സിതപുത്രനാൽ വംശവും ദുൎജ്ജനസേവയാൽ സത്സ്വഭാവവും മദ്യപാനത്താൽ ലജ്ജയും, അദൎശനത്താൽ കൃഷിയും അന്യദേശവാസത്താൽ സ്നേഹവും അപ്രണയത്താൽ മിത്രത്വവും അമൎയ്യാദയാൽ ഐശ്വൎയ്യവും ദാനത്താലും പ്രമാദത്താലും ധനവും നശിച്ചുപോകും.

ഗജഭുജംഗവിഹംഗമബന്ധനം
ശിശിദിവാകരയോൎഗ്രഹപീഡനം
മതിമതാഞ്ചവിലോക്യദരിദ്രതാം
വിധിരഹോബലവാനിതിമേമതിഃ. 289

അ— ആന, പാമ്പ, പക്ഷി ഇവരുടെ ബന്ധനത്തേയും ചന്ദ്രൻ, സൂൎയ്യൻ എന്നിവരുടെ രാഹുഗ്രഹപീഡന

ത്തെയും ബുദ്ധിമാന്മാരുടെ ദാരിദ്ര്യത്തെയും കണ്ടിട്ടു വിധിതന്നെയാണു ബലവാനെന്നു് എനിക്കു തോന്നുന്നു.

ഗോഭിർവ്വിപ്രൈശ്ചവേദൈശ്ച സതീഭിസ്സത്യവാദിഭിഃ
അലുബ്ധൈർദ്ദാനശീലൈശ്ച സപ്തഭിർദ്ധാര്യ്യതേമഹീ.

അ— പശുക്കൾ, ബ്രാഹ്മണർ, വേദങ്ങൾ, പതിവ്രതകൾ, സത്യവാദികൾ, അലുബ്ധന്മാർ, ദാനശീലന്മാർ, എന്നീ ഏഴുകൂട്ടരാണു ഭൂമിയെ നിലനിത്തുന്നതു്.

ജ്യോതിഷംവ്യവഹാരംച പ്രായശ്ചിത്തംചികിത്സിതം
വിനാ ശാസ്ത്രേണയോബ്രൂയാ തമാഹുർബ്രഹ്മഘാത
(കം.

അ— ജ്യോതിഷം, വ്യവഹാരം, പ്രായശ്ചിത്തം, ചികിത്സ എന്നീ നാലുകൂട്ടവും ശാസ്ത്രാഭ്യാസമില്ലാതെ ആർ പറയുന്നുവോ അവനെ ബ്രഹ്മഘാതകനെന്നു പറയുന്നു.

യന്മനിഷിപദാംഭോജരജഃകണപവിത്രിതം
തദേവഭവനംനോചേൽ ഭകാരസ്തത്രലുപ്യതേ. 292

അ— വിദ്വാന്മാരുടെ പാദപത്മരേണുക്കൾകൊണ്ടു ശുദ്ധമാക്കപ്പെട്ടതേതോ അതാകുന്നു ഭവനം. അതില്ലാത്ത ഭവനം ഭകാരമില്ലാത്ത ഭവനമാകുന്നു. അതായതു വനം.

അശ്വശ്ശസ്ത്രംശാസ്ത്രം,വീണാ വാണീനരശ്ചനാരീച
പുരുഷവിശേഷംപ്രാപ്താ, ഭവന്ത്യയോഗ്യാസ്സയോഗ്യാ
(ശ്ച. 293

അ— കുതിര, ആയുധം, ശാസ്ത്രം, വീണ, വാക്ക, മനുഷ്യൻ, സ്ത്രീ എന്നിവർ വിശിഷ്ടപുരുഷനോടു ചേരുന്നതായാൽ അയോഗ്യങ്ങളാണെങ്കിൽക്കൂടി യോഗ്യങ്ങളായിത്തീരും.

സ്ത്രിയഏവകലൌമൃത്യുർവ്വിധാത്രാകല്പിതോഗൃഹേ (തേ.
നാരിസാമാന്യമേതത്തൽ കുചചിൽസാദ്ധ്വീപ്രകല്പ

അ— കലിയുഗത്തിൽ ബ്രഹ്മാവു സ്ത്രീകളെയാണ വീടുകളിൽ അന്തകനായി നിശ്ചയിച്ചിട്ടുള്ളതു്. എന്നാൽ ഇതു സാമാന്യമായ നിശ്ചയമാണ്. ചിലേടത്തു പതിവ്രതകളായിട്ടുമുണ്ടു്.

ബ്രഹ്മായേന കുലാലവന്നിയമിതോ
ബ്രഹ്മാണ്ഡഭാണ്ഡോദരേ
വിഷ്ണുര്യ്യേനദശാവതാരഗഹനേ
ക്ഷിപ്തോമഹാസങ്കടേ
രുദ്രോയേനകപാലപാത്രപുടകേ
ഭിക്ഷാടനംസേവതേ
സൂര്യ്യോഭ്രാമ്യതിനിത്യമേവഗഗനേ
തസ്മൈനമഃ കർമ്മണേ. 295

അ— ഏതൊരു കർമ്മശക്തിയാണോ ബ്രഹ്മാവിനെ ഈ ബ്രഹ്മാണ്ഡത്തിൽ കുലാലനെ(കുശവനെ)പ്പോലെ നിയമിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഏതൊരു ശക്തിയാണോ മഹാസങ്കട

മായ ദശാവതാരത്തിൽ വിഷ്ണുവിനെ നിയമിച്ചതു്. ഏതൊന്നിൻെറ ശക്തിയാലാണോ പരമശിവൻ കപാലപാത്രം കയ്യിലെടുത്തു ഭിക്ഷാടനം ചെയ്തതു്. ഏതൊന്നിൻെറ ശക്തിയാലാണോ സൂൎയ്യദേവൻ നിത്യവും ആകാശത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നതു്. ആ കൎമ്മശക്തിക്കായിക്കൊണ്ടു നമസ്കാരം.

സൎവ്വം പരവശം ദുഃഖം സൎവ്വമാത്മവശംസുഖം
ഏതദ്വിദ്യാൽ സമാസേനലക്ഷണം സുഖദുഃഖയോഃ

അ — പരന്നധീനമായതെല്ലാം ദുഃഖകരങ്ങളാകുന്നു. ആത്മാവിന്നധീനങ്ങളായതെല്ലാം സുഖകരങ്ങളാകുന്നു. ഇതു സുഖദുഃഖങ്ങൾക്കുള്ള സാമാന്യലക്ഷണമാണെന്നറിയുക.

ഹീനാംഗാനതിരിക്താംഗാൻവിദ്യാഹീനാൻ വയോ [ധികാൻ
രൂപദ്രവ്യവിഹീനാംശ്ചജാതിഹീനാംശ്ചനാക്ഷിപേൽ.

അ — അവയവങ്ങൾ തികച്ചമില്ലാത്തവരെയും അവയവങ്ങൾ അധികമുള്ളവരെയും, വിദ്യാഭ്യാസമില്ലാത്തവരെയും വൃദ്ധന്മാരേയും ദരിദ്രന്മാരേയും സൌന്ദൎയ്യമില്ലാത്തവരെയും താണജാതിക്കാരേയും ഒരിക്കലും ആക്ഷേപിക്കരുതു്.

അൎത്ഥാഃ പാദരജോപമാഃ ഗിരിനദി
വേഗോപമംയൌവനം

ആയുഷ്യംജലലോലബിന്ദുചപലം
ഫേനോപമംജീവിതം
ധൎമ്മം യോ ന കരോതി നിശ്ചിതമതിഃ
സ്വൎഗ്ഗാൎഗ്ഗളോൽഘാടനം
പശ്ചാൽപാപയുതോജരാപരിഗതഃ
ശോകാഗ്നിനാദഹ്യതേ. 299

അ—ധനമെല്ലാം കാലിൽ പററിയ പൊടിക്കു തുല്യമാകുന്നു. യൌവനമാണെങ്കിൽ പൎവ്വതത്തിൽനിന്നു പ്രവഹിക്കുന്ന നദിയുടെ പ്രവാഹംപോലെയാകുന്നു. ആയുസ്സോ ഇളകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ജലബിന്ദുപോലെ നാശോന്മുഖമായിരിക്കുന്നു. ജീവിതമാണെങ്കിൽ ക്ഷണത്തിൽ നശിച്ചുപോകുന്ന നുരക്കട്ടയ്ക്കു തുല്യമാണു്; ഇങ്ങിനെ എല്ലാം അതിനിസ്സാരമായിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു് ആരാണോ സ്വൎഗ്ഗദ്വാരകവാടത്തെ ഉൽഘാടനംചെയ്യാനത്യന്തോപയുക്തമായ ധൎമ്മത്തെ ശ്രദ്ധയോടുകൂടെ ചെയ്യാതിരിക്കുന്നതു്? പാപിയായ അവൻ പിന്നെ വാൎദ്ധക്യത്തിൽ ഏററവും ദുഃഖിക്കേണ്ടതായിവരും.

ആത്മന്യേവവിലീയന്തേ ദരിദ്രാണാം മനോരഥാഃ
ബാല്യവൈധവ്യദഗ്ദ്ധാനാംകുലസ്ത്രീണാം കുചാവിവ.

അ—നിൎദ്ധനന്മാരുടെ മനോരഥങ്ങളെല്ലാം, ബാല്യത്തിൽ വൈധവ്യം വന്ന (ഭൎത്താവുമരിച്ച) കുലസ്ത്രീകളുടെ

കുചങ്ങളെപ്പോലെ തങ്കൽതന്നെ ലയിക്കുന്നു. ദരിദ്രന്മാരുടെ ആഗ്രഹം സാധിപ്പാൻ പ്രയാസമാണെന്നു സാരം.

പിത്തഭ്രാന്തിർജായതേമദ്യപാനാൽ
ഭ്രാന്തേചിത്തേ പാപചര്യാമുപൈതി
പാപംകൃത്വാദുൎഗ്ഗതിംയാന്തിമൂഢാഃ!
തസ്മാന്മദ്യംനൈവപേയം നപേയം. 301

അ—മദ്യപാനത്താൽ മനസ്സിന്നു ഭ്രമതയുണ്ടാകുന്നു. മനസ്സിന്നു ഭ്രമതവന്നാൽ പാപപ്രവൃത്തി തുടങ്ങുന്നു. പാപം ചെയ്താൽ ദുൎഗ്ഗതിയെ പ്രാപിക്കുന്നു. അതിനാൽ അല്ലയോ മൂഢന്മാരെ നിങ്ങൾ മദ്യം ഒരിക്കലും കുടിക്കരുതു്. കുടിക്കുകയേ അരുതു്.

നാസ്മാകം ശിബികാനകാപി കടകാ_
ദ്യ്വാലംക്രിയാ സൽക്രിയാ
നോത്തുംഗസ്തുരഗോനകശ്ചിദനുഗാ
നൈവാംബരം സുന്ദരം
കിന്തുക്ഷ്മാതലവർത്യശേഷവിദുഷാം
സാഹിത്യവിദ്യാജുഷാം
ചേതസ്തോഷകരീ ശിരോന്നതകരീ
വിദ്യാനവദ്യാസ്തിനഃ. 302

അ—ഞങ്ങൾക്കു ശിബിക (ഡോലി, മഞ്ചൽ) യാകട്ടെ കടകാദ്യാഭരണങ്ങളാകട്ടെ പ്രഭുക്കന്മാരുടെ സൽകാരമാ

കട്ടെ, അത്യുന്നതമായ കുതിരയാകട്ടെ. പരിചാരകനാകട്ടെ സുന്ദരമായ വസ്ത്രമാകട്ടെ ഇല്ല. എന്നാൽ പിന്നെ എന്താണ് ഉള്ളത് എന്നുണ്ടെങ്കിൽ പറയാം— ഭൂലോകവൎത്തികളായ സാഹിത്യാഭ്യാസമുള്ള സകല വിദ്വാന്മാരുടേയും മനസ്സിനെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നതും ശിരസ്സിനെ നമിപ്പിക്കുന്നതും നിൎദ്ദോഷമായതുമായ വിദ്യമാത്രം ഞങ്ങൾക്ക് ഉണ്ട്.

വിനാ ഗോരസം കോരസഃ കാമിനീനാം
വിനാ ഗോരസം കോരസഃ കൎഷകാണാം
വിനാ ഗോരസം കോരസോ ഭോജനാനാം
വിനാ ഗോരസം കോരസഃ പണ്ഡിതാനാം.

അ— നല്ല കണ്ണുകളോടുകൂടാത്ത സ്ത്രീകൾക്ക് എന്തുരസമാണുള്ളത്. നല്ല കാളകളില്ലാത്ത കൃഷിക്കാൎക്ക് എന്തുരസമാണുള്ളത്. നല്ല മോരില്ലാത്ത ഊണിന്ന് എന്തുരസമാണുള്ളത്. വാക്കുകൾക്കു മാധുൎയ്യമില്ലാത്ത പണ്ഡിതന്മാൎക്ക് എന്തു രസമാണുള്ളത്. എല്ലാവരുടേയും യോഗ്യത ഗോരസത്തെ ആശ്രയിച്ചാണിരിക്കുന്നത് എന്നു സാരം. ഗോരസം=ഗോവിന്റെ രസം (ഗോവ്=കണ്ണ്, കാള, പശു, വാക്ക്)

പ്രാതൎദ്ദ്യൂതപ്രസംഗേന മദ്ധ്യാഹ്നേ സ്ത്രീപ്രസംഗതഃ
രാത്രൗ ചോരകഥാസക്ത്യാ കാലോ ഗച്ഛതി ധീമതാം.

അ—രാവിലത്തെ സമയം ദ്യൂതപ്രസംഗംകൊണ്ടും (മഹാഭാരതപാരായണംകൊണ്ടും) ഉച്ചസമയം സ്ത്രീപ്രസംഗംകൊണ്ടും (രാമായണപാരായണംകൊണ്ടും) രാത്രിസമയം ചോരകഥാപ്രസക്തികൊണ്ടും (ഭാഗവതപാരായണംകൊണ്ടും) ധീമാന്മാർ കാലം കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു. പ്രഥമശ്രവണത്തിലുള്ള അൎത്ഥം സ്പഷ്ടം.

കലൌകന്മഷചിത്താനാംപാപദ്രവ്യോപഭോഗിനാം
വിധിക്രിയാവിഹീനാനാം ഗതിർഗോവിന്ദകീൎത്തനം.

അ—ഈ കലികാലത്തിൽ പാപാത്മാക്കൾക്കും, പാപികളുടെ അന്നം മുതലായ വസ്തുക്കളെ അനുഭവിക്കുന്നവൎക്കും വിധിപ്രകാരമുള്ള കൎമ്മങ്ങളെ ഒന്നും ചെയ്യാത്തവൎക്കും ശ്രീവിഷ്ണുനാമസങ്കീൎത്തനം മാത്രമേ ഒരു ഗതിയുള്ളൂ.

ബ്രഹ്മാനന്ദനിധിൎമ്മഹാബലവതാ_
ഹങ്കാരഘോരാഹിനാ
സംവേഷ്ട്യാത്മനിരക്ഷ്യതേ ഗുണമയൈ_
ശ്ചണ്ഡൈസ്ത്രിഭിൎമ്മസ്തകൈഃ.
വിജ്ഞാനാഖ്യമഹാസിനാശ്രുതിമതാ
വിച്ഛിദ്യശീൎഷത്രയം
നിൎമ്മൂല്യാഹിമിമംനിധിം സുഖകരം
ധീരോനുഭോക്തുംക്ഷമഃ.

അ — അത്യന്തം ബലവാനായ അഹങ്കാരമാകുന്ന കാളസൎപ്പം സത്വരജസ്തമോ രൂപങ്ങളായ തന്റെ മൂന്നു ഭയങ്കരമസ്തകങ്ങളെക്കൊണ്ടു മുററി തനിക്കധീനമാക്കി രക്ഷിച്ചുവരുന്ന ബ്രഹ്മാനന്ദമാകുന്ന നിധിയെ വേദശാസ്ത്രാഭ്യാസത്താൽ സമ്പാദിച്ച തത്വജ്ഞാനമാകുന്ന വാൾകൊണ്ടു് ആ സൎപ്പത്തിന്റെ മൂന്നു മസ്തകങ്ങളേയും ചോടെ മുറിച്ചുകളഞ്ഞു ഏടുത്തനുഭവിപ്പാൻ ധൈൎയ്യമുള്ളവൻ മാത്രമേ സമൎത്ഥനാകുന്നുള്ളു.

——ooꕥoo——

ശ്ലോകാനുക്രമണിക.

